

İttifaklar Meselesine Devrimci Bakış (Sy:5)

Politika

SAVAŞSIZ SÖMÜRÜSÜZ BİR DÜNYA İÇİN

27 Mart 2023

Yıl: 9

Sayı: 85

MUSTAFA SUPHİ VAKFI MERKEZ YAYIN ORGANI

15 Günlük Gazete Başış Karşılığı: Maliyeti 7,5 TL

Yurtdışı: 5 EUR/USD

HER GECENİN BİR GÜNDÜZÜ VARDIR!

Durduramayacaklar halkın çoşkun akan selini...

Gardiyanları ve yargıçları ve savcılar
Hepsi halka karşıdır
Kanunları, yönetmelikleri, bütün kararları
Hepsi halka karşıdır
Dergileri, gazeteleri, bütün yayınları
Hepsi halka karşıdır

Panzerleri, kelepçeleri, bütün silahları
Hepsi halka karşıdır
Zindanları, tutuklevleri, işkence evleri
Hepsi halka karşıdır
Borsaları ve şirketleri ve iktidarları
Hepsi halka karşıdır

Bunların hiçbiri onları kurtaramayacak
Durduramayacaklar halkın coşkun akan selini

Maksim Gorki'nin ANA romanını sahnede icra eden Ankara Sanat Tiyatrosu için Sarper Özsan'ın bestelediği ve daha sonra Cem Karaca tarafından da seslendirilen bu sözler 70'li yılların sonunda geniş halk kitlelerinin hareketlendiği günlerde dillerden düşmezdi. Mitinglerde, stadyumlarda düzenlenen konserlerde genç-yaşlı çok geniş kesimler tarafından hep bir ağızdan söylenirdi.

40-45 yıl öncesinin nabızı yüksek o coşkulu havasını solu-yanlar bugün belli bir yaş ortalamasının üstünde, ancak bu şarkının sözlerini duyunca heyecanlanıyorlar. Haklılar. İçinde yaşadığımız günler, girdiğimiz seçim atmosferi bize bu şarkıyı hatırlatıyor. Tiyatroya çevrilmek istenen bir seçim ile karşı karşıyayız. Ancak toplumun ezici çoğunluğu, devreye sokulacak yüzlerce ayak oyunundan kendini kurtararak gerçekten devrimci bir atılıma yönelecek potansiyele sahip. Gençler bunun sadece bir umut olmadığını ortaya koyuyor. Ne zaman ki, sokağın sesi ve gücü yükselir, halkın gerçek gücü yankılanmaya başlarsa, işte o zaman parlamento seçimleri de o gücün temsil edildiği ve belirlendiği bir sürece dönüşecektir.

2023 Amed Newroz'u ve ülkenin her yerinde düzenlenen Newroz mitingleri ile ülke çapında yaygınlaşan işçi direnişleri ve de deprem felaketinin muhatabı halk kitlelerinin tepkileri bu gelişmenin habercisidir. İşçisi, köylüsü, kadını, erkeği, genci, yaşlısı, Türkü, Kürdü omuz omuza verdiğinde despotların hiçbir şansları kalmayacaktır. *Durduramayacaklar halkın coşkun akan selini* sözleri sokaklarda, alanlarda yankılanmaya başladığında bu iş tamamdır demektir. Heyecanımızı diri turalım, yaşadığımız ve çalıştığımız her alanda yorulmadan, usanmadan doğruları dile getirelim. Hep birlikte bu şarkıyı seslendirelim. O günler geri geliyor... ■

Politika

Seçim Sürecinde Karmaşık Konular ve Doğru Tavır

□ Kemal ATAKAN

Ülke gündemi seçim ve ittifak tartışmaları ile çalkalanıyor. Gün geçmiyor ki yeni bir sansasyon olmasın. Geçtiğimiz haftalarda Akşener'in Altılı Masa'yı terk edip tekrar dönüşüne şahit olduk. Ülke gündemi üç, dört gün bu konuya kilitlendi. Sadece Millet İttifakı'nda değil, Cumhuriyet İttifakı'nın Yeniden Refah Partisi hamlesi önce boşa çıktı, sonra muhtemelen (kulislerden gelen haberlere göre) vekil pazarlığı sonucunda "mutlu sona" bağlandı ve Hüda-Par ile eski dostluklarını kamuoyu nezdinde tazelediler. Malumun ilamı oldu. Aslında ne kadar korkunç bir tablo olduğunun ötesinde bu tablonun kanıksanması daha hayret verici. Konuya dikkatle bakanlar, devletin yapısındaki kodları daha iyi anlayabiliyorlar. Şaşımaya gerek yok ama kabul etmek de normal değil. Seçimlere daha elli gün var. Bu elli günde daha ne sürprizlerle karşılaşacağız. Durumu analiz edip, bundan sonuçlar çıkarıp ona göre duruş sergilemek gerekiyor.

Şu tespiti yapmak sanırım yanlış olmayacaktır. Kısa sürede yaşanan bu gelişmeler gösterdi ki devletin içinde derin bir kriz var. Değişik kanatlar aktörleri farklı yönlerde çekebiliyor. Çelişkili açıklamalar yapılıyor. Bunun bir nedeni ve anlamı olmalı. Kendi aralarında somut olarak ne tartışıldığını bilmemiz mümkün değil. Bilinen şu ki, aralarında çıkar çelişkileri var. Bu da devleti oluşturan farklı grup ve kanatların aralarındaki kavga. Devlet yönetiminin yapısı konusunda tartışıyorlar. Başkanlık, yarı başkanlık, güçlendirilmiş parlamenter sistem ve parlamenter sistem konuları burada başat bir konu. Ancak iç ve dış politika yönelimi de diğer bir konu. Ekonomik krizin nasıl aşılabacağı konusu yine farklı bir konu. Samimiyetle

söylemek gerekirse asıl konunun güç ve iktidara sahip olma meselesi olduğu ise herkes tarafından izleniyor.

Yirmi bir senedir iktidarda olan AKP farklı rota değişiklikleri, sarsıntı ve yara almaların yanı sıra devlet içinde daha önce ayrı durduğu farklı güçlerle uzlaşarak hem ömrünü uzattı hem de son yedi, sekiz senede devlet aparatı içinde oldukça kurumsallaştı. Ona alternatif olan Altılı Masa muhalefeti ile rejim güçleri arasında geçişkenlikler olduğunu da görmemiz gerekiyor. Altılı Masayı oluşturan partilerin içinde devletin uzantıları olduğu gibi, masadaki belirli partiler ile rejim arasında bağlantılar olduğu da görünür oluyor. Sonuçta iki ittifak bloku da düzen içi bloklar. Bir dizi konuda ortak tavır alabiliyorlar. Ayrı düştikleri noktalar da ayrı bloklara olan mensubiyetlerini belirliyor.

Bu durumda devrimcilerin, sosyalistlerin, komünistlerin tavrı ne olmalı? İlkeli duruş adı altında iki tarafa da eşit mesafede tavır almak mı, yoksa düzen içi güçlerin kendi iç çelişkilerinden yararlanıp

Normal bir seçim dönemine girmiyoruz. Bunu çok net tespit etmek gerekiyor. Var olan iktidar için bu seçimler bir varlık ve yokluk meselesi. Ona göre de her yol ve yöntemi devreye sokacaklar. Demek ki, böyle olağanüstü bir dönemde bizler de olağan bir durum varmış gibi davranmamalıyız.

Bu bakış açısı iki konuda önemli. Hem burjuva muhalefetine karşı yaklaşım konusunda. Ama aynı zamanda devrimci, demokratik, sosyalist güçlerin ortak tavır alması konusu açısından. Komünistler bu konuda ciddi sorumluluk taşıyan ve toplumun en namuslu, en dürüst ve en ilkeli tavrını sergilemek ile mükellefdirler. Bugünkü siyasal güçlerin yer alımı tablosunda komünistler en başta iktidardaki güce karşı bir tavır sergilemek ve sonuç almak zorundadırlar. Bu nedenle bileşeni oldukları HDK, HDP ile Emek ve Özgürlük İttifakı'nın başarısı komünistler açısından vaz geçilmez ve birincil önemdedir. Kendileri için hiçbir ayrıcalık talep etmeden, bileşeni oldukları örgütlenmelerin kesin zaferi için ikircimsiz davranırlar. Bu zaferi tehlikeye sokacak her türlü ayrıştırıcı, bölücü girişimin tam karşısında olurlar. Çünkü bilirler ki, kendi ittifaklarında oluşacak en ufak zayıflık, hedefteki düşmanı güçlendirecektir. Açık biçimde dile getirmek gerekirse, **Politika Gazetesi** okurları bulundukları her alanda HDP içinde çalışmalarını hiçbir özel grupsal karşılık beklemeden sürdürmektedirler. Onların ne adaylık sorunları vardır ne de faydacı anlayışları... İl, ilçe ve semtlerde bütün güçleri ve özverilerini le bileşeni oldukları ittifakın güçlenmesi ve başarısı için çalışıyorlar. Bu istisnasız bir kaidedir.

Bu bakış açısına sahip komünistlerin ittifakı zayıflatmak her türlü girişim ve talebe karşı olmaları da kendi yaklaşımla-

Normal bir seçim dönemine girmiyoruz. Bunu çok net tespit etmek gerekiyor. Var olan iktidar için bu seçimler bir varlık ve yokluk meselesi. Ona göre de her yol ve yöntemi devreye sokacaklar. Demek ki, böyle olağanüstü bir dönemde bizler de olağan bir durum varmış gibi davranmamalıyız.

düzene karşı muhalefeti güçlendirecek koşulları yaratmak mı? Bütün engeller bir anda aşılamayacağına ve aşama aşama gelişme kaydetmek en doğru politika olacağına göre, kendi aralarındaki çelişkileri değerlendirmek ve var olan dengeleri bozmak en uygun politika olur düşüncesindeyiz.

Bu bakış açısına sahip komünistlerin ittifakı zayıflatacak her türlü girişim ve talebe karşı olmaları da kendi yaklaşımlarının doğal bir sonucudur. Herkes bugüne nasıl geldiğini ve nereden geldiğini doğru irdelemek zorundadır. Bazı öznel hedefler bir dahaki seçimlere, bu seçimden sonra oluşacak toplumsal dönüşümleri belirleyebilecek potansiyele sahip dönemlere ertelenmelidir. Kendimizi dev aynasında görmek kadar yanlış bir “özgüven”, dostları değil düşmanları sevindirir.

rının doğal bir sonucudur. Herkes bugüne nasıl geldiğini ve nereden geldiğini doğru irdelemek zorundadır. Bazı öznel hedefler bir dahaki seçimlere, bu seçimden sonra oluşacak toplumsal dönüşümleri belirleyebilecek potansiyele sahip dönemlere ertelenmelidir. Kendimizi dev aynasında görmek kadar yanlış bir “özgüven” dostları değil düşmanları sevindirir.

Şu anlaşılmalıdır. Parlamentoya yansıyan oy oranı sahada verilen mücadelelerin sonucunda elde edilebilir. HDP'nin bu güce ulaşması böyle bir mücadelenin sonucudur. Ters, yani parlamentoda temsil edilmenin halk yığınları arasında ilgi ve desteği artırması söz konusu olsa da, bu etmen diğerinin yanında belirleyici değildir. Her an sönebilecek bir balon gibidir. Onun için parlamentoya nasıl adım atıldığı hiçbir zaman unutulmamalıdır.

Diğer önemli bir nokta şudur. Konu sadece seçilecek vekil sayısının, az olsun benim olsun meselesi olmamalıdır. Bugün Emek ve Özgürlük İttifakı'nın tarihsel bir şansı ve görevi vardır. Seçilebilecek örneğin yüz vekil ile parlamentoda tüm kararları etkileyecek ve belirleyecek bir konuma sahip olabilir. Bu kesindir. Onun için bu stratejiyi olumsuz yönde etkileyecek bir dahi olsa vekil kaybına tahammül yoktur. Devrimci ve sosyalist nitelikte olanların bu açıdan işçi sınıfına, ezilen yoksul halklara karşı çok büyük sorumlulukları vardır.

MHP destekli AKP-Saray Rejiminin devlet içinden aldığı güçle tüm kuvvetler ayrılığını bir kenara attığı ve YSK'dan başlamak üzere tüm devlet kurumlarında kendilerine yarayacak, istedikleri yapılanmayı kurdukları bir ortamda işçi sınıfının, yoksul halkların gücüne dayanmaktan ve onların sesi, soluğu olmaktan başka hiçbir seçenek yoktur. Eğer onları temsil etmek istiyorsak, onların vekili olmak istiyorsak duruşumuzu ona göre

belirlememiz gerekmektedir.

Bir konu daha önemlidir. 7 Haziran 2015 seçimleri ve 2019'daki İstanbul Belediye seçimlerinde iktidarın nasıl kural tanımadığını hep birlikte yaşadık. Onlar bu yenilgilerden ders çıkardılar. Her türlü yönetime baş vurup bu seçimleri almaya çalışacaklar. Ona rağmen kaybedecekler ve bu yenilgiyi kolay kabul etmeyecekler. Türlü senaryolar ile direnerek üstünlük sağlamaya çalışacaklar. Böyle bir ortamda devrimci, demokratik ve sosyalist güçlerin arasında bir saç teli kadar dahi çatlak oluşmamalıdır. Var olan iktidarın yenilmesi, yaşanan devlet içindeki krizin devrimci bir krize dönüşmesi için her zamankinden daha sorumlu ve birlikte davranmak gerekmektedir. Bu tarihsel bir sorumluluktur, aynı zamanda doğru ve ilkeli tavidir. ■

Çok Kutuplu Dünyaya Doğru

■ Murat ÇAKIR

ABD Temsilciler Meclisi'nde 2024 savunma bütçesinin 842 milyar dolara çıkartılması için konuşan ABD Genelkurmay Başkanı Mark Miley, Biden yönetiminin savaş retorığının aksine, “Rusya ve Çin ile askeri çatışmanın kaçınılmaz olduğunu” söyledi. Ama hemen peşinden de “böyle bir savaşı engellemek için ABD ordusu dünyanın en güçlü ordusu kalmalıdır” diye ekledi. ABD Savunma Bakanı Lloyd Austin ise aynı toplantıda savunma bütçesinin yükseltilmesinin temel nedeninin “Çin Halk Cumhuriyeti ile olan stratejik rekabetimizdir” dedi.

ABD askeri-sınai kompleksinin bu iki önemli temsilcisinin Rusya ve Çin değerlendirmelerinin gerçeğe yakın olduğunu söylemek gerekiyor. Çünkü ABD'nin dünya çapındaki hegemonyasını tehdit etmekte ve çok kutuplu bir dünya oluşturmak üzereler. Geride bıraktığımız hafta Moskova'da bir araya gelen Putin ve Xi Jinping Batı'nın politikalarına enerji, ekonomi ve askeri alanlarda daha güçlü işbirliğine girme kararıyla yanıt verdiler. Sahiden de iki ülke arasındaki iktisadi ilişkilere baktığımızda aralarındaki ticaretin son on yılda iki katına çıktığını görebiliriz. Xi Jinping iki ülke arasındaki ticaret hacminin 200 milyar dolara çıkmasından duyduğu memnuniyeti defalarca dile getirdi zaten. İki ülke arasında Salı günü imzalanan Rus-Çin Yatırım Programı'nın hacmi 165 milyar dolar ve hâlihazırda aralarındaki ticaretin üçte ikisi Ruble ve Yuan üzerinden hallediliyor.

Aynı şekilde 2019 yılında tamamlanan “Sibirya Gücü 1” adlı boru hattından Çin'e aktarılan Rus doğal gazının iki katına çıkartılması için görüşmeler sürüyor. Moğolistan üzerinden geçecek olan “Sibirya Gücü 2” boru hattının Çin'e yılda 50 milyar metreküp doğal gaz aktarması planlanıyor. Bununla birlikte Rus petrolünün de artan biçimde Çin'e ihracatı söz konusu.

Enerji alanındaki işbirliğinin yanı sıra, örneğin otomotiv sektöründe de gelişme var. Çinli otomotiv şirketleri şimdiden Rusya'daki araç piyasasının üçte birini ellerinde tutuyor ve özellikle Alman otomotiv devlerinin yerine geçiyorlar. Batı yaptırımlarını artırdıkça

Rusya ve Çin arasındaki ticaret hacmi o oranda artıyor.

Putin ve Xi Jinping iki ülkenin stratejik işbirliğinin de yoğunlaştırılmasını kararlaştırdılar. İmzalanan anlaşmalar Rus ve Çin ordularının ortak askeri tatbikatlarını, karşılıklı yardımlaşmayı ve silah-askeri teçhizat alımını içeriyorlar. Askeri anlaşmaları imzalayan Putin ve Xi Jinping bu stratejik işbirliğinin Batı'nın zayıflamakta olan küresel üstünlüğünü aşmanın adımları olduğunu vurguladılar.

Biden yönetimi bu yüzden iki liderin Moskova zirvesini “Rusya ve Çin değerlere dayalı uluslararası düzeni yeniden şekillendirmek istiyorlar, buna izin vermeyeceğiz” diyerek yorumladı. Washington bu nedenle müttefikleri Almanya ve Japonya'nın daha sıkı askeri işbirliğine girmeleri için baskısını artırıyor. Zaten Japonya uzun zamandır yeniden militarize olma çabalarını hızlandırmış ve savunma bütçesini iki katına çıkartarak, silah üretimini artırmıştı. Japon Başbakanı Fumio Kishida'nın gene Salı günü Kiev'i ziyaret ederek, Ukrayna rejimine destek sözü vermesi ve aynı gün Britanya'nın Ukrayna ordusuna zenginleştirilmiş Uran maddesi içeren tank mermileri vereceğini açıklaması, II. Dünya Savaşı'nda Almanya ve Japonya'nın meşum rollerini anımsayan Moskova'da alarm zillerinin çalmasına neden oldu.

O açıdan Xi Jinping'in Moskova ziyareti Putin yönetimi için önemli bir destek anlamına gelmektedir. Kaldı ki Çin, örneğin en son kadim düşmanlar Suudi Arabistan ve İran arasında diplomatik ilişkilerin yeniden başlatılmasında arabuluculuk yaparak uluslararası arena da etkin bir aktör olduğunu kanıtlamıştı. Batılı ülkelerin haricinde çok sayıda BM üyesi ülkenin övgüsünü alan Çin, Ukrayna konusunda geliştirdiği barış girişimi ile de övgü alıyor. Bu girişim gerçekleştirilirse, Suudi Arabistan-İran yakınlaşmasından çok daha büyük bir başarı olarak görülecektir. ABD ve müttefikleri ise bu barış girişiminin başarısız olması için ellerinden geleni yapıyorlar. Öyle ya da böyle, dünya çapında denizler ısınır, nükleer savaş tehlikesi artarken, aynı zamanda çok kutuplu bir dünya da oluşmak üzere. Ve Çin şüphesiz bu kutupların en önemlisi olmaya aday. ■

Demokratik Bir Yaşamı Hep Birlikte Kuracağız!

□ Armağan BARIŞGÜL

Kürt halkının, işçi sınıfının, emekçilerin, ezilenlerin ve kadınların mücadelesine karşı uygulanan baskı ve şiddet katmerleşerek devam etmektedir. AKP-MHP iktidarı tarafından her ne kadar baskı ve şiddet artırılmaktaysa da Kürt halkının, emekçilerin ve kadınların mücadelesinin/direnişinin önünde hiçbir barikat duramamaktadır.

Yüz yıllık tarihinin en derin krizini yaşamakta olan ülkede enflasyonun, yoksulluğun, hırsızlığın, talanın, şiddetin ve toplumsal çürümenin had safhaya ulaştığı bir dönemde Maraş Depremi yaşayan ve iktidarın acizliğini, ayrımcılığını, ırkçılığını ve ikiye bölünmüşlüğü yaşayan halk yığınları yeniden düşünmek zorunda kaldı. Yaşadıklarıyla ve gözleriyle çok şeyi görerek öğrendi. “Bir musibet bin nasihatden evladr.” der, bir halk deyişi. Kararsız kalmanın, kurtarıcı beklemenin, itaatin ve biatın had safhaya ulaşması yığınlar da yılgınlığı doğurur ve bireysel çıkışları tetikler. Devrimci öncülüğün olmayışı veya yetersizliği her zaman yığınları durağanlığa, çürümeye ve popülizme sevk eder. Dini hassasiyetler ve milliyetçilik üzerinde yapılan bir politikayla yoksul ve ezilen yığınları yüz yıldan beri peşinde sürüklemeyi başaran gerici, ırkçı ve faşist devlet partileri ve iktidarları onların desteğiyle ayakta kalmaktadır. Günden güne baş aşağı inmekte olan AKP’nin arkasında güçlü bir yığın desteği olmasaydı yirmi bir yıldan beri iktidarda kalamazdı. Bugün AKP-MHP iktidarı ölüm kalım meselesi haline gelmiş bulunmakta. Bu gidişatı durdurmak ve tersine çevirmek için uyuyan devin uyandırılması gerekiyor. Ve her şeyden önce iktidarın/devletin/burjuvazinin kirli propagandasının zehirli oku kırılmalıdır.

O halde ülkenin bataklıktan kurtarılması, halkların özgürleşmesi ve işçi sınıfının örgütlenerek üretimden gelen gücünü kullanarak tarihsel devrimci misyonunu yerine getirmesi nasıl mümkün olabilir?

Başka bir deyimle uyuyan büyük dev nasıl uyandırılabilir? Bütün mesele burada!

Birincisi, bütün ilericiler, devrimciler ve sosyalistler eleştiri/özeleştirisini vermekle yükümlüdür. Sağduyulu davranarak geçmişe ve günümüze önyargısız bakmalı, olaylar ve olgular doğru değerlendirilmeli, bir insan bir devrimci olmanın sorumluluğuyla görev alarak işini muazzam ve kusursuz yapmak için elinden geleni yerine getirmelidir. Teori, pratik içindir. Yaşamla buluşmayan bilgi, bilgi değildir. Beyinde bir yük, yürekte bir dert ve gözler için bir sistir.

İkincisi, büyük dev (işçiler, emekçiler, kadınlar, gençler, açlar, yoksullar, işsizler ordusu) bir devrimci etkiyle, sıcak insani bir dokunmakla uyanır. Hepiniz bilirsiniz ki koca dev, bir sinek vızıltısıyla, bir karın uğultusuyla bir kuş cıvıltısıyla uyanmaz. Derin olur, koca devin uykusu. Devlin geriye yaslanıp toprağa abanması da yeniden ayaklarının üzerine dikilerek şahlanması da ağır olmakta. Yani onlarca yıllık bir süreç. Bilinirse baharın kıymeti, bereketli olur harman güz vakti.

Üçüncüsü, şimdi bağlayalım sözümüzü; büyük devin uyanması için içimizdeki küçük devin uyanması gerekir. Nasıl mı? Yaşam aşkıyla yanarak, toprağa düşen yoldaşlarımızın bir hiç uğruna canlarını feda etmediklerini anlayarak, bu güneşli dünyayı bize, emekçilere, halklara zehir edenlere karşı büyük bir öfke duyarak ve işten, uykudan, eğlenmekten artan zama-

nımızı değil tam tersine ömrümüzü bütün boyutlarıyla mücadeleye, büyük insanlığa, savaşırsız sömürsüz, eşit ve özgür bir ülkenin ve dünyanın kurulmasına adayarak... Çek gazeteci, edebiyat eleştirmeni ve komünist bir lider olan **Julius Fuçik**’in deyişiyle, “*Katkımı nasıl artırabilirim?*” sorumluluğuyla davranarak! Faşist Nazi cellatları tarafından kurşuna dizilerek katledilen bu yiğit insanın hücrede yazdığı “*Darağacından Notlar*” adlı yapıtı bugün de yolumuzu aydınlatıyor. Canla, kanla, eşsiz bir inanç ve hırsla yazılmış olan bu yapıtı okumayan, okumak istemeyen ve bir daha bir daha okumak istemeyen bir devrimci var mıdır dünyada? Ve **Nikolay Ostrovski**’nin “*Ve Çeliğe Su Verildi*” adlı bir baş yapıt olan biyografik romanını...

Burjuvazi/egemen güçler, sınıfsal çıkarı gereği her kim kendisine başkaldırırsa, insanca bir yaşam için mücadele verir, dik durur, onurlu yaşarsa baskılamaya, engellemeye ve yok etmeye çalışır. Dün **Mustafa Suphi**’leri katleden, Derişim Tertelesini yapan, **Deniz Gezmiş**’leri asan, **Mahir Çayan**’ları kurşuna diken, **Kemal Türkler**’i katleden ve **Sakine Cansız**’lara suikast düzenleyen burjuvazi bugün de Kürt halkına karşı asimilasyon uygulayarak yok etmeye çalışmaktadır. Dolayısıyla işçi sınıfının, emekçilerin, ezilenlerin, devrimcilerin ve Kürt halkının düşmanı birdir, ortak. Bugün politik arenada halkların özgürlük bayrağını yükselten HDK ve HDP’ye karşı acımasızca sürdürülen kara propaganda ve saldırılar da özünde ülkede yaşamakta olan bütün halklara, işçilere, emekçilere, devrimcilere ve komünistlere yöneliktir. HDK/HDP, burjuvaziye karşı örülen bir duvardır. Faşizmin geriletilmesi, saldırıların durdurulması, açlık ve yoksulluğun yok edilmesi barış ve demokrasi mücadelesinin ivme kazanmasıyla mümkündür. Bu gerçeğin bilincinde olan AKP-MHP iktidarı devlet gücünü arkasına alarak, kara propaganda ile puslu bir hava yaratarak var gücüyle HDP ve Kürt halkına saldırmaktadır. HDP’nin kapatılması için dava açılması ve hazine yardımı bloke konulması

burjuvazi, devlet ve iktidar işbirliğiyle olmaktadır. Bugün ülkede hava müthiş sisli! Kurt, puslu havayı sever.

Ülkeyi zindana çeviren bir avuç zengini, çeteyi, celladı ve haramiyi durdurmanın, saltanatlarına son vermenin yolu HDK/HDP’de örgütlenmekten, Emek ve Özgürlük İttifakı’nı büyütmekten ve en geniş emekçi, ezilen, yoksul, yurtsever ve devrimci güçlerinin demokrasi cephesini örmekten geçmektedir. Halkın depremini yaratarak halklara yaşamı zehir ve ülkeyi zindan yapan halk ve doğa düşmanlarını enkazın altında bırakmak gerekmektedir.

Bugünlerde 8 Mart Dünya Kadınlar Günü birçok yerlerde farklı etkinliklerle anılmaktadır. 21 Mart’ta Newroz’a ülkenin birçok kentinde, yerleşim yerinde milyonlar katıldı, sonrasında 1 Mayıs... Cumhurbaşkanlığı Seçimi havası çoktan memleketi sardı. Öte yanda büyük deprem felaketinin acısı hepimizin yüreğini dağlamaya devam etmekte. “Dayanışma Yaşatır!” belgisi günlük yaşamda karşılığını bulmakta. Dayanışmaktan, mücadele etmekten ve örgütlenerek çoğalmaktan başka bir seçeneğimiz yok. Bugünün ekonomik-politik gerçeği ve depremde yaşayanlar demokratik mücadelenin önüne haddinden fazla olanaklar ortaya sermiş bulunmaktadır. Malzeme ve acı gerçekler çok ve ortada... Önemli olan bunları devrimci politik bir öngörüyle bir sanatkâr titizliğiyle işleyip halka sunmak, halkı kazanmak ve demokratik bir yeni yaşamın kilometre taşlarını bugünden döşemektir.

Onun için parti örgütlerimizi daha da güçlendirmek görevi bizler için vazgeçilmezdir. Bu da bire bir çalışmalarla, aile ve hasta ziyaretleriyle, yüksek katılımlı halk toplantılarıyla, politik etkinliklerle ve koordineli bir çalışmayla olur. Bu tarzda bir çalışmayla halkta güçlü bir heyecanın uyanacağına inanıyoruz, demokratik yeni bir yaşamı hep birlikte kuracağımıza da. Devrimci demokratik bir politika ve yeni bir yaşamı kurmak aynı zamanda bir güven ve heyecan işidir.■

İttifaklar Meselesine Devrimci Bakış

□ Ali SAİM

Emek ve Özgürlük İttifakının önemini anlamak için önce birkaç saptama yapalım: Türkiye sosyalist hareketi, kendi içinde birliği henüz sağlamış olmaktan uzaktır. Hatta sosyalist hareket kendi arasında ittifak da sağlayamamıştır.

Buna karşılık HDP aralarında birleşemeyen ve ittifak bile kuramayan sosyalist hareketin büyük çoğunluğu ile ittifak kurmuş, bir kısmıyla parti çatısı altında, diğerleriyle Emek ve Özgürlük İttifakı saflarında bu ittifakı sağlamıştır.

Eğer HDP olmasaydı bu partiler arasında ittifak ya olmazdı ya da çok zor olurdu.

O halde kabul etmeliyiz ki, ana omurgasını Kürt siyasi hareketinin oluşturduğu HDP asıl birleştirici partidir.

HDP'nin böyle bir ittifak çizgisine ihtiyacı "parlamentarist" hesaplarla ilgisizdir. Çünkü HDP'nin TBMM'de temsil edilmesi için böyle ittifaklara ihtiyacı yoktur. Kürt özgürlük hareketi kendi gücüyle seçim barajını defalarca aşmış, parti olarak değil de bağımsız adaylarla katıldığı seçimlerde bile Meclis'e güçlü bir grupla girebilmiştir.

O halde HDP neden böyle bir ittifak politikası izliyor?

Çok açık: HDP'nin sosyalist hareketin oy potansiyeline ihtiyacı olmamakla birlikte, bu hareketin "misyonuyla" birleşmeye ihtiyacı var. HDP Türkiye işçi ve emekçi sınıflarıyla Kürdistan işçi ve emekçi sınıfları arasındaki bölünmüşlüğü bu yolla aşmaya çalışıyor. Şimdi var olan ittifakla sınıfın birliği elbette gerçekleşmiş değildir. Ama işçi sınıfının birliği yolunda önemli bir adım atılmıştır.

İki halkın emekçileri arasındaki birlik devrimci süreç açısından en temel faktördür. Çünkü Kürdistan'da yükselen devrimci sürecin tüm Türkiye devrimci sürecine dönüşmesi bu faktöre bağlıdır.

Demek ki HDP'nin ittifak politika-

sı "parlamentarist" değil, "devrimci" bir politikadır. Seçimlerde oyunu "arttırmak" gibi sığ bir politika değildir.

O halde sosyalist partiler HDP'yle ittifakı bu devrimci amacın ruhuna uygun bir tarzda hayata geçirmelidir. Birçoğunun ittifakı bu devrimci içerikle kavradığından şüphemiz yok. Yine de şu uyarıyı yapmakta yarar var: İttifakın devrimci içeriğini gölgeleyecek her türlü "pazarlıkçı" tutumdan uzak durulmalıdır. Hele "parlamentarist" kaygılarla "aday pazarlığı" bu devrimci ittifakın ruhuna aykırı olacaktır.

"Politika Gazetesi çevresi" bilindiği gibi bu ittifakın içindedir. Ve bu çevre ku-

çıkarmaktan kaçınmayacaktır. Bu bir "fedakarlık" olmayacak, devrimci bir görev olacaktır.

Buna karşılık HDP'yle ittifak yapan sosyalist partiler de bu devrimci göreve uygun bir tutum içinde olmalıdır. HDP'nin iç dengelerini zorlayıcı taleplerden uzak durmalı, "makul" taleplerde bulunmalıdır. Çünkü sosyalist partiler TBMM'de bir vekille temsil edilmekle beş vekille temsil edilmenin arasında bir fark olmadığını görmelidir.

Biz, sosyalist partilerin de HDP'nin de parlamentarist çıkarlar temelinde değil, halkın devrimci çıkarları temelinde

Çok açık: HDP'nin sosyalist hareketin oy potansiyeline ihtiyacı olmamakla birlikte, bu hareketin "misyonuyla" birleşmeye ihtiyacı var. HDP Türkiye işçi ve emekçi sınıflarıyla Kürdistan işçi ve emekçi sınıfları arasındaki bölünmüşlüğü bu yolla aşmaya çalışıyor. Şimdi var olan ittifakla sınıfın birliği elbette gerçekleşmiş değildir. Ama işçi sınıfının birliği yolunda önemli bir adım atılmıştır.

ruhan ittifakın devrimci niteliğini esas almış, HDP'den hiçbir ayrıcalık ya da "koltuk" talebinde bulunmamıştır.

Elbette her sosyalist partinin yürüttüğü devrimci mücadeleyi parlamento dışında ve içinde birleştirme talebi meşrudur. Anti-demokratik seçim barajı yüzünden oy potansiyelleri çöpe atılan sosyalist partilerin, güçleri oranında ve hatta pozitif ayrımcılık ilkesi gereği bu oranın da üstünde Mecliste temsil edilmesi devrimci sürece katkıda bulunacaktır.

HDP birçok kere listelerinde sosyalist partilerin başkanlarına ve üyelerine yer vermiş, onların TBMM'de temsiline katkıda bulunmuştur. Bu seçimlerde de böyle olacaktır. Hiç kuşkusuz HDP yönetimi kendi oylarıyla, ittifak dışında kazanacağı vekil sayısından beş, on ya da daha fazlasını müttefiklerine ayırarak daha az vekil

aday listelerinde anlaşıcağından eminiz. Ne HDP "bunların oyu nedir ki bunlara vekillik dağıtalım" anlayışında olacak, ne de sosyalist partiler "HDP'den ne koparırsak kardır" ucuzluğuna düşecektir.

Üstelik içinden geçtiğimiz siyasal süreç böyle dar parti çıkarlarına göre hareket edilecek bir süreç de değildir. Seçimlerden hemen sonra yaşanacak devrimci kriz koşullarında HDP ve müttefiklerinin TBMM'deki vekil sayıları bu süreçte elbette önemli olacak, ama belirleyici bir anlam taşımayacaktır. Seçimlerde oluşacak olan parlamento bileşimi değil, halk kitlelerinin sokaklardaki gücü sonucu belirleyecektir. HDP ve sosyalist partiler Meclisteki koltuk sayıları ile değil, örgütlü güçleriyle, programları ve strateji ve taktikleriyle sokaktaki halk kitlelerine öncülük edecektir.

Türkiye hızla devrimci duruma dönüşecek bir ortamdır. Halk kitleleri eskisi gibi yaşamak istemiyor ve egemen güçler de eskisi gibi yönetemiyor. Böyle durumlarda parlamenter mücadele kesinlikle ikinci önemdedir. Esas olan sokakta örgütlü öncülük olacaktır.

Parlamenter mücadelede ittifak partilerinin her birinin kazanacağı vekil sayısı değil, HDP ve müttefiklerinin birlikte elde edeceği oy oranı sokaktaki halka güven verecek, onları iktidarın her türlü hilesine, zorbalığına karşı mücadelede teşvik edecektir. Devrimci öncülükte ittifakın parlamenterlerinin elbette rolü olacaktır. Ama asıl rol hem HDP'nin, hem de sosyalist partilerin örgütlü gücüne, ortak devrimci strateji ve taktiklerine bağlı kalacaktır. HDP yüzde onbeş oy aldığı zaman, bu parlamenter yoldan demokrasiye geçileceğini değil, devrimci sürecin büyük bir sıçrama yapacağını gösterecektir.

Böyledir ama devrimci duruma doğru derinleşen kriz koşullarında vekil sayısından çok, vekilin devrimcisi esastır. Birinci Dünya Savaşı sürecinde Spartakistler Alman parlamentosunda yüzlerce değil, sadece iki vekille savaşa ve militarizme karşı koydu. Onlar barikatlardan kaçıp parlamento sığınmak yerine, parlamento koltuklarından kalkıp barikatlardaki proletaryanın başına geçti. Rosa ve Karl Almanya işçi sınıfının devrimci öncülerinin en başında yürüdü ve can verdi.

Sosyalistin sokaktan parlamento girmesi değil, parlamentodan sokağa çıkması devrimciliktir. Ha yüz vekille sokağa çıkmışsın, ha iki vekille. Asıl olan sokaktaki milyonlarla buluşmaktır. Yani seni parlamento seçen sokakla.

Devrimci krizin mayalandığı bugünün Türkiye'si HDP'den ve müttefiklerinden işte bu devrimci anlayışı bekliyor. Ve biz onların tam da bu ruhla hareket edeceğinden eminiz. ■

Kapitalizm'de Halk Sağlığı (mı)? -3-

□ Dr. Levent UYGUR

Bundan önceki sayılarda halk sağlığı kavramı ve gelişimine değindik.

Konumuz kapitalizm ve halk sağlığı olmakla birlikte, kapitalizmle birlikte doğmuş olan halk sağlığının, bugüne gelişinde sosyalizmin katkısına sosyalist sistem genelinde Sovyetler Birliği özelinde değinmeden geçmek doğru olmaz. Özellikle Sovyetler Birliği ve Çin'de, sosyalizmin ilk yılları, halk sağlığı konusunda hala iyimser olmamızın en iyi dayanaklarını teşkil eder. Buharin, *"Kapitalizm, ancak kendi sağlığı bakımından gerekli olduğu ölçüde, halk sağlığı ile ilgilendi"* saptamasını yapar. Buharin'in bu sözleri söylediği yıllar, Sovyetler Birliği'nin savaştan yeni çıktığı, büyük işçi/halk kitlesinin yaşam koşullarının kötüleştiği, kolera ve tifüs gibi bulaşıcı hastalıkların -açlık, soğuk, genel koşulların da etkisi ile- ortalığı kasıp kavurduğu, halkın hastalıklara direnme gücünün azaldığı ve çok sayıda ölümlerin olduğu yıllardır. Yine, frengi gibi cinsel yolla bulaşan hastalıklar yaygındır. Bu ortamda, halk sağlığı ile ilgilenmenin kaçınılmaz olduğu saptaması ile yola çıkan Sovyetler Birliği Komünist Partisi (SBKP), 18-23 Mart 1919'daki 8. Parti Kongresi'nde belgelenen şu hedefi öne çıkarıyordu:

"Halk sağlığının korunması alanunda sürdürdüğü faaliyetlerin temeli olarak RKP (Rusya Komünist Partisi), her şeyden önce, hastalıklardan korunmayı hedefleyen hijyen ve sağlık önlemlerinin yürürlüğe konulmasını sağlar. Proletarya diktatörlüğü, burjuva toplumu çerçevesinde uygulanamaz olan bir dizi hijyenik ve iyileştirici önlemin tam olarak uygulanmasını mümkün hale getirmiştir. Örneğin, ilaç yapım işleri ile uğraşan firmaların, özel girişimin kurduğu ve işlettiği büyük ölçekli sağlık kurumlarının, ulusallaştırılması; bütün sağlık emekçilerine zorunlu çalışma görevinin verilmesi, vb..."

Karardan sonra, SBKP, halk sağlığı önlemlerini aşağıdaki gibi yaşama geçirir:

1) İşçiler için alınan sağlık önlemlerinin dikkatle izlenmesi,

- Kamuya açık bütün yerlerde sağlık koşullarının iyileştirilmesi; toprağın, suyun ve havanın korunması

- Komünal mutfakların ve besin maddesi tedarikinin genel olarak bilimsel ve hijyenik bir temelde örgütlenmesi

- Bulaşıcı nitelikteki hastalıkların yayılmasını önlemek için alınan önlemler

- Sağlık yasaları

2) Sosyal hastalıklara (tüberküloz, cinsel hastalıklar, alkolizm, vb.) karşı kampanya açılması

3) Bütün nüfus için parasız tıbbi bakım ve tedavinin sağlanması. [1]

Bu çerçevede, önce konut sorunu çözülmeye çalışılmış, işçi konutları oluşturulmaya başlanmıştır. Halkın yaşadığı yerlerin koşulları öncelikle ele alınarak; temiz su temini, kanalizasyon sistemi kurulması, sokakların düzensiz durumunun iyileştirilmesi, komünal mutfakların düzenlenmesi, özellikle çocukların beslenmesine önem verilmesi, besin maddelerinin iyi koşullarda hazırlanması, okulların ve toplu yaşanan yerlerin denetlenmesi, su depolarının temizlenmesi, giysilerin sterilize edilmesi, ilk akla gelen uygulamalar olmuştur.

savaş ortamında yaygınlaşmış cinsel yolla bulaşan hastalıklar, sefalet koşullarından kaynaklanan alkolizm öncelikle ele alınmıştır.

Sağlık kuruluşları, ulusallaştırılarak, sağlık hizmetleri ücretsiz hale getirildi. Daha sonra, buna ilaçların ücretsiz temini de eklendi. Bu noktada, halkına ücretsiz sağlık hizmeti veren ilk ülkenin Sovyetler Birliği olduğunu belirtmekte yarar var.

Bu önlemlere ek olarak, halkın öncelikli sağlık sorunları konusunda kampanyalar başlatıldı [1].

Neden kampanya? Her şeyden önce, sağlık çalışanları, gerekli olandan az sayıdaydı.

Halkın, kendi sorunları için seferber edilmesi gerekiyordu. Kurulu, işleyen bir sağlık sistemi yoktu. Bu gerekçeler ışığında, birinci sınıf öğrencisinden, profesörüne kadar, tüm sağlık çalışanların seferber edildiği, değişik halk sağlığı kampanyaları düzenlendi.

Özellikle, böcek-haşere ile mücadele ve tifüs savaşı; iyi havalandırma ve tü-

Daha sonra, emeğin korunması ile ilgili yasalar çıkarılmış, halka besin-gıda sağlanması konusunda adımlar atılmıştır. Salgın hastalıkların yayılmasını önlemek için uygun önlemler alınmaya başlanmıştır.

Burada, basit bir hastalık tedavisinin ötesinde, sosyal nedenler incelenerek, sağlık sorunlarına yaklaşım öne çıkarılmıştır. Özellikle üç hastalık; çalışma koşullarının kötülüğüne bağlı tüberküloz,

Herkes İçin Sağlık, Herkes İçin Barınma: Sovyetlerde Sağlık ve Barınma Politikaları - Perihan Koca

berküloz mücadelesi; konut hijyeni; beslenmenin önemi, vb. konuları öne çıkan kampanya konuları oldu.

Çin’de, halk sağlığı açısından iyimserlik duymamızın bir başka örneğini vermiştir. En basit kanıt da, 1950’de doğumda beklenen yaşam süresinin, 32’den 40 yılda 70.5’a çıkmasıdır. Üstelik de, para ile ilgili olmayan bir başarıdır bu. Çin’in sağlıktaki başarısı, 5 temel faktöre bağlıdır:

1- Ülkede ulusal bir sağlık sisteminin kurulması (ve bu sistemi kuran kolektif iradenin varlığı),

2- Halkın -özellikle kadınların- eğitilmesi,

3- Ana-çocuk sağlığı ve aile planlaması hizmetlerinin oldukça başarılı uygulanması,

4- Beslenmeye önem verilmesi,

5- Çevre sağlığı -özellikle temiz su temini konusundaki- hizmetlerin başarısı [3], [4],

Çin, 1949’daki devrimden önce, geleneksel tıbbın çok yaygın olduğu, yarı-sömürge bir ülkedir. 1911’de Mançurya’da ortaya çıkan sıgır vebası, ülkede geleneksel tıbbın yetersiz kaldığını, batı tıbbına ihtiyaç olduğunu gösteren bir olgu olarak algılandı ve ilk batı tıbbi girişimleri başlatıldı. Batı tıbbına gerek duymanın ilk sonucu, 1916’da ilk tıp kolejinin Pekin’de açılmasıydı. Hemen tüm sömürgelerde olduğu gibi, Pekin’deki tıp okulu da, Rockefeller Vakfı’nın “eseri”ydi. (buradaki asıl amacın tabi ki tahmin edeceğimiz gibi sermayenin nüfusun bu kadar yoğun olduğu bir ülkeden sağlık üzerinden kazanç sağlamaktır) Tıp koleji açılmasına karşın,

Çin’de o tarihlerde, herhangi bir ulusal ya da yerel sağlık hizmeti söz konusu değildi. 1916’da açılan tıp kolejinin ilk mezunlarını verdiği 1924’den 1942’ye kadar, mezun ettiği hekim sayısı, 313’dü! Eğitimin İngilizce olduğu kolejde, bir halk sağlığı programı da vardı. Bu program, Tingxian’da kırsal hekimlik uygulaması biçimindeydi. Ancak, gerek sayısal yetersizlik, gerek halka yabancı bir şekilde hekim yetiştirilmesi, gerekse de halk sağlığı programının yasak savmadan öte bir anlam ifade etmemesi, bu tıp okulunun Çin için çok anlamlı bir iş olmadığını göstermektedir [2], [3], [5].

Çin Devrimi, 1949’da oldu; devrimin karşı karşıya olduğu sağlık sorunları ise çok ciddiye. Çin’in hemen hemen tüm yörelerinde koruyucu tıp diye bir şey yoktu, Çin’in %85’inde -yani kırsal yörelerde- tedavi edici hekimlik söz konusu değildi, bulaşıcı hastalık salgınları halkı kasıp kavuruyordu. Böyle bir ortamda, 1950 yılında, I. Ulusal Sağlık Kongresi toplanarak, şu kararları aldı:

- İşçilere, köylülere, askerlere öncelikle hizmet et;
- Koruyucu tıp, tedavi edici tıptan önce gelmelidir;
- Geleneksel tıp, batı tıbbı ile birleştirilmelidir;
- Sağlık hizmetlerine halk katılımı desteklenmelidir.

Özellikle, sağlık hizmetlerine halk katılımı, Çin’deki halk sağlığı mücadelesinin odağına oturmuştur. Toplumun ciddi sağlık sorunlarına karşı yürütülen kampanyaların ana fikri, Çin toplumunun kendi koşulları içinde, bu sağlık sorunlarının çözümüne, kitlesel halk katılımını sağlamaktır.

İlk sağlık kampanyası, 1951’de yapıldı. Sonraki 30 yıl, her yıl 4-5 kampanya yapıldı. Bu kampanyalara, halk katılımı, “Yurtsever Ulusal Halk Sağlığı Kampanyası Komitesi” adlı bir örgütlenmenin önderliği ile sağlanmaya çalışıldı. Halkın bu katılımının yanı sıra, devletin bu konudaki örgütlenmesinin uç birimi, salgın önleme istasyonuydu.

1950-60’lı yıllardaki sağlık kampanyaları, daha çok, salgınların önlenmesi, içme suyu sağlanması, halk sağlığını geliştirme konularında yapılmış ve önemli ilerlemeler sağlanmıştır. Bu arada, kentlere kırlardan daha fazla önem verme sonucu, tahıl üretimindeki hızlı düşmeye bağlı olarak aklıktan 30 milyon civarında insan ölmesi (1956-58), gibi sıkıntılı dönemler

de yaşanmıştır. Ancak 1950 sonrası 30 yılın, okuma-yazma düzeyinin artması, uygun barınma ve beslenme koşullarının sağlanması, kolektif sorumluluk anlayışının olması gibi gelişmeler sayesinde, Çin’de halk sağlığının başarı hanesinde olduğu söylenebilir.

Bu süre zarfında, aşağıdan kitlesel desteğin dışında, Çin’de koruyucu tıp, yukarıdan aşağıya, belirli hastalık kontrol programlarının merkezi sorumluluğunda örgütlenmiş, farklı programlar, il ve ilçe düzeyinde sağlık bürolarının, salgın önleme istasyonlarınınca yürütülmüştür.

Böylece bir bütünlük sağlanmıştır. Sonuçta, bulaşıcı hastalıklar, sağlığa verilen toplumsal önem ve halk sağlığı programları sayesinde önemli ölçüde geriletilmiş, bulaşıcı hastalıklara bağlı ölümler azaltılmıştır [2], [3], [4].

Sonuç

Halk sağlığının başlangıç dönemi, iki alt döneme ayrılabilir. Birinci dönem, 1840-1890 yılları arasındaki dönemdir ve çevre koruma temelli halk sağlığı anlayışı egemendir. 1890 sonrası dönemin sonu için 1910 yılı gösterilir ve bakteriyolojik önlemler temeline dayanır. Başka bir sınıflandırma ise, Chadwick’in çabaları ile çıkarılan 1848 ile başlatılan (19.yüzyılın ikinci yarısına kadar) ilk dönem ve 19. yüzyıl sonlarından başlatılan (20.yüzyıl başlarına kadar) ikinci dönemdir. Her iki sınıflandırmada da, kapitalizmin liberal devlet döneminden, müdahaleci devlete geçiş sürecini veri aldığı görülebilir. Halk sağlığının bu başlangıç dönemi, öz olarak, gelişen kapitalizmin ihtiyaçları temelinde şekillenmiş, toplumun

ve bilimin de kapitalizmin ihtiyaçları çerçevesindeki yeniden yapılanması ise (biyolojik tıp anlayışının, ampirik bilim anlayışının, hekim merkezli tıp hiyerarşisinin oluşması süreci), halk sağlığının ayrıntılarını örmüştür. Bu nedenle de, halk sağlığı, burjuvazinin sorun olarak gördüğü ölçüde, hastalık nedenlerini ortadan kaldırmayla ilgilenmiş, daha ötesine gitmeye -yoksulluğun ortadan kaldırılması- kendini zorlamamıştır. Hastalık ve sağlığın, sosyal ve ekonomik gerekçeleri ile ilgilenmemeye çalışmış, ilgilense bile, bu ilgi çok sınırlı ve “tehlikesiz” olmuştur. Buna, hekimlik mesleğinin ve bilimin aldığı yeni anlayış, çok önemli gerekçeler sunmuştur: Hastalıkların nedeninin, başka nedenlerle değil, sadece mikrop ile ilgili olduğu aşırı vurgusu yapılmıştır. Böylelikle, hem burjuvazinin işine gelen, sosyal sorumluluklardan arınma, hem de ayrıcalıklı hekimlik mesleğinin oturulması mümkün olmuştur. **Burada bir özet cümle ile toparlama yapabiliriz;** Halk sağlığı, sanayi devrimi dönemi İngiltere’inde ya da literatürdeki ifadesi ile “Victoria dönemi Britanya’sında”, hızlı sanayileşmenin yarattığı sosyal ve sağlık sorunlarına/sonuçlarına, “sosyal reformlar/ dönüşümler” şeklindeki bir tepki olarak doğmuştur. Tepki, daha ileri sonuçlar doğurmadan, sistemin kendini yeniden yapılandırmasına eklenmiştir. Bu şekilde, oldukça “dar” bir çerçeveye sahip olarak halk sağlığı, 150 yıllık süreçte, bir kapışma alanı haline gelmiştir. Hastalık ve sağlığın sosyal nedenlerini görmezden gelen

Deprem İnsanları, Dayanışma ve Çocuklar...

□ Mehmet TOSUN

Yıkıntılar arasında dolaşan insanlar eski sokaklarını arıyor. Göçük altında kalanlardan umut kesildi. Birbirleriyle yaşlı gözlerle iletişim kuruyorlar sessizce. Meydan diye bilinen, takoz, beton parçaları, içine iyi kötü anıların saklandığı eşyaların serpiştiği daracık alanı çevreleyen kahveler yok. Oyunların gürültülü sesleri, nargile fokurtuları belleklerden silindi. “Kaç ölün var” sorusu bir selamlaşmaya dönüştü. İlk günlerin acı çığlıklarına sessiz kalanlar gösterişleriyle gelip, sessizce kayboluyorlar. İnsanlar susuz, aç, çadırsız. Yüreklere yangın yeri, ölümlerini ararken, onlar yeni konutlar yapacaklarından söz ediyorlar. Ellerini ovuşturarak sermaye gurupları, yalancı boyun büküşleriyle kazanacağı paranın hesabını yapıyor. Suçlarını örtme ve siyasi gelecek kaygısıyla iktidarını kurtarmaya çalışanlar, bir yılda bitiririz bu işi diyerek bilime meydan okuyor. Sermaye ders çıkarmaz, asıl olan çıkarıdır. Acılardan yüzlere yansıyan hüznün, çıkar guruplarının bayram günü olmuştur... Gelecek böyle heba edildi, gençlerin umudu kartondan yapılar arasına böyle gömüldü.

Siyasi kaygı ve maddi çıkar endeksli projelerin, acı deneyleriyle çözüm olmadığını yaşamını yitirerek, aç kalarak gördü bu ülkenin insanları. Bilim insanları her fırsatta günümüz teknolojiyle depreme yüzde yüz dayanıklı binalar üretmenin mümkün olduğunu söylüyor. Sessiz bir baş eğiş içinde olunmamalı diyor. Yıkıntılar arasında ay ışığında yansıyan dilsiz bir sütun gibi durmayın diyor.

Yerel inisiyatifler yıkıntı ve şaşkınlığın arasından sıyrılıp daha deprem sabahı umutlu bir heyecanla çaresiz feryatlara ilk ulaşanlardı. Çıkarıcıların yüzünü allak bullak eden bir dayanışma ile can suyuydu onlar. Geleceğin aydınlık düşlerine hizmet eden birlikçi bir bakışla yardıma çağırıyorlar dostlarını. Köylerden, mahallelerden, şehirlerden, sonra ülkelerden sesler geldi.

Tasalı ve kaygılı durumdan çıkışın ilk adımı böyle atıldı. Boyun eğmeyen bir halkın en kuşku duyulan yerinden, çıkarsız güven ve dostluğun adımları böyle örüldü. Sadece bir dayanışma değildi bu. Yaşamın en kanlı yerinden üretilen yeni siyasal yolun ilk adımlarıydı. Bin bir çeşit sinsilik ve ayrımcılıkla gözden çıkarılan kentler, boğmaya çalıştıkları halkların dayanışması ile yeni bir yaşamın taşları döşeniyordu... Tehdit edici suçlamalarla üç gün sonra bölgeye ulaştı yönetenler. Çaresizliklerini meydan okuyan kararnamelerle aşmak istediler. Kayyum atadılar yardım koordinasyonlarına, el koymayı denediler, dayanışma ağlarını boşaltmak istediler... Yenik bir komutanın şaşkın bakışlarıyla saldırganın yollarını aradılar... Geçici bo-calamalara rağmen halklar tarihte hiçbir dönem baş eğmedi. Gururla başını kaldırıp, tehditkâr bakış ve dillere direnerek hep yürüdü...

Zaman kavramının yittiği bir anda, göz kapaklarının inip kalktığı zaman kadar bile değil, düşlerimiz yıkıntılar arasında kaldı. Nerede kardeşlerim, annem babam nerede? Yarım kalan oyunlarım bozuldu. Işıklar birbirine karıştı, sonra bilinmez bir yolculuğa çıkartıldım. Gözkapaklarımı

yumudum yeni bir yaşama, yaralarım sarmalamadan. Çocuk yüreğimi aydınlatacak ışık kayboldu. Tek bir bakışla onca yalınlar içine atıldığını fark etmek, masum maskelerinin sahte gülüşlerinden bir parça umut dilenmek nedir bilir misiniz? Verimsiz süslü vaatlerin arasına sıkıştırılmış kayıp deprem çocukları biz. Yapayalnız, kimliksiz, dualar ininde kaybolmuş geleceksiz bir karanlık. Çıkarın bizi buradan!

İyi yürekli kibar bir insan yüzüyle sırtıyorlar televizyon camından. Tedirgin bir kolaylıkla söylenen bazen yumuşak, despotluk ve tutkulu bir tehditle çözüm yollarını sıralıyorlar. Kurbanlarının geleceğini tasarladıkları karlı bir çukur kazıyorlar yeniden. Çok önceleri karara bağlanmış ballı derin düşünceler yalanlarla süslenip konuşuyor önümüze... Deprem kesintisi adında kanı emildi bu halkın... Nerede bu paralar. Yıllar geçti, yeniden başımıza çöktü damımız. Yeniden göçük adında kalan bedenlerimizi, soğukta çatısız titreyişimizi, acımızı, ağıtımızı sömürerek yardım şölenleriyle milyarlar el koydular... Yapılan hesaplamalar toplanan paralar ile, iki yüz binin üzerinde konut yapılabileceği söyleniyor. Onlarsa yapılacak yeni konutlar için yirmi yıllık vadelerden söz ediyor,

borçlu olmalarına rağmen bu insanların yıkılan eski damıma...

Konut bir insan hakkı olarak görülmedikçe, sosyal bir alan olarak sermaye birikiminin konusu olmaktan çıkarılmadıkça çözüm üretilmez. Bu anlayış içselleştirilmedikçe depreme dayanıklı konutlar da üretilmez. Emek sömürsünün kölelik sınırlarına vardırıldığı bir ülkede, emekçilerin gelirleri kaliteli ve dayanıklı konut edinme olanaklarını yok ediyor. Deprem bölgesinin dayanışma ağları bu bakış açısıyla değerlendiriyor olan biteni, bu zeminden bilinç aktarıyor, örgütleniyor... Bu nedenle saldırıya uğruyor, engellenmek istiyorlar... Ama bir mum yakılmış, köşesini aydınlatıyor karanlığın. Buradan yürünecek... Oluşturulan yardım koordinasyonları büyüyecek. Kalıcı meclislere dönüşüp, doğrudan demokrasinin bir unsuru olarak halklar kendi sözünü özgürce söyleyecek...

Bu çığlıklar, bu direnç karanlık bir gökte kaybolmamalı. Binlerce ısıyan bir mum gibi fışkırmalı yıkıntılar arasından. Çok acılar çekti deprem insanları. Ama dayanışma denilen hiç bitmeyecek bir örgü örüldü orada. Artık ülkenin bütün emekçileri ve halkların acısı haline dönüştü. Kapitalizmin sömürü, rant ilişkilerinin yıkım ve katliamı getiren sonuçları, bütün ülkenin eşitlik ve özgürlük mücadelesinin konusu oldu. Maraş merkezli yaşanan yıkım, bir deprem bölgesi olan ülkemizin diğer bölgelerinde de yaşanabilir. Deprem sonuçları yoksulları vuruyor çokça. Burjuva düzeninin ayrımcı ve sömürü ilişkilerine karşı birlikçi, dayanışmacı bir mücadele örgüsü örülmedikçe bu katliamın hesabı sorulamaz...

Deprem riski taşıyan bir ilçedeki girişimin iletisi geçti elime. Kapsayıcı ve bir meclis çalışması örneklemesiyle bu yazıya ekleme gereği duydum. Dayanışma sessizliğin sesidir, yaranın iyileşmeye dönük kabuğudur. En önemlisi başarmanın ilk koşuludur...

Değerli Köy ve Kent Sakini

Maraş merkezli, on bir ilde yaşanan depremde resmi rakamlara göre elli bini aşkın ölüm, yüz bini aşkın yaralı ve milyonlarca insan yaşadıkları yerden göç etmek zorunda kaldı. Bu acıyı, depremden yüzlerce kilometre uzakta olsanız da sizlerde yüreklerinizde yaşadınız, yardımcı olmanın yollarını aradınız... Televizyon ekranlarında deprem bölgesinin acı çığılıkları, böyle bir durumun bir gün sizlerin de başınıza geleceği kaygısıyla bilincinize kazındı.

Bu ülkenin yaşayanı olan sizler, geçmişte Marmara depremine de tanık oldunuz. O günden onlarca yıl sonra yaşanan Maraş depremiyle görüldü ki, hiçbir ders çıkarılmadığı, önlem alınmadığıdır. Bilim insanlarının ısrarlı uyarılarına rağmen yetkililerin sessiz kalışı, deprem kuşağı olan ülkemiz yaşayanı olarak, sizlerin de yapacak şeyler olduğunun farkına varmanızdır...

Bildiğiniz gibi, depremin ilk günlerinde ülkenin her yerinden uzanan halkın yardımı ve gönüllülerin müdahalesi olmasaydı, yaşamını yitirenlerin sayısı katlanabilirdi. Bu örnek ve bilinçle yaşadığımız bölgenin deprem kuşağı üzerinde olduğu gerçeği, sizlere hazırlıklı olmanız gerektiği işaretlerini veriyor... Bizler ne yapabiliriz diyebilirsiniz? Şu bilinmelidir ki, deprem bir gerçeklik ve doğa olayıdır. Onlarca, binlerce yıl önce olduğu gibi, gelecekte de deprem yaşanacaktır. İnsanları öldürenin deprem olmadığını; çürük binalar, ihmal, aşırı kâr hırsı ve yetkililerin görevlerini hakkaniyetle yapmadığından kaynaklı olduğunu bilmelisiniz.

Bu gerçeklik ve duyarlılıkla, ilçemizde halkın doğrudan katılabileceği bir DEPREM KOORDİNASYONU oluşturmanın yaşamsal bir ihtiyaç olduğunu düşündük. Bu kurumun temel görevi sizlerin deprem gerçeğiyle yüzleşmeniz, depremin değil çürük binaların öldüreceği bilinciyle şimdiden önlem almanızdır. Şöyle ki;

- Mahallelerden, sitelere ve köylere kadar bir dayanışma ağının oluşturulması, en yakınımızdan başlayarak etrafımızda kimlerin yaşadığı ve depremle karşılaşma anında acil-seri bir haberleşme ve dayanışmanın gerçekleşmesini sağlamak,

- Bulduğumuz bölgelerde toplanma alanlarının gerçekçi bir şekilde belirlenmesi ve belli noktalara konteynırlar koyup depremde kullanılacak iş aletleri, ilk yardım malzemeleri, dayanıklı gıdalar vb.

stoklanması için yetkilileri uyarmak,

- Zayıf zemine yapılan binaların ve çürük, ruhsatsız yapıların tespiti için acil girişimlerin yapılması yönünde yetkilileri uyarmak,

- Mevcut durumdaki binaların deprem testlerinin ücretsiz bir şekilde yapılmasını, ihtiyaç duyulan binaların makul fiyatlarla güçlendirilmesini sağlamak.

- Yaşanan depremlerde kurtarma ekiplerinin hızlı hareket edemediği ve yeterli olmadığı görüldü. Bu nedenle genel deprem eğitimi yanında yaygın, anında kurtarmaya katılabilecek halktan insanların eğitilmesi yönünde girişimlerde bulunmak...

Daha da çoğaltabileceğimiz bu taleplerin gerçekçi bir şekilde yaşama geçirilmesi, olası bir depremde can ve mal kaybını en aza indirecektir... Son yirmi beş yıl içinde ülkemizde yaşanan depremlerde, savaşlarda bile görülmeyen çok sayıda insan yaşamını yitirdi, ocaklar söndü. Mad-di kayıpların hesabı bile yapılamıyor. Bazı ülkelerde daha büyük şiddette deprem yaşanmasına rağmen can kaybı üç beş kişiyle ifade ediliyor. Bu da gösteriyor ki deprem bir kader değildir... Çıkarıcı yönetici ve yapsatçıların İhmal ve kar hırsı sizlerin kaderi olmamalıdır...

Maraş ve on ilde insanların acı çığılıklarına ve katliama varan deprem gerçeğine rağmen hiçbir yetkili istifa bile etmedi, sorumluluk üstlenmedi. Böyle bir ortamda sizlerin köylerden şehirlere, mahallelere, sitelere varıncaya kadar, dayanışma ağı etrafında bir araya gelmeniz yaşamsal bir ihtiyaçtır. İhmalci, kayırmacı, kâr hırsından başka gözleri hiçbir şeyi görmeyenlerin karşısında sapa sağlam duracak tek güç sizlerin birliğidir.

Böylesi bir anlayışla, ilçemizde kurulu bütün demokratik kurumların, meslek örgütlerinin, muhtarlıkların, kadınların, gençlerin deprem gerçekliği üzerinden dayanışması ve çözüm arayışları geleceğinin kararmaması için tek seçenek olduğunu bilmelisiniz. Konut bir insan hakkıdır. Bu konu rüşvet ve kolay para kazanma alanından çıkarılmalıdır. Ülkenin tüm değerlerini hoyratça kendileri için kullananlar yarattıkları enkazın hesabını da vermek zorundadırlar. Bunu ancak sizlerin dayanışması sağlayabilir...

Deprem değil, ihmal ve çürük bina öldürür... Haydi dayanışmaya!.. ■

Kapitalizm'de Halk Sağlığı (mı)?-3-

 Baştarafı 7. sayfada

tıbbi bakışın egemen olduğu halk sağlığı anlayışı, sınıf mücadelelerinin ürettiği, hastalık ve sağlığın sosyoekonomik belirleyicilerine yoğunlaşan, “geniş” halk sağlığı bakışı tarafından zorlana gelmiş, bu da, halk sağlığında önemli değişimlere yol açmıştır. Bu gerilim, halen sürmektedir. Amacı, hastalıkları ortadan kaldırmak ve ayırım yapmadan tüm insanların sağlığını korumaksa, halk sağlığı alanını, bu amaca yönelik zorlamalar ve doğal ki bu iki anlayışın kapişması sürecektir de...

Bütün bu bilgiler ışığında sosyalist bir sistemde sağlık sistemini özetleyecek olursak;

Sosyalist bir sistemde, insanların sağlığı temel bir hak olarak kabul edilir ve bir bütün olarak toplumun ortak sorumluluğu olarak kabul edilir. Kaliteli sağlık hizmeti sunumu, sosyoekonomik durumlarına bakılmaksızın toplumun tüm üyelerinin refahını sağladığı için sosyalist bir sistemin temel bir bileşeni olarak görülmektedir.

Sosyalist bir sağlık sisteminde, hükümet sağlık hizmetlerinin sağlanmasında merkezi bir rol oynar. Bu, kamu sektörünün temel sağlık hizmetlerini sağladığı ve özel sektörün kamu sektörünü tamamlayan ek hizmetler sağladığı, kamu ve özel sektör katılımının bir kombinasyonu yoluyla elde edilir. Hükümet ayrıca sağlık hizmetleri için finansman sağlayarak toplumun tüm üyelerinin kaliteli sağlık hizmetlerine erişimini sağlar.

Sosyalist bir sağlık sisteminde vurgu, reaktif bakımın aksine önleyici bakım üzerindedir. Bu, düzenli sağlık taramaları, sağlık eğitimi sağlamayı ve hastalığın başlamasını önlemek için sağlıklı yaşam tarzlarını teşvik etmeyi içerir. Amaç, hastalığı zaten ele geçirdikten sonra tedavi etmek yerine yayılmasını önlemektir.

Sağlık hizmeti sunumu açısından, sosyalist bir sistem birinci basamak sağlık hizmetlerine güçlü bir vurgu yapar. Bu, yerel sağlık tesislerinin aşilar,

taramalar ve küçük hastalıkların teşhisi gibi temel sağlık hizmetlerini sağlamak için iyi donanımlı olduğu anlamına gelir. Daha ciddi bir sağlık sorunu olması durumunda, hastalar ileri tedavi için uzman sağlık kuruluşlarına yönlendirilir.

Sosyalist bir sağlık sisteminin en önemli faydalarından biri, gelirleri veya sosyal statüleri ne olursa olsun toplumun tüm üyelerinin kaliteli sağlık hizmetlerine erişimini sağlamasıdır. Bu, kamu tarafından finanse edilen sağlık hizmetlerinin sağlanması ve sağlık kaynaklarının ödeme gücünden ziyade ihtiyaca göre dağıtılması yoluyla elde edilir.

Diğer bir fayda da, toplum üzerindeki genel hastalık yükünü azaltmaya yardımcı olan önleyici bakıma odaklanmaktır. Sosyalist bir sağlık sistemi, sağlıklı yaşam tarzlarını teşvik ederek ve sağlık eğitimi sağlayarak daha sağlıklı ve üretken bir toplum yaratmaya yardımcı olur.

Sonuç olarak, sosyalist bir sağlık sistemi, vatandaşlarının sağlığını ve esenliğini endişelerinin merkezine yerleştirir. Toplumun tüm üyelerine kaliteli sağlık hizmeti sunmayı ve toplum üzerindeki hastalık yükünü azaltmak için önleyici bakımı teşvik etmeyi amaçlar. Sosyalist bir sağlık sistemi, halkın sağlığını önceliklerinin ön saflarına yerleştirerek, daha sağlıklı ve daha eşitlikçi bir toplum yaratmaya yardımcı olur. ■

Kaynaklar :

[1] Buharin, N. ve Preobrajenskiy, Y. (1992), *Komünizmin abecesi* (çeviren: Yavuz Alogan), Belge.

[2] Chen, X. ve arkadaşları (1993), “The rise and decline of the cooperative medical system in rural China”, *Int. J. of Health Services*, 1993 (23).

[3] Sidel, R. ve Sidel, V. W. (1982), *The Health of China*, Boston.

[4] Soyer, A. (1994), “Dünden Bugüne Sosyalist Ülkelerde Sağlık Hizmetleri”, *Toplum ve Hekim*, 1994 (64-65).

[5] Shi, L. (1993), “Health care in China”, *Bulletin WHO*, 1993 (71).

Dünya Mutluluk Endeksi: Malumun İlanı

□ Mustafa DURMUŞ

20 Mart günü her yıl “**Uluslararası Mutluluk Günü**” olarak kutlanıyor. Bu günde Birleşmiş Milletler Örgütü (2012 yılından bu yana) “*insanların mutluluğunun önemine*” vurgu yapıyor ve devletleri “*yurttaşlarını mutlu edecek politikalar uygulamaya*” çağırıyor.

Örgüt her yıl bu tarihte, çok sayıda ülkede insanların mutlu ya da mutsuz olmalarına neden olan faktörleri araştırıyor ve içinde insanlarla yaptığı anketlere dayanarak düzenlediği Dünya Mutluluk Endeksi’nin yer aldığı **Dünya Mutluluk Raporu** (World Happiness Report 2023) adlı bir rapor yayınlıyor.

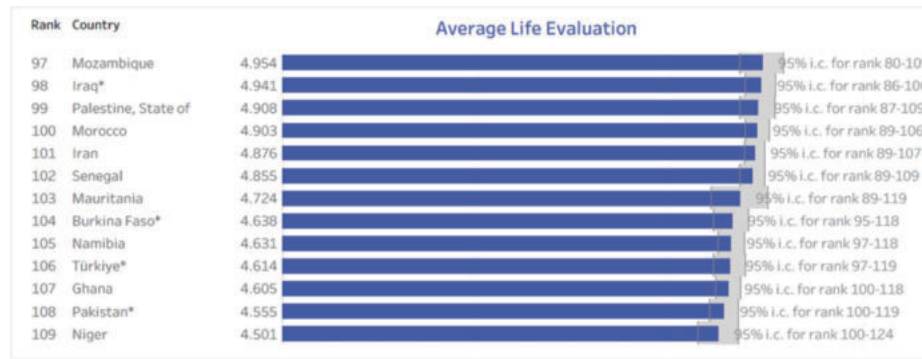
Bu yılki endekste (2020-2022) yıllarını kapsayan son üç yılda dünyadaki en mutlu ve en mutsuz 109 ülke sıralanıyor.

En mutsuz dört ülke arasındayız

Dünyanın en mutlu ülkelerinin Finlandiya, Danimarka, İzlanda, İsveç ve Norveç gibi ülkeler olarak sıralandığı bu yılki endekste Türkiye, mutluluk genel sıralamasında 109 ülke arasında 106’ncı sırada yer alıyor. Yani insanının en mutsuz olduğu dördüncü ülkemiz. Bizden mutsuz sadece Gana, Pakistan ve Nijer var.

Kuşkusuz günümüzde herkesin mutsuz ya da herkesin mutlu olduğu bir toplum ya da bir dünya mevcut değil. Yani aynı anda bir ülkede her ikisi de var. Bunun nedeni de mutluluğun sadece göreceli bir kavram olması değil, içinde yaşadığımız düzenin her türden eşitsizlikler üretmekle varlığını sürdürmesi. Bu eşitsizlikler kendini gelir ve servet eşitsizliği, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, halklar ve kimlikler arasındaki eşitsizlikler biçiminde gösteriyor.

Nitekim raporda yer alan bir diğer endekste ülkelerdeki düşük gelirli (yoksul) yüzde 50 ile yüksek gelirli (zengin) yüzde 50’nin mutluluk düzeyleri kıyaslanıyor ve

2020-2022 yıllarını kapsayan son üç yılda en mutsuz ülkeler sıralamasında Türkiye 109 ülke arasında 106. sırada bulunuyor.

Figure 2.2: Happiness gaps between the top and bottom halves of each country's population, 2020-2022 (Part 3)

Estimate of rank	Country	Gap	95% c.i. for rank
95	Iraq*	3.971	63-116
96	Morocco	4.009	68-116
97	Benin	4.073	74-122
98	Türkiye*	4.104	74-123

Gelir bölüşümü adaletsizliğinin neden olduğu mutsuzluğun yüksekliği açısından da Türkiye en altlarda, ancak 98. sırada kendine yer bulabiliyor.

aradaki açıklık hesaplanarak, ülkeler bir de bu açıdan sıralanıyor.

Gelir eşitsizliğinin neden olduğu mutsuzluk

Böyle bir gelir bölüşümü adaletsizliğinin neden olduğu mutsuzluğun yüksekliği açısından da Türkiye en altlarda yer alıyor ve kendine ancak 98’nci sırada yer bulabiliyor.

Türkiye’deki en alttakilerin yani en mutsuzların kimler olabileceğini TÜİK’in son ekonomik büyüme bülteninden çıkarabilmek mümkün.

Emekçi sınıflar mutsuz

Türkiye’deki bu en mutsuzlar, milli gelirden sadece yüzde 25,6 pay alabilen ve çok büyük bir kısmı açlık sınırının altında bir asgari ücret karşılığında haftada

48 saatten fazla çalışan 15 milyondan fazla işçi ve çok büyük bir kısmı açlık sınırının altında gelir elde 16 milyona yakın emekli.

Bunlara bir de artık ekip biçemediği için iyice yoksullaşan köylüleri, küçük üreticileri, küçük esnafı, gelecekleri ile ilgili büyük endişelere sahip gençleri, sorunlarına çözüm üretilmeyen engellileri, şiddete uğratılan kadınları ve Kürtler ve Aleviler başta olmak üzere ötekileştirilen yurttaşlarımızı ekleyebilirsiniz. Kısaca BM’nin Mutluluk Endeksi bizim mutsuzluğumuzun tescili olmuş.

Mutlu bir toplum olabilmeyen koşulları

Demokrasinin ve sosyal adaletin var olduğu ve tüm kurumlarıyla işlediği bir toplumda, anayasa tarafından güvence altına alınmış hak ve özgürlüklerini her hangi bir kısıtlamaya uğramadan kullanabilen, özgürce düşüncelerini açıklayabilen ve örgütlenebilen, kimliği, ideolojisi ya da inancı yüzünden ötekileştirilmeyen, mobinge, ırkçılığa, ayrımcılığa ve şovenizme maruz bırakılmayan insanların genel olarak mutlu olduklarını düşünebiliriz.

Ya da tersinden, diktatörlük altında en temel hak ve özgürlüklerini dahi kullanamayan, yoksulluk sınırının altında, hatta açlık sınırında yaşamak zorunda kalan, en temel sağlık, eğitim ve sosyal koruma hizmetlerinden yararlanamayan, deprem ve sel gibi felaketler karşısında çaresiz bırakılan, devletin halkına yeterince yardım elini uzatmadığı ülkelerde yaşayan insanların mutsuz insanlar olduklarını varsayabiliriz.

Barış, demokrasi, sosyal adalet, iş ve ekmek...

Kısaca, mutlu olabilmek için öncelikle barış, demokrasi ve sosyal adaletin olması, aynı zamanda da insanların maddi ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri ve ekonomik refah düzeylerini yükseltebilmeleri gere-

Burjuva ideologları, yüksek bir kişi başı gelire sahip olmanın insanları mutlu etmeye yeteceği fikrini yayıyorlar. Bunu aslında bir sermaye, servet büyümesi demek olan ekonomik büyümeyi (kişi başı GSYH artışı) savunmak ve ekonomik büyümenin sınıfsal yönünü gizlemek için kullanıyorlar.

Nitekim Türkiye’deki son 21 yıldır sağlanan ekonomik büyüme altında ekonomik refah büyük çoğunluk için artmadı. Öyle ki artık “orta sınıf” diye tabir edilen kesimden insanlar bile sırf başlarını sokacak bir çatı ve sofraya yiyecek koyabilmek için daha uzun ve daha sıkı çalışmak zorundalar.

kiyor. Bunun için de adil bir gelir bölüşümü bir ön koşul niteliğinde. Çünkü adaletsiz bir düzende sadece toplam ekonomik refah düzeyinin yükselmesi emekçi halkların mutlu olmaları için yeterli olmuyor.

Bu bağlamda burjuva ideolojilerini benimsemiş olan iktisatçıların ve burjuva politikacıların mutluluk reçetesi olarak önümüze koydukları “ekonomik büyüme” ya da kişi başı gelir artışı gibi kavramları da iyi sorgulamak lazım.

Her şeyden evvel ekonomik büyümenin (neden olduğu emek ve doğa zararını bir kenara bırakın) neması eşit paylaşmıyor çünkü “kişi başı düşen gelir” denilen şey bir aldatmacadan ibaret. Örneğin Türkiye’de kişi başı gelir 9,000 dolar civarında ama bu herkesin payına eşit düşen bir gelir değil. Öyle ki bazıları yılda 900 dolar dahi gelir elde edemezken, bazıları 90,000 dolar elde edebiliyor. Böylece bu kavram ortalama bir rakamı ifade ediyor ve bu yönüyle de gelirin eşitsiz dağıldığı gerçeğini üstünü örtmede kullanılıyor.

“Kişi başı gelire bağlı mutluluk” safsatası

Burjuva ideologları, yüksek bir kişi başı gelire sahip olmanın insanları mutlu etmeye yeteceği fikrini yayıyorlar. Bunu aslında bir sermaye, servet büyümesi demek olan ekonomik büyümeyi (kişi başı GSYH artışı) savunmak ve ekonomik büyümenin sınıfsal yönünü gizlemek için kullanıyorlar.

Nitekim Türkiye’deki son 21 yıldır sağlanan ekonomik büyüme altında ekonomik refah büyük çoğunluk için artmadı. Öyle ki artık “orta sınıf” diye tabir edilen kesimden insanlar bile sırf başlarını sokacak bir çatı ve sofraya yiyecek koyabilmek için daha uzun ve daha sıkı çalışmak zorundalar.

Ekonomiyi büyüten deprem sonrası konut inşaatları depremin acılarının üzerini örtmeye yarıyor

Ekonomik büyümenin bir ülkedeki büyük çoğunluğun ekonomik mutluluğunu temsil edemeyeceğini birçok örnekle ortaya koymak mümkün. Örnek olarak, tek başına yaşayan (mutsuz) insanların Netflix gibi paralı TV kanalları aboneliği için yaptığı ödemeler, depresyondaki insanların ilaç ve psikoterapi için yaptığı sağlık harcamaları ya da ülkede yaşanan deprem sonrasında inşa edilmesi planlanan on binlerce konut için yapılacak olan harcamalar GSYH’yi yükseltir ve ekonomiyi büyütür.

Kısaca, mutlu olabilmek için öncelikle barış, demokrasi ve sosyal adaletin olması, aynı zamanda da insanların maddi ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri ve ekonomik refah düzeylerini yükseltebilmeleri gerekiyor. Bunun için de adil bir gelir bölüşümü bir ön koşul niteliğinde. Çünkü adaletsiz bir düzende sadece toplam ekonomik refah düzeyinin yükselmesi emekçi halkların mutlu olmaları için yeterli olmuyor.

Ama her üç örnekte de insanların mutluluğundan değil, mutsuzluğundan söz etmek daha gerçekçi olur.

Ayrıca ekonomik büyüme kavramı, toplumsal yeniden üretimin asli unsuru olan ev içi ücretsiz kadın emeğini, barış gibi kâr amacı gütmeyen ama topluma ve doğaya yararlı faaliyetlerin sağladığı faydayı, diğer yandan hava kirliliği, karbon salımı, sera gazı etkisi gibi topluma ve doğaya zararlı faaliyetlerin neden olduğu zararı dikkate almaz.

Kısaca, kapitalizmde GSYH kavramı ya da “ekonomik büyüme” kavramı altında, bir faaliyetin faydalı ya da zararlı olup olmadığına bakılmaksızın, ticarileştirilip metalaştırılan, parasal değerle ifade edilebilen her şey dikkate alınır ve bu piyasaya değeri ne kadar yüksek ise toplumun mutluluğunun da o kadar yüksek olduğu çıkarımı yapılır.

“Mutluluk Ekonomisi”

Şu ana kadar anlatılanlardan ortaya çıkan sonuç, insanların ekonomik mutlu-

luğunu ve ekonominin iyilik derecesini ölçme konusunda bu kavramı aşan yeni kavram ve ölçme biçimlerine ihtiyaç olduğudur.

Bu çerçevede, dünyanın her yerindeki insanların karşı karşıya kaldığı acı gerçekleri değiştirmeyi umuyorsak, sistemin dışına çıkma cesaretinden daha fazlasını göstermeli ve mutsuzluk yaratan ekonominin yerine gerçekçi bir “mutluluk ekonomisini” inşa etmeliyiz.

Kapitalizm sonrası (örneğin sosyalist) bir toplumda ve ekonomide, bu toplumdaki üretim ve bölüşüm ilişkilerinin farklılığına bağlı olarak ekonominin iyi olma halini ve insanların mutluluğunu ölçecek farklı ölçme biçimlerine ihtiyacımız olacaktır.

Ancak bunun için mevcuttan tamamen farklı bir ekonomi konfigürasyonu şarttır. Öyle ki sadece piyasaların yerine devleti koymak sorunu çözmeyecek (başarısız reel sosyalizm örneğinde görüldüğü gibi), aynı zamanda ekonomiyi, radikal bir bi-

çimde demokratikleştirmek gerekecektir.

“Ekonomide yerelleşme” mutluluk ekonomisinin ilk adımı

Bu bağlamda küreselleşmenin ve hiyerarşik bir merkezleşmenin panzehiri olarak yerelleşme örgütlenmelidir. Çünkü Türkiye’deki GSYH büyümesi tam da son 40 yılın neo-liberal küreselleşmesinin sonucunda gerçekleşti ancak, özellikle de son 10 yılda, bunun sürdürülemez olduğu gerçeği ortaya çıktı ve kişi başı gelir 2013 yılı seviyesinin yüzde 30 altına geriledi.

Bu süreçte insanların geçim kaynakları yok edildi, bu yüzden de insanlar iş bulabilmek için kalabalık, kirli şehirlere göç etmek zorunda kaldılar. Böylece beden ve ruh sağlıkları bozuldu. Yerel dükkânlar, bakkallar, küçük mağazalar yerlerini ruhsuz süpermarketlere, zincir marketlere ve markalı dükkânların yer aldığı AVM’lere bırakırken insani ilişkiler ortadan kaldırıldı. Yerel diyetler yerini hazır gıda mekanlarına bıraktığında ise kanser, diyabet, obezite, kalp ve damar hastalıkları başta olmak üzere ölümcül hastalıklarda patlama yaşandı.

Ülkede son 21 yıldır uygulanmakta olan neo-liberal tarım politikası, küçük üreticileri, küçük çiftçileri, hayvancılıkla geçinenleri, balıkçıları ve yerel gıda ekonomilerini ortadan kaldırırken, özellikle de ithalatçı kapitalist tarım işletmelerinin kârlarını en üst düzeye çıkardı.

Sözde bir “kalkınma, gelişme ve büyüme” adı altında yerel küçük üretime son verilirken, köylerin, kasabaların ve şehir ana caddelerinin yerelleşmiş, topluluk merkezli ekonomilerin altı oyuldu ve yerini alışveriş merkezleri, alışveriş bölgeleri aldı.

Sonuç olarak

Tüm bu sorunların çözümü, ülkede demokratik bir cumhuriyeti inşa ederken, ekonomi alanında üretim, tüketim, dağıtım ve mülkiyet ilişkilerini kökten değiştirmeyi gerektiriyor.

Bunun için bugünden atılacak adım demokratik, katılımcı, dayanışmacı bir ekonominin inşa edilmesi olmalıdır. Böyle bir ekonomi paradigmasının en önemli unsuru ise ekonomide yerelleşmedir. Çünkü yerel inisiyatifleri doğrudan karar alma süreçlerine katan bir ekonomik yerelleşme mutluluk ekonomisinin en önemli aracıdır.■

İslam ve Sosyalizm...

□ Hamit ERDEM

Din, sınıf mücadelesi ve sosyalizm. İlk bakışta kolay kolay yan yana gelemeyeceği düşünülen bu kavramlar, her dönem toplumsal mücadele içinde bulunanların gelip takıldığı ve üzerinde düşünmek zorunda kaldığı sosyolojik bir sorun olagelmıştır.

Kendilerini sosyalist veya komünist olarak niteleyen tek tek insanlardan, bir toplumu sosyal değişime, dönüşüme veya devrime taşıma misyonu üstlenen partilere kadar her kurumun din gibi -toplumun bütün sınıflarını etkileyen ve egemen sınıfların daima en etkili silahlarından biri olmuş- bir soruna kayıtsız kalması beklenemez.

Ancak on yıllardır “Türkiye sol”unun üzerinde en az durduğu, yeteri kadar önemsemediği, bazen da sessiz geçtiği konulardan biri maalesef din ya da Müslümanlık karşısındaki tutum meselesidir. Bu durumun tarihsel nedenleri tabii ki vardır ve belki de ayrıca incelenmelidir. Ama sosyalizmin Türkiye’nin gündemine girdiği 1910-1920’li yıllarda, bugünden çok farklı bir tablonun olduğunu söylemeliyim. O dönem sosyalist ve komünist önder ve partilerin büyük bölümü, Müslüman kimliğin çok yoğun yaşadığı bu topraklarda din sorunu üzerine oldukça kafa yormuşlardır.

Bunu üç başlık altında özetlemek istiyorum.

1. İlk Osmanlı Sosyalistleri ve Müslümanlık...

Çok milletli Osmanlı İmparatorluğunda Ermeni, Rum ve Yahudi gibi Hristiyan milletler kendi tarihsel şartları gereğince sol mücadele ve sosyalizmle daha erken tanışmış, önemli örgütlenmeler ortaya koymuşlardır. Türkler ve Kürtler gibi Müslüman milletlerin sosyalizmle tanışmaları 1910 yılında İstanbul’da kurulan Osmanlı Sosyalist Fırkasıyla olmuştur.

Osmanlı Sosyalist Fırkası, dönemin Osmanlı hükümetleri tarafından sürekli baskı altında tutulmuş ve kapatılmıştır. Parti, 1919’da Türkiye Sosyalist Fırkası adıyla yeniden kurulmuştur. Partinin ya-

“Şeytan bazen Hızır kıyafetindedir...”
Türkiye Halk İştirakiyun Fırkası yayın organı
Yeni Hayat -1922-” dergisinden...

yın organı meşhur *İştirak* gazetesidir. İştirak gazetesini incelendiğinde; **“Liberalizm, Anarşizm, Müslümanlık, Sosyalizm”** felsefelerinin her birinin gazete sütunlarında kendine yer bulduğu görülür. İlerleyen sayılarında sosyalizm vurgusu artmıştır. İştirak, daima hükümetin hışmına uğramış, sorumluları para, hapis ve sürgün cezasına çarptırılmıştır. Parti yöneticileri İştirak’in yasaklı olduğu dönemlerde **İnsaniyet, Sosyalist, Medeniyet, Beşeriyet ve İdrak** adındaki gazeteleri çıkararak her seferinde mücadelenin yolunu bulmuşlardır.

Osmanlı Sosyalist Fırkası ve Türkiye Sosyalist Fırkası’nın ömürleri, aradaki Birinci Dünya Savaşı yıllarını, gazetelerin kapatılma ve yöneticilerinin sürgün yıllarını çıkarırsak, aralıklarla hemen hepsi üç yıldan biraz fazla yaşama şansı bulmuş partilerdir.

Ama İstanbul’da ilk kez bir deri fabrikasında işçileri örgütleyen, onları greve çıkaran, Veli Efendi Çayırı’nda grev çadırı kuran ve onlar adına işverenle toplu sözleşme imzalayan Osmanlı Sosyalist Fırkası, 1919-20-21 yıllarında binlerce iş-

çiye ulaşan kitleleriyle onlarca grev, direniş örgütlemiş, Türkiye’de ilk defa binlerce kişiyle 1 Mayıs’ı kutlamış ve pek çok başarıya imza atmıştır.

Türkiye Sosyalist Fırkası; İstanbul’da Kadıköy, Aksaray, Beşiktaş, Ayvansaray, Şişli, Silahtarğa’da; Anadolu’da Edirne ve Eskişehir, Avrupa’da Paris’te şubeler açarak sosyalist mücadeleyi teoriden eyleme geçiren ve Müslümanları sosyalizmle tanıştıran bir parti olmuştur.

Osmanlı Sosyalist Fırkası’nın farklı yayınlarında hemen hemen aynı paralelde olmak üzere Müslümanlık sorunu dikkatle ele alınmıştır. En etkili yayın organı İştirak gazetesinin başlığının hemen altında bir Müslüman özdeyişi **“Biri Yer Biri Bakar Kıyamet Ondan Kopar”** ibaresi bulunmaktadır. İlerleyen sayılarında bir slogana daha yer verilmiştir. **“Milletim Nev-i Beşerdir, Vatanım Rû-yi Zemin”**. Yani; **“milletim (yeni insanlık ya da) tüm insanlıktır, vatanım ise bütün yeryüzü.”**

İştirak gazetesinin başlığının altında yer alan sloganlar, Müslümanlığın sosyal adalet ve paylaşımcı felsefesiyle sosyalist

ideolojinin eşitlikçi ve dayanışmacı özelliğinin yakınlığını belirtmek için konulmuştur.

Ancak olay yalnız slogan olarak kalmamıştır. Müslümanlık ve sosyalizmin birbirine yakınlığı düşüncesi üzerine İştirak gazetesinde pek çok bilgi ve yazı bulunmaktadır.

Örneğin İştirak gazetesinin 4. sayısında bizzat Osmanlı Sosyalist Fırkası başkanı ve İştirak’in başyazarı **Hüseyin Hilmi** imzalı bir yazıda; İslamiyet ve sosyalizmin yakınlığı üzerinde durulmaktadır. Hüseyin Hilmi, -gerici bir yayın organı olan- Şurayı Ümmet gazetesinde Alâeddin Cemil imzasıyla sosyalizme saldıran bir yazıyı **‘Şurayı Ümmet’e Cevap’** başlığıyla yanıtlamış ve şu görüşleri savunmuştur:

“Sosyalizmin kökleri Hazreti İsa’ya dayanmaktadır. İslamiyet’te ise birçok ayet-i kerime ve hadis sosyalizmin ruhuna uygundur, örneğin zekât böyle bir kurumdur, Şurayı Ümmet’in iddia ettiği gibi sosyalistler yağmacı değildir, kimse malının yarısını istemezler. Ancak bu ‘gafil muharririn’ büyük servetlerin kaynağı nedir? sorusuna vereceği cevabında büyük bir gerçek gizlidir. Bu servetleri işçilerin emeği olmadan kimse tek başına kazanamaz. Biz İslam’ın hepimizi kardeş sayan emrine uyararak birleşeceğiz, gerekirse grev yapacağız ve gayri meşru kazanılan servetlerin hiç değilse bir bölümünü kendi emeğimizin karşılığı olarak geri alacağız.”

Yine İştirak gazetesinin 4. ve 5. sayılarında **‘Düşün’** başlığıyla yer alan, ‘Ulemanın Bir Zat’ imzalı bir yazıyı, Karesi (Balıkesir) mebusu Mecdi Efendi yazmıştır. Mecdi Efendi de ‘Batı’nın ekonomik, ahlaki ve sosyal çöküntüsü karşısında İslamiyet ve Sosyalizmin, işçilerin sosyal sorunlarının çözümünde uzlaşabileceğini yazmıştır.

İştirak gazetesini rastgelen sayılarında, okurlarının ramazan ve dini bayramlarını kutlamakta, örneğin; **‘teşrif eyleyen ramazan-ı şerifi bilcümle İslam kardeşlerimize tebrik etmeyi İştirak gazetesi bir vazife-i mukaddese addeder’** demektedir.

İştirak gazetesinin 20. sayısında (Osmanlı Sosyalist Fırkası’nın programının

İştirakçi ya da sosyalist lâkaplı Hüseyin Hilmi ve İştirak Gazetesinin 7 Haziran 1328 (1912) tarihli sayısının kapağı.

Resmin altında, Almanya’da sosyalizmin mucidi Karl Marx ifadesi yer alıyor...

açıklandığı sayı) yayımlanan ‘Osmanlı Sosyalist Fırkası Beyannamesi’ de “Ağ-niyanın (zenginin) servetinin kırkta biri fukaranın hakkıdır” diyen ferman-ı ilahi ile başlamaktadır.

Beyanname’nin bir başka yerinde ise, “(İslam’ın) ayet ve hadislerle açık olan yok-sulların yanında olan tavrı, Türkiye’de kimse tarafından dile getirilmemektedir, ancak sosyalistler İslam’ın bu sosyal ya-nının unutturulmasına izin vermeyeceklerdir” denilmektedir.

Türkiye Sosyalist Fırkası gazetesi **İdrak**’ın birinci sayısında yer alan ‘Fırkamızın Beyannamesi’ ve ‘Hak’ başlıklı yazılarda da; ‘Memleketimiz ezeli bir sosyalist memleket. Hak ve hakikati açıklayan İslam dini esasen ahkâm-ı münifesiyle (seçkin hükümleriyle) bir sosyalist düsturdur. İslam, sosyalizm esasatını sarahaten tesbit etmiş, Türk ân’anâtı (gelenekleri) da birçok sosyalist fikirleri muhtevi bulunmuştur’ diye yazmaktadır.

Türkiye Sosyalist Fırkası’nın 1919 yılında çıkardığı ve ‘Sosyalistlik Nedir?’ başlıklı broşürde de benzer bir yaklaşım vardır. Burada toprak üzerindeki feodal toprak mülkiyeti tartışılırken, sosyalizmin nihai hedefinde ‘toprağın umurun malı olduğu’ ve köylüye ihtiyacı ölçüsünde dağıtılacağı, İslamiyet’in de bu kuralı kabul ettiği yazılmaktadır.

Osmanlı Sosyalist Fırkası belgelerine bir bütün olarak bakılırsa, İslam dininin kimi esaslarının sosyalizm idealiyle örtüş-tüğüne dair bir kanaat olduğu anlaşılmaktadır. Ancak diğer yandan da sosyalizmin kitlelere ulaştırılmasında İslam dininin sosyal ve dayanışmacı yanının öne çıkarıldığı da görülmektedir.

2. Türkiye Halk İştirakiyun Fırkası ve Müslüman-Komünist Yoldaşlığı...

1920 yılının Ankara’sında; paşalardan milletvekillerine, üst bürokratlardan burjuva sınıfının önemli temsilcilerine, gazetecilerden siyasetçilere kadar hemen herkes, “Bolşevizmin ve Komünizmin” kurtuluş için iyi reçete olduğunu düşünmekte, her kesim farklı bir komünizm tanımı yapmakta, sosyal değişimin şart olduğunu hararetle savunmaktadır. Yıl sonuna doğru ise yine herkes sınıfsal çıkarlarının farkına varıp, siyaseti bu çıkarlar etrafında “burjuva cumhuriyet” ekseninde yeniden oluşturacaktır.

1920 yılında Ankara’da, Nisan-Ekim ayları arasındaki dönemde faaliyet gösteren *Yeşil Ordu Cemiyeti*; *Sol-*

İttihatçıların, Müslüman-Komünistlerin, Komünist Enternasyonal taraftarlarının ve Türkiye’nin bir sosyal devrime ihtiyacı olduğunu savunan farklı kesimlerin desteklediği anti-emperyalist ve anti-kapitalist programa sahip bir “çatı” örgütü olarak kurulmuştur.

Kemalist hükümet, Yeşil Ordu Cemiyeti’ni iki kez kapatmayı denemiş, başarılı olamayınca Ekim (1920) ayında, yönetiminde paşaların, milletvekillerinin ve (eski ittihatçı) yeni Kemalist politikacıların olduğu bir –Resmi– Komünist Fır-

Türkiye Halk İştirakiyun Fırkası Katib-i Umumisi Nazım Resmor (Kayseri Cezaevinde) ve THİF yayın organı *Yeni Hayat* Dergisi...

kası kurdurarak Yeşil Ordu Cemiyeti’ni bölmüş, etkisiz hale getirmiş, komünist çalışmayı bu partiden –Resmi– TKF’den alınacak izne bağlamış, kendi dışındaki sol faaliyeti yasa dışı ilan etmiştir.

Hükümetin kurduğu bu tuzak partiyi katılmayanlar ise yeni bir parti kurmuştur. Adı, *Türkiye Halk İştirakiyun Fırkası* olan bu örgüt; Türkiye’de sol ve komünist hareketi, Anadolu’nun sosyal ve politik koşullarına, yerel imkanlarına ve kendine has özgün kültürüne dayandığı için diğerlerinden daha fazla öne çıkmıştır.

Bu siyasi faaliyette en büyük pay hem Yeşil Ordu Cemiyeti’nin hem de Türkiye Halk İştirakiyun Fırkası’nın Katib-i Umumi, yani Genel Sekreteri olan Tokat Milletvekili **Nazım Bey**’indir.

Türkiye Halk İştirakiyun Fırkası 1920 yılı aralık ayında faaliyete geçmiş, hükümetin yoğun baskısıyla karşılaşmış, partinin Genel Sekreteri Tokat Milletvekili Nazım Resmor’un milletvekilliği İstiklal Mahkemesi tarafından düşürülmüş, Na-

zım Resmor 15 yıl, diğer parti yöneticileri de benzeri ağır hapis cezalarına çarptırılmış, bir yıl sonra Kemalist Hükümet dönemin siyaseti öyle icap ettirdiği için cezaları kaldırmış, aynı ekip 1922’de Türkiye Halk İştirakiyun Fırkası’nı yeniden kurmuştur. Nazım Bey bu dönemde Büyük Millet Meclisi tarafından İçişleri Bakanlığına seçilmiş, Mustafa Kemal’in tehditliyle istifa etmek zorunda kalmıştır.

Türkiye Halk İştirakiyun Fırkası; *Emek, İkaz, Yeni Hayat* ve *Doğru Öz* adlarıyla yayın organları çıkarmıştır. Prog-

ramında Türkiye’nin bir köylü toplumu olduğundan yola çıkarak, köy ve köylüye dayalı bir örgütlenme modeli önermiş, işçi sınıfı öncülüğü yerine bütün emekçi sınıfları içine alacak bir “devrimci kitle partisi” üzerinde durmuştur. Partinin yayın organlarından *Emek* gazetesi ikinci sayısında **Komünist Manifesto**’nun tam metnini basmış, *Yeni Hayat* ise Komünist Enternasyonal’den haber, yorum ve belgelerin yanında, özellikle Nazım Resmor’un yazılarında somutlaşan ve “**halkçı-iştirakiyun**” olarak adlandıracağımız bir politikayı savunan yazılarla öne çıkmıştır.

Türkiye Halk İştirakiyun Fırkası, diğer yandan İslamiyet ve komünizmin yoldaşlığını savunmuş, bu iki düşüncenin birbirinin devamı olduğunu ön plana çıkarmış; komünizmin bir yönetim biçimi olarak ortaya koyduğu “**Şuralar Cumhuriyeti**” ile İslam’ın ilk dönemlerindeki “**Doğrudan Demokrasi**” uygulamasının özünde aynı şey olduğunu ileri sürmüştür. THİF belgelerinde, bir yoksul dini olan İslam’ın sonraki yıllarda kanlı iktidar ve servet mü-

cadelelerine yenik düşerek özünden uzaklaştığı yazılmıştır. Rusya’daki Bolşevik Devrim’in yeniden gün ışığına çıkardığı geleneksel değer İslam ile yükselen değer komünizm birbirini tamamlayacaktır. Partinin ismindeki “İştirakiyun” o yıllarda komünizm anlamında kullanılmaktadır. (Bakü’de Mustafa Suphi’nin başında bulunduğu teşkilatın adı da Türkiye İş-tirakiyun Teşkilatı’dır.) İştirakiyun hem komünizmi hem İslam enternasyonalizmini simgelemektedir. O dönemi anlatan hatıralara göre, Türkiye Halk İştirakiyun Fırkası’nın bu söylemi geniş topluluklar üzerinde ilgi görmüş ve büyük taraftar bulmuştur.

Dönemin koşulları dikkate alındığında, Türkiye Halk İştirakiyun Fırkası yöneticilerinin bir bölümünün, İslam ve komünizm yoldaşlığına samimiyetle inandığını, komünizmin maddeci dünyasını maneviyatla dengeleme arzusu içinde olduklarını, ancak diğer yandan da komünizmin toplumsal ve ekonomik düzen tasarımını kabul eden ancak manevi yönden ürken kitlelere ulaşmak hedefi ile hareket ettikleri görülmektedir.

Türkiye Halk İştirakiyun Fırkası’nın bu çalışmalarını anlamayan Kemalizm’in parlak kalemi Falih Rıfkı Atay, anılarında bir ayrıntı aktarmaktadır: Buna göre THİF, Ankara’da Hacıbayram Camisi yakınlarında açtıkları bir kulübe pek çok kişiyi çağırılmış, burada Milletvekilleri Nazım Resmor, Mehmet Şükrü ve Şeyh Servet toplananlara hitap etmişler ve ‘*Mecliste bir grup yapalım, memleketin buna ihtiyacı var, komünistlik İslam esaslarına uygundur, Ebubekir komünisttir, Müslüman olduktan sonra bütün varını yoksullara dağıttı*’ içerikli konuşmalar yapmışlardır.

THİF’nin bu anlayışını; dünyaya ‘*aşağıdakilerin penceresinden*’ bakmak; peygamberlerin ve din ulularının, yoksul, ezilmiş ve yalnız insanların yanında olduğu, inancın ancak ezilenlerin ve yoksulların insanca yaşaması için gösterilecek çabada yattığı, şeklinde okumak mümkündür.

Bu düşüncelerin yazılması, konuşulması, anlatılması Meclis’in zengin ve kudretli eşraf-ağa-hoca takımını derhal harekete geçirmiş; tartışmalar birden “mülkiyetin ve mirasın kutsallığı” ekşine kaymış, komünizm ve İslam’ın asla bir araya gelemeyeceği üzerine hararetle tartışmalar yapılmıştır.

Kemalist hükümet, Umur-ı Şeriye Vekaleti’ne bir fetva verdirek “*İslam’la*

bağdaşmayan bu hareketin tanınmaması-nı” istemiş ve Büyük Millet Meclisi’ndeki eşraf-ağa-hoca takımının öfkeli desteğini arkasına alarak Türkiye Halk İştirakiyun Fırkası’nı kapatmıştır.

Parti kapatılmasaydı ve yaşayabilseydi bu programın nasıl gelişeceğine ilişkin tartışmalar boşuna olabilir. Ancak Türkiye Halk İştirakiyun Fırkası’nın, yoksulları dinsel baskının binlerce yıllık karanlığını aralamaya ve ‘din’i daha dünyevi yaşama-ya çağırın çabası, bir anda mevcut düzenin egemen sınıflarını harekete geçirmiştir.

Dinin toplum üzerinde baskı aracı olarak kullanılması politikası, ucundan köşesinden tartışmaya açılması bile Meclisteki eşraf-ağa-hoca ağırlığına bu tehlikeyi göstermiş, komünizm ile İslam’ın asla bir araya gelemeyeceğini ispata girişmişlerdir.

Gerek feodallerin –bu kudretleri tartışma götürmeyen sınıf temsilcileri– gerekse de onlarla pragmatik olarak ittifak kuran Kemalistler, belki de İslam’ın bu şekilde çağın gereklerini yakalayacak reformcu bir açılım ihtimalini elbirliği ile doğmadan öldürmüşlerdir.

3. Mustafa Suphi ve Rusya’da Müslüman Komünistler Arasında Çalışma...

Mustafa Suphi, 1913 yılında Mahmut Şevket Paşa suikastı sonrası İttihat Terakki Partisi’nin yarattığı terör ortamında Sinop’a sürülmüş, burada yaklaşık bir yıl kaldıktan sonra Kırım’a kaçmıştır. Birinci Dünya Savaşı yıllarını –yaklaşık üç buçuk yıl– Rusya’da sürgünde geçiren Mustafa Suphi, bu dönem Rusya’da kendini derinden derine hissettiren sol muhalefeti yakından tanımış, Bolşeviklerin, Sosyalist Devrimcilerin ve Müslüman-Komünistlerin tezlerini yakından izlemiş, Marksizm’i öğrenme imkânı bulmuştur.

Rusya’daki devrim, sürgünde bulunan muhalifleri de özgür kılınca (1918 Şubat) Mustafa Suphi Moskova’ya gelmiştir. Moskova’da, bir gazete çıkarmak istegindedir. Bu amaçla Moskova’da başında Stalin’in bulunduğu *Milliyetler Halk Komiserliği*’ne bağlı *Merkez Müslüman Komiserliği*’ne başvurmuştur. Mustafa Suphi’nin yardım istediği Merkez Müslüman Komiserliği’nin yöneticilerinden Mollanur Vahidov Şerif Manatov ve Galimcan İbrahimov Müslüman-Komünistler arasında çok iyi bilinen önderlerdendir. Müslüman-Komünistlerin yöneticileri arasında adı geçen Mirseyit Sultan Galiyev ise o sırada Milliyetler Halk Komiserliği’nde Stalin’in yardımcısıdır.

1918’de kurulan Merkez Müslüman Komiserliği resmi bir kurumdur ve amacı Bolşevik Partisi’nin o tarihte zayıf durumunda olduğu özellikle Rusya’nın iç ve Müslüman bölgelerinde Müslüman halkı sosyalist devrime kazandırmaktır.

Mustafa Suphi Moskova ve Kazan’da *Müslüman Komünist Hareketi*’nin bütün Müslüman coğrafyasını altüst ettiği bu dönemde kendini bu çalışmaların içinde bulmuş, onlardan büyük destek görmüş, onların tezlerinden önemli ölçüde etkilenmiş, kaderini bir noktada onların kaderiyle bağlamıştır.

Merkez Müslüman Komiserliği başkanı Mollanur Vahidov, Mustafa Suphi’yi Merkez Müslüman Komiserliği propaganda bölümü başına getirmiş, bu kurul Türkçe, Arapça, Farsça broşür ve gazeteler yayımlamış, yine o günlerde Merkez Müslüman Komiserliği’nin yayın organı *Kı-*

Mustafa Suphi ve çıkardığı *Yeni Dünya* gazetesinin 17 Şubat 1921 tarihli sayısı...

zıl Bayrak gazetesinde Mustafa Suphi’nin söyleşisi yayımlanmıştır.

Merkez Müslüman Komiserliği’nde Mollanur Vahidov ve Stalin’le Türkçe gazete yayımlanması sorununu görüşen Mustafa Suphi, *“Yeni Dünya”* gazetesini çıkarmaya başlamıştır. Mustafa Suphi’nin bir örgütlenme aracı olarak düşündüğü *Yeni Dünya* bu şekilde doğmuştur ve kendisini *“Merkez Müslüman Sosyalistler Komitesinin Türkçe Naşir-i Efkârı (sözcüsü)”* olarak tanımlamıştır. İlk sayısının 27 Nisan 1918’de basıldığı *Yeni Dünya* gazetesini, Mustafa Suphi gittiği her yerde çıkarmayı kararlı bir şekilde sürdürmüş, Mustafa Suphi yönetiminde toplam 67 sayı yayımlanmıştır. Dönemin olağanüstü koşullarında *Yeni Dünya* gazetesi sırasıyla

Moskova, Kırım, Taşkent ve Bakü’ye taşınarak hayatını sürdürebilmiştir.

22 Temmuz 1918’de Moskova’da yapılan *Türk Sosyalistleri Konferansı*, 4 Kasım 1918’de yapılan *Müslüman Komünistler Kurultayı* Mustafa Suphi’nin de içinde olduğu faaliyetlerdendir. *Türk Sosyalistleri Kongresi* Mustafa Suphi önderliğindeki Türkiyeli komünistlerin ilk örgütlenme faaliyetinin başlangıcıdır. Mustafa Suphi bu kurultayı açarken: *“Bizim bugün tuttuğumuz yoldan din Rusya’da yaşayan Tatarlar yürümeye başlamışlardı... Bu teşkilat Türkiye’de sosyalistliğin ütopyizm devrini atlatıp devr-i hakikat istidadında olduğunu gösterir”* demiştir.

Müslüman - Komünistler; İslam’ın dünyevi ve ‘ezilmiş’ bir din olduğunu savunmuş, Marksizm ile İslam’ın bazı temel ilkelerinin uyusabileceğini, Müslüman toplumlarda devrimci mücadelenin

‘İslam’ unsuru hesaba katılmadan yapılamayacağını, batılı komünistlerin *‘dine karşı mücadele ile din karşıtı propagandayı’* birbirine karıştırdıklarını ileri sürmüşlerdir. Müslümanların İslam’a karşı duydukları bağlılığın temelinde, ‘yoksulu koruma, dayanışma, eşitlikçilik, zorunlu zekât, kamu mülkiyetine sıcak bakan vb. gibi sosyal nedenler yatmaktadır. Sultan Galiyev, Müslüman-Komünist hareketin Doğu’ya sosyalizmi yayma konusunda avantajlarının, Rus Bolşeviklerine göre daha fazla olduğunu yazmıştır.

Yine Müslüman-Komünistlere göre; Doğu halklarını uyandırmanın, Batı’daki görece burjuvalaşmış proletaryadan daha kolay olduğunu, Doğu’lu mazlum ulusların *‘ekmek, toprak ve özgürlük’*

mücadelesinde birleşecekleri en genel cephe anti-emperyalist bir *‘Sömürgeler Enternasyonalı’*ydi.

Dünyada devrimci durumun, sömürge ülkelerde iktidara gelecek devrimci yönetimlerle, metropollere gidecek kaynakların kesilmesiyle sağlanabileceğini savunmuşlardır. Bu yaklaşım Batı merkezli Marksist düşüncenin, sanayisi olmayan sömürge ve yarı-sömürge ülkelerdeki, ‘üçüncü dünya-cı’, ‘köylüye ve kıra’ dayanan komünizmin kuramsal öncülü olmuştur.

Mustafa Suphi gerek Müslüman-Komünistler Kurultayı’nda gerekse Moskova’da, 2-6 Mart (1919) tarihlerinde, elliden fazla temsilci, on dokuz farklı ülkedeki komünist parti veya grubun katılımıyla toplanan Komünist Enternasyonal Birinci Kongresi’ne yaptığı konuşmalarda; (Müslüman-Komünist önderlerin sömürge ve yarı-sömürge ülkelerdeki mücadeleyi belirleyici ilan etmelerini doğru bulmamış) Batı metropol ülkeleri ve Doğu’nun sömürge ve yarı-sömürge ülkelerindeki devrimci hareketlerin birbirinden ayrılmayacağını ve bunların biri adına diğeri-nin feda edilemeyeceğinin altını çizmiştir. Ancak İslam coğrafyasındaki sosyal uyanışa, Komünist Enternasyonal ve Bolşevik partisince yeterli önemin verilmemesini eleştirmiş ve eğer Doğu’nun örgütlenmesi için harekete geçilmezse, Batı emperyalizminin Rus devrimini boğmak için bu Müslüman halkları -sosyalist devrimin- üzerine süreceği tezinin altını çizmiştir.

Mustafa Suphi’nin bu süreçte katıldığı çalışmalardan biri de Bakü’de 1-8 Eylül 1920’de düzenlenen *Birinci Doğu Halkları Kurultayı*’dır. Kurultay’ın hedefi; Doğu’da yalnızca komünist ve sol siyaset içinde bulunan grup ve partileri değil, tarafsız veya İslamcı, emperyalizme veya kendi egemenlerine karşı mücadele eden bütün halkların katılımını sağlamaktır.

Kurultay’ın 4 Eylül tarihli oturumunda Enver Paşa’nın bildirisi okunmuştur. Enver Paşa, Kurultay’a Bolşevikler tarafından davet edilmiş, ancak Mustafa Suphi ve Türkiye Komünist Teşkilatı ile bazı Doğu’lu delegeler tarafından -Osmanlı’nın bu eski paşasının konferansa katılması- şiddetle protesto edilmiş, bu nedenle Mustafa Suphi ve Komintern yönetimiyle ters düşmüştür.

8 Eylül’de biten Birinci Doğu Halkları Kurultayı’nın ardından, 10 Eylül 1920’de Bakü’de *‘Türkiye Komünist Teşkilatları Birinci Kongresi’* adıyla bir kongre toplanmıştır. Bu kongre, farklı komünist teşkilatları birleştirirken aynı zamanda *“Tür-*

kiye Komünist Fırkası Birinci Kongresi” olarak da anılacaktır. Kongre’de kabul edilen Program’da ‘din” sorunu “*Din ve Milliyet*” başlığı altında düzenlenmiştir. Buna göre:

Türkiye’deki inanç ve ibadet meseleleri her milletin kendi iç inisiyatifine bırakılarak tam bir inanç ve vicdan özgürlüğü sağlanacağı, inancından dolayı kimsenin zorlanamayacağı kayıt altına alınmıştır. Diğer yandan sermayedarlara ya da diğer hâkim sınıflara nüfuz ve kuvvet veren muhtelif milletleri temsil davasında bulunan “ruhani kurumların” tamamen hükümet ve devletten ayrılarak cemaat teşkilatı haline getirilmeleriyle gerçek bir laisizmin sağlanacağı altı çizilmiştir. Din ve milliyetler kanalıyla insanlar arasında düşmanlık doğuran hurafelere karşı mücadele edileceği belirtilmiş, dil ve kültür bakımından her milletin tam hürriyetini temin ve bu itibarla bir veya diğer millete mahsus her türlü imtiyazı ortadan kaldırır ilkesiyle “*Hür Milletlerin Hür Birliği*” düsturu programa almıştır.

Bizim kuşağımız devrimci mücadele içinde, tarihte “*milliyet ve din*” kuşatmasını yaran halkların bir büyük toplumsal başkaldırısı olan Şeyh Bedrettin ayaklanmasını, Nazım Hikmet’in 1936’da yazdığı “*Simavne Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin Destanı*” ile öğrenmiştir.

Şeyh Bedreddin hareketi ilk kez 1918 yılında Mustafa Suphi’nin çıkardığı Yeni Dünya gazetesinin yedinci sayısında yer almıştır.

“*Şark ve Sosyalizm*” başlıklı uzun makalede Hüseyin Hüsnü adlı yazar, Şeyh Bedreddin ve Bedreddin hareketini okurlarına tanıtmaktadır. Makaleden bir bölüm şöyledir:

Bedreddin: “*Allah dünyayı yaratmış insanlara bahşetmiştir. Servet, mahsulât ve arazi cümlelerinin müşterek malıdır. İnsanlar müsavidir (eşit). Birinin büyük servetlere sahip olması, diğerinin ekmeğe bile muhtaç kalmaları maksud-u ilahiye münafidir (aykırı)*” demiştir.

“*İşte altı yüzyıl önce Küçük Asya’da özünü İslam’dan alıp, ancak ondan uzaklaşarak; servetin, mahsulâtın ve arazinin cümlelerinin müşterek malı olduğunu ilan eden, İslam’ı, Hristiyan’ı, Musevi’yi, Mecusi’yi bir ve kardaş sayan; sarayı, saltanatı, muharebeyi, tekkeleri, dervişleri ve ulemayı zulüm ve baskının aletleri kabul eden, nikâhlı kadınlardan başka dünyada her şey müşterek olmalı diyen ve Karl Marx’dan altı yüz sene evvel aynı maksat,*

aynı niyet, aynı isteklerle insanlığa seslenen ve sırf bu uğurda feda-yı can eden bir büyük sosyalisti okurlarımıza tanıtmak isteriz” diye yazmaktadır.

Mustafa Suphi, Doğu’nun büyük düşünürlerinden Ömer Hayyam’ı, Sadi Şirazi’yi ve Şeyh Bedreddin’i, Batı’dan ise önce ütöpik sosyalistleri sonra Marx’ı okumuştur.

Rusya’daki mücadele dönemi Mustafa Suphi’ye farklı bir deneyim kazandırmış, orada Müslüman-Komünist hareketle omuz omuza yaşadığı bu özgün deneyim, Mustafa Suphi’yi, İslam’la barışık ateist bir lider olarak karşımıza çıkarmıştır. Müslüman kimliğini hiç sorun etmeyen komünist Mustafa Suphi’nin kayıpla Türkiye komünist hareketi büyük bir kırılma yaşamış, bu dönemden sonra genel olarak sol hareketler İslam’la barışamamıştır. (*)

Tarihsel bir hatırlatma:

1917 Şubat ve Ekim devrimi bütün Müslüman coğrafyasını alt üst eden bir zihniyet değişikliğine de sebep olmuştu. Müslüman halkların Rusya’nın pek çok şehrinde topladığı kongrelerin en önemlisi, 1-11 Mayıs 1917 tarihleri arasında Moskova’da toplanan “**Rusya’da Birinci Müslüman Kongresi**”ydi. 900 delegenin katıldığı ve Rusya’nın çeşitli bölgelerinden gelen din adamı, düşünür, aktivist, devrimci Müslüman kadın ve erkek katılımcılar, o günlerin temel sorunları yanında, İslam’ın çağın gereklerine uyum sağlayacak reformcu düşünceleri dile getirmişlerdi. Kongre; *Rusya’nın İdare Şekli, Savaşa Karşı Tutum, Kurucu Meclis, Kadınlar Meselesi, İşçiler Meselesi, Toprak Meselesi, Geçmişteki Kolonizasyon Meselesi, Askeri ve Siyasi Teşkilat Meselesi, Bütün Rusya Müslüman Şurası Seçimleri* gündemiyle toplandı. Burada konumuzu ilgilendiren birkaç nokta üzerinde kısa bilgi aktarmak yerinde olacaktır. Kongre sert tartışmalar sonunda önemli kararlar almıştı. Bunların bazıları şunlardır: “*Bütün topraklar halka devredilmeli, toprak üzerindeki mülkiyet kaldırılmalıdır. Şeriata göre kadın ve erkek eşittir, kadınlar her türlü siyasi ve sosyal haklara sahiptir, kadınlar Kurucu Meclis’e katılma ve seçilme hakkına sahiptir. Erkeklerin birden fazla kadınla evlenmesi din açısından yanlış olduğu için yasaklanmalıdır. Kadınlar ve erkekler miras açısından eşit haklara sahiptir. Kadınlar sağlıkları için zararlı işlerde çalıştırılmaz, bebekli çalışan kadınlara üç saatte bir süt izni verilir, Müslüman işçiler kendi teşkilatlarını kurabilirler vb.*” (**)

Mustafa Suphi, 1920 yılında Taşkent’te, Beynelmilel Şark Tebligat Şurası çalışmaları sırasında birlikte çalıştığı Kazan Müslüman Sosyalist Komitesi Başkan Yardımcısı Emine Muhiddinova ile birlikte.

Yukarıda alınan kararlar Müslümanlığın ve şeriatin çağdaş dünyanın ihtiyaçlarına göre yorumlanarak alınmış kararlardır. Kongrede konuşan Tatar Müslüman Sosyalist Komitesi Başkan Yardımcısı Emine Muhiddinova: “*...Hürmetli Efendiler... siz miras ve kadın hakları konusunda güçlük çıkarıyorsunuz. Kur’an’da bunun bilinen kuralları var diyorsunuz. Ama efendiler unutmayınız ki Kur’an’ın bazı kuralları eskimiştir. Bunları tarihin malı saymak gerek. Mesela, Kur’an’da hırsızlık yapanın kolunu kesiniz emri var. Bu şimdi tatbik ediliyor mu? Bu ve buna benzer emirlerin zamanı geçmiştir... Artık böyle cinayetleri işlemiyoruz...*” diye konuşmuş, Kongre; kadın hakları konusunda Kur’an ve Peygamber referanslarıyla pozitif kararları kayda geçirmiştir. (***)

Ne yazık ki Rusya’da Müslüman sosyalist aydınların bu çabaları sonraki yıllarda Bolşevik partinin katılaştıran ve içine kapanan politikası ile etkinliğini kaybetmiş, dünyadaki Müslüman hareketleri olumlu yönde etkileme şansını kaybetmiştir.

Bizde 1920’li yıllarda Ulusal Kurtuluş Savaşı’nı yürüten kadrolar, özellikle Fransız pozitivizmi ve laisizminin etkileri altındaki bir ideolojik donanımla yürüttükleri mücadeleyi başarıya ulaştırdılar ve kurulan burjuva cumhuriyetin yeni yüzü büyük ölçüde bu etkilerle şekillendirildi.

Siyasal bağımsızlık kazanıldıktan sonra, köylü ve emekçi kitlelere sınıf farklarının varlığını duyurmamak kaygısıyla “egemenliğin kayıtsız şartsız millete” ait

olduğu ilan edilmişti. Burjuva cumhuriyette egemen sınıflar; “ticaret burjuvazisi-toprak ağaları-eşraf” bloku ile yeni ve yükselen bir sınıf olarak ortaya çıkan sanayi burjuvazisiydi. Kemalist devrim, iktisadi olarak güçsüz burjuva sınıfın ve bu sınıflar ittifakının vurucu gücü olarak işlev görmüştü. Kemalist devrimin anti-emperyalist niteliği son derece zayıftı ve siyasal bağımsızlıktan sonra emperyalist batı ile -yeni şekillenen burjuva hukuk çerçevesinde- hızla işbirliğine yöneldi. Burjuva devrim; işçi ve köylü sınıflarına iktisadi ve sosyal hakları konusunda baskı, yasaklama ve aldatma siyasetini hep ön planda tuttu. Cumhuriyeti ilan eden burjuva devrimin demokratik niteliği son derece güdüktü ve bunlar üst yapıda yapılan reformlarla sınırlı kaldı.

*

Türkiye’de burjuva devrim, Osmanlı meşrutî monarşisini ortadan kaldırdıktan sonra kendi üst yapı kurumlarını hızla örgütlemeye başladı. 1921 Anayasasının kabulü (Ocak 1921), Saltanatın kaldırılması (Kasım 1922), Cumhuriyetin ilanı (Ekim 1923), Medreselerin kapatılması ve eğitim birliğinin sağlanması (Mart 1924), Halifeliğin lağvı (Mart 1924), Şeriye ve Evkaf Bakanlığı’nın kaldırılmasıyla din ve devlet işlerinin ayrılması (Mart 1924), 1924 Anayasasının kabulü (Nisan 1924), tekke ve zaviyelerin kapatılması (Eylül 1925), fes yerine şapka giyme zorunluluğunun getirilmesi (Kasım 1925), Latin harflerinin kabulü (Ağustos 1928) vb. biçiminde

İstifa mı, o da ne?

□ Av. İsmail DUYGULU

Kendimizi gösterdiğimiz gibi olmadığımızda, verdiğimiz sözlerimizi yerine getiremediğimizde, bulunduğumuz görevlerimizi gereği gibi ifa edemediğimizde utanırız. Utanma duygusu insani bir duygudur ve başkaları tarafından yargılanmanın da ötesinde, kişinin kendi zihninde kendi kendisini yargılamasının da bir sonucudur. İçine düştüğümüz utancın bir gereği olarak ya bu konuda bir özür dileme ya da o göreve uygun bir kimse olmadığımızı itiraf etme durumu ile karşı karşıya kalırız. Politikada bunun karşılığı istifa etmek olarak yansıyor.

Bu konuda en çok, Samuray Japonların seppuku, sıradan Japonların ise argosal olarak hara-kiri kelimesini kullandığı, kişinin kendi karnını yararak ölümünü gerçekleştirmesi örnek gösterilir. Seppuku yapmak günümüzde yasaklanmış olmasına rağmen, halen vardır ve yaptığı işte başarısız olduğu duygusuna kapılan bir Japon, bu yöntemle başvurabilmektedir. Çünkü Japon toplumunda kabahatli olmak ve bu kabahatin toplumca bilinir hâle gelmesi çok büyük bir utanç sayıldığından, bu yöntemle kendi yaşamına son vererek, kendi kendisini cezalandırma yöntemi uygulanabilmektedir.

Örnekler

İtalya örneği; 1990'lı yıllarda, İtalya'da tüm dünyanın izlediği "Temiz Eller" operasyonu vardı. İşte o dönemde, savcının herkesi sorgulayabilmesi için şaibe altında kalan bakanlar ve başbakanlar görevlerinden istifa etmişlerdi.

Norveç örneği; Norveç Reform ve Modernleştirme Bakanı, kendisine tanınan harcama sınırını bir yıl içinde 10 Euro aştığı için, istifa etmişti. Norveç eski Sağlık Bakanı Tore Toenne hakkındaki yolsuzluk söylentilerinden çok bunalmış, kendisine iftira atıldığını ve bunu hak etmediğini anlatan bir mektup yazdıktan sonra, Aralık 2002'de intihar etmişti.

Fransa örneği; Fransa'nın Sosyalist Başbakanı Pierre Bérégovay'ın asıl mesleği elektrikçilikti. Bir emekçinin Başbakanlık koltuğuna kadar yükselmesi partilileri mutlu etmişti. Gelin görün ki Bérégovay'ın geçmişinde ufak bir pürüz vardı. Paris'te alacağı ev için parası yetmeyince bir işadamı arkadaşından borç istemişti. Arkadaşı da Pierre'e faizsiz borç vermişti. Canard Enchaîné adlı bir gazete, "Faizsiz borç alınamaz. Bu vergi kaçakçılığıdır" yorumunu yapınca, çok

gururlu ve onurlu bir sosyalist olan Pierre 1993'te intihar etmişti. Fransa Maliye Bakanlarından Herve Gaymard ve eşi bakanlık lojmanını küçük buldukları için, istedikleri bir başka eve taşındılar. Gazetelerde "Ev hem büyük hem de kirası fazla" diye yazılınca Bakan Gaymard, Şubat 2005'te istifa etti.

Almanya örneği; Almanya tarihinin üçüncü kadın savunma bakanı Christine Lambrecht'in oğlunu da yanına alıp askeri bir helikopterle tatile gitmesi basına yansınca görevinden istifa etti. Bir işadamı arkadaşından düşük faizli özel kredi alma ve basını sansüre çalıştığı gerekçesiyle sert eleştirilere maruz kalan Almanya Cumhurbaşkanı Christian Wulff 2012 yılında istifa ettiğini açıkladı.

İngiltere örneği; 2022'de İngiltere Başbakanı Boris Johnson, "Siyasette hiç kimse vazgeçilmez değildir" diyerek istifa ettiğini duyurdu.

Yunanistan örneği; Yunanistan Tarım Bakanı Savvas Tisitorudis, Girit Üniversitesi'nde öğrenci olan oğlunu çok özlediği için, oğlunu Atina Üniversitesi'ne naklettirdi. Gazeteler bakanın nakil için nüfuz kullandığını iddia etti ve bunun üzerine Tisitorudis, Eylül 2004'te istifa etti. Şubat 2023 ayı sonunda Yunanistan'da meydana gelen tren kazasında, 57 insan hayatını kaybetti. 350 kişilik yolcu treni, başkent Atina'dan Selanik'e doğru gidiyordu. Trende tatilden dönen üniversite öğrencileri yoğunlukta idi. Yük treninin 3, yolcu trenininse 4 vagonu raydan çıktı. Fırlayan bir vagon, diğer vagonun üzerine çöktü. Bir vagon kaza sonrası alev alarak yandı. Atina, Selanik, Patra ve kazanın meydana geldiği orta Yunanistan'daki Larisa kentinde düzenlenen protestolara on binlerce kişi katıldı. Ulaştırma Bakanı Kostas Karamanlis, facia sonrası istifa etti.

Japonya örneği; Japonya'da çok sevilip tüketilen pirincin, ilacli ve küflü olanlarının, aralarında huzurevleri ve okulların da bulunduğu kuruluşlara satıldığı, gazetelere yansınca, Tarım Bakan Seiichi Ota, "Bozuk pirinç skandalının toplum için ciddiyetini anladım" diyerek 19 Eylül 2008'de istifa etti. Japonya'da daha dört günlük Ulaştırma Bakanı olan Nariaki Nakayama, havaalanı inşaatına karşı çıkanları "gıcırdayan tekerleklerle" benzetti, sendikalara çatı ve "öğretmenler sendikası, eğitim sisteminin kanseridir" dedi. Gazeteler bakanın sözlerinin ağır olduğunu yazdılar. Japon Bakan Nakayama, "haklısınız" diyerek, 28 Eylül 2008'de istifa etti. Japonya'nın önde gelen muhalefet fraksiyonu olan Japonya Anayasal Demok-

rat Partisi'ne (CDP) başkanlık eden Yukio Edano, 2021 yılında yapılan genel seçimde, partinin 14 sandalye kaybederek 96'ya düşmesi üzerine, "zayıf seçim performansı" için özür diledi ve istifa etti. Japonya Başbakanı Shinzo Abe, 28 Ağustos 2020 tarihinde uzun yıllardır yaşamakta olduğu ülseratif kolit rahatsızlığı nedeniyle istifa ettiğini açıkladı.

Yeni Zelanda örneği; Yeni Zelanda Başbakanı Jacinda Ardern, "6 zorlu yıldır" sürdürdüğü başbakanlık görevini, 7 Şubat 2023'de bırakacağını, gelecek 14 Ekim'de yapılacak genel seçimlerde yarışmayacağını ve İşçi Partisi liderliğinden de ayrılacağını ifade ederek, "bu iş için artık enerjisinin kalmadığını hissettiğini ve kalırsa Yeni Zelanda'ya zarar vereceğini düşündüğü" için istifa kararı aldığını duyurdu.

Endonezya örneği; Endonezya Denizcilik ve Su Ürünleri Bakanı Edhy Prabowo, hakkındaki yolsuzluk iddiaları üzerine, 2020 yılında görevinden istifa etti.

Lübnan örneği; 2020'de, Beyrut'ta meydana gelen patlamada 200'ün üzerinde insan öldü ve bunun üzerine başbakan Hassan Diyab, hükümetin istifa ettiğini açıkladı.

Bir dönem İMF başkanlığı da yapmış olan Dominique Strauss-Khan, İstanbul'daki bir üniversitede konferans verirken üzerine ayakkabı fırlatılmıştı. Strauss-Khan demokrasiyi özümsemiş biri: "Olur böyle şeyler, öğrenciden şikâyetçi değilim!" dedi. Strauss-Khan'ın, 1999'da, Fransa Maliye Bakanlığı görevine başlamadan önce, bir kurumdan aldığı danışmanlık ücretinin fazla olduğu yönünde gazetelere haber yansıdı. Strauss-Khan aklanmak için istifa etti. [*]

Örnekleri çoğaltmak ve karşılığında, Türkiye'deki eşitlerinin durumunu düşünmek yeterlidir diye düşünüyorum.

Deprem

Türkiye'nin Kahramanmaraş, Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Gaziantep, Hatay, Kilis, Malatya, Osmaniye ve Şanlıurfa; Suriye'nin İdlib, Halep, Hama, Lazkiye ve Tartus illerini etkisi altına alan, binaların yıkılmasına, ulaşım yollarının bozulmasına, insanların enkaz altında kalmasına, enkazda sağ kalanlara gerekli şekilde ve gerekli zamanda müdahale edilemediği için ölmesine ve yaralanmasına neden olan, 7,7 ve 7,6 ölçeğinde iki büyük deprem ile sayısız artçı depremlerin yol açtığı felaket karşısında, Türkiye'de hiçbir kamu görevlisi olayı üzerine almadı ve "özür dilerim, görevimi ihmal ettim. İstifa ediyorum" demedi.

Hükümet bir an önce enkaz temizleme hareketi başlattı. Enkazlar arasında kalan parçalanmış cesetler için, enkaz yanında açılan çukurlara insanların cesetleri doldurulup gömüldü.

Bu olayın en başı, en baştaki tek adam olup, oradan başlayarak, en aşağıdaki kamu görevlilerine kadar sorumluluk uzanmaktadır. Çözüm sadece birkaç müteahhit ya da mühendisin hakkında soruşturma ile yetinilerek bulunamaz. Birkaç kişiyi cezalandırma yöntemiyle işi geçiştirme yöntemi, tarihte sıkça başvurulan bir yöntemdir. Ama artık günümüzde bu yöntemlere pirim verilmemelidir.

Esasında birilerinden hesap sormak ya da cezalandırmak anlayışı da çözüm değildir. Çözüm sorumluluk sahibi, utanma duygusu olan aramızdaki insanların kamu görevlisi olarak seçilmesi, işinin ehli olan kişilerin kamu görevlerine atanmasının sağlanması ve başarısızlık halinde de açıklık, denetlenebilirlik ve sorumluluğa katlanma yöntemiyle bulunabilir.

Toplum bireyleri olarak bizler de aynı kamu görevlerinde bulunmuş olsak ve biz de aynı duyarsızlığı taşıyor isek, ne denetleyebiliyoruz, ne sorumlulardan demokratik hesap sorabiliyoruz. Kendi layığımızda yöneticilerle, facialara iki ağlıyor, sızlıyor, sonra yine kendimize yabancılaşarak, hayata devam ediyoruz.

Hukukun genel yaklaşımı

Ceza Kanununun amacı; kişi hak ve özgürlüklerini, kamu düzen ve güvenliğini, hukuk devletini, kamu sağlığını ve çevreyi, toplum barışını korumak, suç işlenmesini önlemektir. Ceza sorumluluğu şahsidir. Kimse başkasının fiilinden dolayı sorumlu tutulamaz. Suçun oluşması kastın varlığına bağlıdır. Kast, suçun kanuni tanımındaki unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesidir. Kişinin, suçun kanuni tanımındaki unsurların gerçekleşebileceğini öngörmesine rağmen, fiili işlemesi halinde olası kast vardır; bu halde verilecek cezada indirim yoluna gidilir. Taksir, dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla, bir davranışın suçun kanuni tanımında belirtilen neticesi öngörülmeyle gerçekleştirilmesidir. Taksirle işlenen suçtan dolayı verilecek olan ceza failin kusuruna göre belirlenir. Birden fazla kişinin taksirle işlediği suçlarda, herkes kendi kusurundan dolayı sorumlu olur. Her failin cezası kusuruna göre ayrı ayrı belirlenir. Kişinin öngördüğü neticeyi istememesine karşın, neticenin meydana gelmesi halin-

de bilinçli taksir vardır; bu halde verilecek cezada arttırım yoluna gidilir. Taksirli hareket sonucu neden olunan netice, münhasıran failin kişisel ve ailevi durumu bakımından, artık bir cezanın hükmedilmesini gereksiz kılacak derecede mağdur olmasına yol açmışsa ceza verilmez; bilinçli taksir halinde verilecek ceza yarından altıda bire kadar indirilebilir. Bir fiilin, kastedilenden daha ağır veya başka bir neticenin oluşumuna sebebiyet vermesi halinde, kişinin bundan dolayı sorumlu tutulabilmesi için bu netice bakımından en azından taksirle hareket etmesi gerekir.

Kanunun hükmünü yerine getiren kimseye ceza verilmez. Yetkili bir merciden verilip, yerine getirilmesi görev gereği zorunlu olan bir emri uygulayan sorumlu olmaz. Konusu suç teşkil eden emir hiçbir surette yerine getirilemez. Aksi takdirde yerine getiren ile emri veren sorumlu olur. Emrin, hukuka uygunluğunun denetlenmesinin kanun tarafından engellendiği hallerde, yerine getirilmesinden emri veren sorumlu olur.

Hakkını kullanan kimseye ceza verilmez. Kişinin üzerinde mutlak surette tasarruf edebileceği bir hakkına ilişkin olmak üzere, açıkladığı rızası çerçevesinde işlenen fiilden dolayı kimseye ceza verilmez. Fiilin icrası sırasında suçun kanuni tanımındaki maddi unsurları bilmeyen bir kimse, kasten hareket etmiş olmaz. Bu hata dolayısıyla taksirli sorumluluk hali saklıdır. Bir suçun daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli hallerinin gerçekleştiği hususunda hataya düşen kişi, bu hatasından yararlanır. Ceza sorumluluğunu kaldıran veya azaltan nedenlere ait koşulların gerçekleştiği hususunda kaçınılmaz bir hataya düşen kişi, bu hatasından yararlanır. İşlediği fiilin haksızlık oluşturduğu hususunda kaçınılmaz bir hataya düşen kişi, cezalandırılmaz.

Suçun kanuni tanımında yer alan fiili birlikte gerçekleştiren kişilerden her biri, fail olarak sorumlu olur. Suçun işlenmesinde bir başkasını araç olarak kullanan kişi de fail olarak sorumlu tutulur. Suçun işlenmesine yardım eden kişiye verilecek cezada, indirimler uygulanır. Suçun işlenmesine yardım etmek, suç işlemeye teşvik etmek veya suç işleme kararını kuvvetlendirmek veya fiilin işlenmesinden sonra yardımda bulunacağını vaat etmek; suçun nasıl işleneceği hususunda yol göstermek veya fiilin işlenmesinde kullanılan araçları sağlamak veya suçun işlenmesinden önce veya işlenmesi sırasında yardımda bulunarak icrasını kolaylaştırmak şeklinde görülebilir.

Suçta iştirak etme hali ise, kasten ve hukuka aykırı işlenmiş bir fiilin varlığı hallerinde olur. Suçun işlenişine iştirak eden her kişi, diğerinin cezalandırılmasını önleyen kişisel nedenler göz önünde bulundurulmaksızın kendi kusurlu fiiline göre cezalandırılır. Belirli niteliklere sahip özgü suçlarda, ancak özel faillik niteliğini taşıyan kişi fail

olabilir. Bu suçların işlenişine iştirak eden diğer kişiler ise azmettiren veya yardım eden olarak sorumlu tutulur. Suça iştiraktan dolayı sorumlu tutulabilmek için ilgili suçun en azından teşebbüs aşamasına varmış olması gerekir.

Bir suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda bir kişiye karşı aynı suçun birden fazla işlenmesi durumunda, bir cezaya hükmedilir. Ancak bu halde verilecek cezada arttırım yapılır. Bir suçun temel şekli ile daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli şekilleri, aynı suç sayılır. Mağduru belli bir kişi olmayan suçlarda da bu fıkra hükmü uygulanır. Aynı suçun birden fazla kişiye karşı tek bir fiille işlenmesi durumunda da, zincirleme suç hükümleri uygulanır. Kasten öldürme, kasten yaralama, işkence ve yağma suçlarında zincirleme suç hükümleri uygulanmaz.

Ölümler karşısında ne olur?

Taksirle bir insanın ölümüne neden olan kişilerin cezalandırılacağı hüküm altına alınmıştır. Ancak birden fazla insanın ölümüne ya da bir veya birden fazla kişinin ölümü ile birlikte bir veya birden fazla kişinin yaralanmasına neden olması halinde ise bu cezalarda arttırım öngörülmüştür. Taksirle başkasının vücuduna acı veren veya sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olan kişiler hakkında da, eylemin ya da sonucun niteliğine göre, çeşitli cezalar öngörülmüştür. Genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması, kişilerin hayatı, sağlığı veya malvarlığı bakımından tehlikeli olacak biçimde ya da kişilerde korku, kaygı veya panik yaratabilecek tarzda; bina çökmesine, toprak kaymasına, çığ düşmesine, sel veya taşkına neden olanların cezalandırılacakları öngörülmüştür. Bu suçların taksirle işlenmesi halinde cezalarda indirim öngörülmüştür.

İmar kirliliği adı altında düzenlenmiş bulunan, belediye sınırları içinde ya da özel imar rejimine tabi tutulan yerlerde, yapı ruhsatı alınmadan veya ruhsata aykırı olarak bina yapan veya yaptıran ya da bu tür inşaatlara elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade eden, her nerede olursa olsun yapı kullanma izni alınmamış binalarda herhangi bir sınai faaliyetin icrasına müsaade eden kişiler hakkında kanunda cezalar öngörüldüğü gibi, belediye mevzuatında da bazı müeyyediler öngörülmüştür. Ancak bu tür tehlike yaratan durumlara karşı Devlet gerekli tedbirleri almadığı gibi, bu tedbirlerin aşılması ve kendilerine uygulanmaması konusunda da toplum bireyleri olarak müthiş bir yarış içindeyiz.

Bugün deprem konusunda da, binayı yapan müteahhit üzerinden soruna yaklaşım gösteriyoruz. Oysa depremi oluşturan fay hattının üzerinde bir ili kapsayacak şekilde, 1/100000 ya da 1/50000'lik çevre imar planları; büyükşehir belediyelerinde 1/50000, 1/25000'lik, 1/5000 ölçekli nazım imar

planları ile ilçe belediyeleri tarafından hazırlanan 1/1000'lik uygulama imar planlarını kamu yapmaktadır. Kamuda görev alan bu planlara onay veren, planlara uygun ruhsat veren, buna rağmen, ruhsata aykırı yapılara izin veren kamu görevlileri görmezden gelinmektedir. Sürece tüm kamu katılmakta, sivil unsurlar ise bunu uygulamaktadırlar.

Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında, görevinin gereklerine aykırı hareket etmek ya da ihmal veya gecikme göstermek suretiyle, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir menfaat sağlayan kamu görevlilerinin gerçekleştirdikleri görevin kötüye kullanılması suçları için de cezalar öngörülmüştür.

Devlet, imar affı adı altında bir düzenleme ile hem harç ve vergi tahsili yoluyla para kazandı, hem de depreme uygun olmayan yapıların kullanımına izin verdi. Bu durumu da gözettiğimizde, toplumun ve yurtaşın yararına uygulanması gereken uygulamalarda olası kast ya da bilinçli taksirle işlenen suçlar söz konusudur.

Çözüm bizde

Kişisel olarak ben, Cehennem'in yollarının iyiniyet taşları ile örülü olduğuna, hiçbir işin kişinin insafına bırakılmaması gerektiğine, o nedenle denetlenebilir, açık, hukuki kurallara bağlanmış bir sistemde ve ortak akıl ile işlerin çözülmesi gerektiğine inanıyorum. Öyle birilerini ayağından asarak, hesap sormayı değil, insanların ayağından asılmasını gerektirecek suçların ortadan kalktığı bir sistemi düşünüyorum. Önce toplumun demokrasiyi sindirmesi gerekir. Her ne kadar Devlet otokratik olsa da, toplum demokrasiyi sindirmiş ise, otorite, halkın karşısında duramaz. Türkiye'de cılız olarak çıkan "Hükümet istifa" sesini kimse duymadı. Duyanlar da kulak arkası yaptı.

Kabul etmemiz gerekir ki, ortada şahsi bir suç yoktur. Hem Devlet ve hem de toplum olarak suçluyuz. Bunun denetimini de en iyisi seçimlerde yapacağız.

Demokrasi en kötü yönetim biçimidir. Problemleri var, özellikle Ortadoğu ülkeleri için güvenilirliği henüz zayıf. Ama henüz demokrasiden daha iyi bir yönetim biçimini de ortaya koyamadık. Reel sosyalizm deneyimi de bize iyi bir demokrasi modeli sunamadı. İşte bu nedenle, en sağ ve en geri yanımızın temel insan hakları, uluslararası sözleşme kuralları olmasını ve fakat bunu aşan, daha gerçekçi yol ve yöntemlerin bulunmasını arıyoruz.

Henüz hiçbir şey bilmiyoruz, hazır reçetelerimiz yok. Birbirimizden birlikte öğreneceğiz. En sıradan insanımızın dahi, filozofça söz edebileceğine olan yaklaşımımızla, kendi içimizde demokrasiyi sindireceğiz, dalga dalga topluma bunun yayılmasını sağlamaya çalışacağız. Ne Devletin iktidarına, ne parla-

mentoda milletvekilliğine ne de herhangi bir belediye de başkanlığa ya da meclis üyeliğine oynayan siyasetten yana olmayacağız. Yani aktüel ya da iktidar siyaseti değil, insanların gönüllerine yürüten, sosyal siyasetten yana olacağız.

Kendi temsilcilerimizi, yöneticilerimizi, denetleyerek not verdiğimiz, yargıladığımız, kan dökmeden, silaha gerek olmadan, değiştirebildiğimiz sistemin adı demokrasi. Seçimler de demokrasinin olmazsa olmaz en temel ayırt edici unsuru. Seçimler demokrasi için tek başına yetmez ama olmazsa olmazdır. Bunu en ufuk örgütlerimizden, mahallemizden başlayarak, bütün toplum hayatımıza sindirebilirsek, alternatif yaratabiliriz. Gerisi, biri gider, diğeri gelir.

Hilesiz, güven içinde bir seçim olmasını arzuluyor, kötü niyete, hileye karşı tedbir almayı, demokrasinin açık, denetlenebilir olmasını sağlamaya uğraşıyoruz. Bunun esaslı yolu hukuk, denetim ve açıklıktan geçiyor. Bir sistem ne kadar açık olursa, demokrasi de o kadar öne çıkar. Sistem ne kadar kapalı ise, demokrasi de o kadar sönük ya da eksik olur. Hem seçimi bırakmamak, hem de hileye izin vermemek gerekiyor. Çünkü hile, seçimi boşa çıkarır ve görünürde bir seçim vardır ama esasta seçim yoktur. Seçimsiz bir sistem de, demokrasi değildir.

Biz demokratik siyasete, seçime, açık bir topluma gitmek, oradan, kapitalizmin ürettiği olumsuzlukları yok edecek yeni bir düzene geçmek istiyoruz. Devletin minimal da olsa ihtiyaç olduğu sürece var olmasını, ihtiyacın kalmadığı yerde ise ortadan kaldırılmasını ya da dağıtılarak, gereksiz hale gelmesini özlüyoruz. O halde, yurttaşlar olarak, sandığa gitme, bu iktidarın biletini kesme bilincini taşımamız. Dönem dönem seçimleri boykot etmek de bir yöntem olarak düşünülebilir. Bu halde sürekli istemediğimiz anlayışlar Devlet yönetimine geldikleri için, istenilmeyen insanların iktidara gelmesini ya da kalmasını sağlayan yol ve yöntemlerin, çocukça yöntemler olduğunu gözetebilmeliyiz.

Keskin sirke küpüne zarar. Türkiye'de seçimlerde, sandığa gitmeyenlerin 10 milyon kişi olduğu, 3. muhalefet partisi kadar oyun sandığa gitmediği, bunu fırsat bilen kötülerin ise sürekli iktidarda kalma rehabeti içinde olduğu bilinmelidir. Sandığa gitmeyenler, çok az oy alsa da, istenilmeyen kişilerin iktidara gelmesini sağladıklarının ayırına varmalıdırlar. 2002 tarihindeki seçimlerde AKP %34 ile tek başına iktidar oldu ve hala iktidarını sürdürüyor. O halde sandığa gitmeli, ağlamamak, dizimizi dövmemek için.

Buradan yurttaşlarımıza çağrımız olsun, sandığa giderek oy kullanalım, yurttaşlık haklarımızı kullanalım.■

Dipnot:

[*] <https://www.odatv4.com/guncel/bir-basbakan-ne-zaman-istifa-eder-0712101200-14281> adresinden alıntılar yapılmıştır.

Göç Efsaneleri

Almanya'da Yaşayan Kürdistan ve Türkiyeli Göçmenlerin Siyasi Tercihleri Üzerine

□ Murat ÇAKIR

Tanınmış sosyolog **Immanuel Wallerstein** tarih boyunca süren göçler için “*Bitmeyen hikâye*” tanımını kullanır. Sâhiden de insanlık tarihi boyunca sadece insanlar sınırları aşarak göç etmediler, aynı zamanda sınırlarda insanları aştılar. Nihâyetinde göç kapitalist gelişme sürecinin doğal bir sonucudur. Günümüzde ise emperyalist-kapitalist dünya düzeni dünyanın bütününi bir fabrikaya çevirir, sermayenin tüm coğrafyalara girmesini sağlarken, aynı zamanda tüm coğrafyalardan on milyonlarca insanın emperyalist merkezlere akmasına yol açıyor. Sermaye ihtiyaç duyduğu işgücünü gençlik aşısıyla yenileyebilmek ve ucuzlatabilmek için göçmen ordularını harekete geçiriyor. Dolayısıyla emperyalist merkezlerdeki demografi değişiyor, göçmen ve mülteciler yedek işgücü ordusu olarak kalıcılaşıyorlar ve sömürü mekanizmalarının sürdürülebilirliği sağlanıyor. Emperyalist güçler, bilhassa yaşlı kıta Avrupa yaşlanan nüfuslarının yol açtığı demografik değişim nedeniyle nitelikli işgücü göçünü sürekli kılmaya çalışıyorlar.

1950’li ve 1960’lı yılların yedek ve ucuz işgücü ihtiyacını karşılamak, savaş yıllarından sonra ortaya çıkan işgücü açığını telafi etmek için uygulamaya sokulan göç politikaları bugün farklılaşmış olsalar da özünde aynı amacı gütmektedirler. Aradaki temel fark, gelişen yüksek teknoloji üretim için nitelikli işgücü ihtiyacıdır. Aynı şekilde 1950’li ve 1960’lı yıllarda başlayıp, bugün emperyalist ülkelerin işçi sınıfları ve toplumlarının kopmaz bir parçası hâline gelmiş olan göçmen işçi kitlesi de farklılaşmış ve toplumsal kesimleri sınıfsal olarak ayırmıştır. Dolayısıyla göçmen kitlesinin, genellikle pragmatist olan siyasi tercihleri de sınıfsal konumlarına göre belirlenir olmuştur. Neticede

F.Almanya ile imzalanan işçi mübadele anlaşması sonucu yollara düşen Türkiyeliler...

1961 yılında imzalanan “İşçi Mübadele Antlaşması” sonucunda Almanya’ya göç eden Kürdistanlı ve Türkiyelilerin siyasi tercihlerinde niteliksel değişimler meydana gelmiştir. Bu yazıda bu değişimin arka planını irdelemeye çalışacağız.

“Türkiye’de sağcı, Almanya’da solcu”

1980’li yılların sonuna kadar özgün nedenlerden dolayı kısmen geçerli olan bu söylem bugün hâlâ geçerliymiş gibi tekrarlanmaktadır. Aslına bakılırsa birinci ve ikinci kuşak Türkiyelilerden milliyetçi ve muhafazakâr olanlar Almanya’daki seçimlerde sol partilere oy veriyor tespiti, 1980’lerde olduğu gibi, bugün de bir göç efsanesidir. 1960’lı, 1970’li ve 1980’li yıllarda Kürdistanlı ve Türkiyeli göçmenlerin çoğunluğunu oluşturan işçilerin sendikalar üzerinden kurdukları siyasi ilişkiler hem sınıfsal çıkarları hem de Alman devletinin yabancı düşmanı politikaları ve Alman toplumunda yaygınlaşan ırkçı yaklaşımlar tarafından belirlenmekteydi. Doğal olarak muhafazakâr Türkiyeliler dahi “solcu” olarak kabul edilen sosyal demokratlara ve sonraları da Yeşillere sempati duyuyorlardı. Örneğin Batı Almanya’da

1984 yılında metal işçileri sendikası IG Metall tarafından “**35 saatlik iş haftası**” için gerçekleştirilen büyük greve İslamist, muhafazakâr Türkiyeli işçilerin de aktif biçimde katılmaları olağan bir vakaydı.

Ancak vatandaşlığa bağlı olan seçme-seçilme hakkı nedeniyle bu “sempatinin” sol için oya dönüşmesi pek yaygın değildi. Kürdistanlı ve Türkiyeli göçmenlerin “dikkate değer” sayıda seçmen olmaları, ancak 2000 yılında yürürlüğe giren Vatandaşlık Yasası temelinde kitlesel biçimde Alman vatandaşlığına alınmalarıyla olanaklı olacaktı. 1980’li ve 1990’lı yıllardaki siyasi tercihleri ise büyük ölçüde Türkiye hükümetlerince belirleniyordu.

12 Eylül 1980 askeri darbesiyle iktidarı ele geçiren cunta, 1981’de aldığı MGK kararıyla “Huzur Operasyonunu” başlatmış ve yargısız infaz eylemlerinin yanı sıra, “Avrupa’da yaşayan Türkleri yeniden devlete kazandırmak” amacıyla örgütlenmeye gitmişti. Önce 1982’de Batı Berlin’de, sonra da resmi olarak 12 Mayıs 1985’te Köln’de kurulan “Diyanet İşleri Türk İslam Birliği” (DİTİB) üzerinden Türkiyeliler arasında etkin olmaya başlamıştı. Gerek DİTİB ve sonraki yıllarda

oluşturulan “Türk Dernekleri Koordinasyon Kurulları” gerekse de 1990’lı yıllarda farklı seviyelerde kurulan lobi dernekleriyle Türkiyeli göçmenleri “devletin kontrolü” altına alan Türkiye hükümetleri özellikle Türkiyeli göçmen kitlesini kendi iç ve dış politikaları için enstrümentalize etmeye başladılar.

Özellikle 1990’lı yıllarda artan ırkçı saldırı ve katliamlar, Alman devletinin ayırıcı göç politikalarıyla birleşerek Türkiyeli göçmen kitlesinin kendi kendini izole etmesine neden oldu. Bu izolasyon Türkiye hükümetlerince göçmenlerin siyasi tercihlerini etkilemede kullanıldı. Çanak antenler ve Türkçe basın sayesinde solcu olarak görülen Alman partileri “Türkiye düşmanı” diye lanse edilerek, Türkiyeli göçmenlerin tepkileri örgütlendi. Türk devletinin temsilcileri – ki burada eski Bonn Büyükelçisi Onur Öymen’in oynadığı meşum rolü anımsatmak gerekir – Alman vatandaşlığına geçen veya Yabancılar Meclisleri gibi kurumlara seçilen Türkiyeli göçmenleri “Alman olun, ama Türk kalın” söylemiyle Türk devletinin lobi çalışmalarına çektiler. Bu süreçte SPD ve Yeşiller üzerinden kurumsal siyasete katılanların yanı sıra CDU ve CSU gibi muhafazakâr partilere katılan göçmenlerin sayısı artmaya başladı.

Alman vatandaşlığı ve “sınıf atlama”

2000 yılında dönemin SPD-Yeşiller hükümeti tarafından yürürlüğe sokulan yeni Vatandaşlık Yasası, yerleşik olma tansının da artmasıyla kısa sürede Türkiyelilerin kitlesel biçimde Alman vatandaşlığına geçmelerini sağladı. Aynı zamanda büyük işletmelerin çekirdek kadrosunda olan, imtiyazlı çalışma ve ücretlendirme koşulları altında çalıştırılan Türkiyeli göçmen işçiler, zaten 1980’li yıllardan beri mütemediyen devam eden neoliberal politikalar sonucu bölünen Almanya işçi sınıfı

içerisindeki “imtiyazlı kesimler” arasında yer almaya başladılar. Artan sayıda kendi işyerlerini ve şirketlerini kuran Türkiyeli göçmenlerle beraber Almanya toplumunun orta katmanlarına katıldılar.

Türkiyeli göçmenlerin “sınıf atlama” olarak hissettikleri bu dönüşüm ve Türk devletinin artan etkinliği genel anlamda siyasi tercihlerinin çeşitlenmesine neden oldu. Devrimci-demokratik göçmen örgütleri bu dönüşüme basiretli bir yanıt üretmediklerinden, Türkiyeli göçmen kitlesi büyük ölçüde hem Alman hem de Türk devletinin siyasi etkisi altına girdi.

Bu noktada yasaklı TKP’nin likidasyon süreci içerisinde kurulan “Türkiyeli Göçmen Dernekleri Federasyonu’na” (GDF) değinmek gerekiyor. GDF içerisinde “Türkiyeliler Almanya’da yerleşik hâle geldiler. Türkiye onlar için sadece tatil ülkesi. O nedenle göçmenlerin eşit haklar mücadelesine yoğunluk vermeliyiz” görüşü hâkim görüş hâline geldi. Bu yaklaşım, örneğin ikisi de göçmen kökenli, ancak birisi şirket sahibi diğeri işçi olduğundan farklı sınıfsal çıkarları olan Türkiyeli göçmen kitlesinin “homojen” bir toplumsal yapı olarak görülmesine neden oldu. 1989/1990 karşı-devriminin ve likidasyon sürecinin de etkisiyle faaliyetler “göçmenler için eşit haklar” mücadelesine indirgendi. Aynı zamanda ne Alman devletinin emperyalist yayılmacılığı için gerekli gördüğü ayrımcı politikaların özü, ne de Türk devletinin göçmen kitlesi üzerindeki hedefleri yeterince anlaşılamadı. Nitekim sınıfsal pusulasını kaybeden GDF kısa zaman içerisinde atomize olmaktan kurtulamadı.

Göçmen işçilerin, dolayısıyla işçi sınıfının temel sınıfsal çıkarlarına yoğunlaşmak ve her şeye rağmen sosyalizm mücadelesine devam etmek yerine, muğlak bir “göçmenlik” söylemine sarılan GDF gibi örgütlenmelerin Kürdistanlı ve Türkiyeli göçmen kitlesi üzerinde hiçbir etkilerinin kalmaması, kuşkusuz son derece olumsuz bir sonuçtur. Netice itibariyle göçmenlerin siyasi tercihlerinin Alman ve Türk devletlerinin çıkarları çerçevesinde şekillendirilmesinin önüne geçebilecek, bu etkiyi en azından hafifletebilecek örgütsel yapılar zayıflamışlardır. Bu durum ancak Türkiye seçimleri bağlamında devrimci-demokrat ve sosyalist göçmen örgütlenmelerinin Almanya’daki Kürt kurumlarıyla – örneğin HDP’nin seçilmesi için – oluşturdukları seçim birliktelikleri sayesinde zaman-zaman kırılabilir. Ancak kalıcı olmadığından etkisi geçicidir.

Sonuç itibariyle milliyetçi ve muhafazakâr Türkiyeli göçmenler gerek Alman gerekse de Türk devletinin istedikleri yöne manevra edebildikleri bir kitle hâline gelmişlerdir. Milliyetçi ve muhafazakâr Türkiyeli göçmenler aynı zamanda AKP-Saray-Rejiminin gönüllü lobiciliğini üstlenerek, rejimin iç ve dış politikalarını Alman kamuoyu nezdinde savunmakta ve Alman emperyalizminin Türkiye politikalarına destek çıkmaktadırlar.

Sayılar ve gerçekler

Alman nüfus sayımı kurumu olan Mikrozensus verilerine göre 2021 yılı itibariyle Almanya’da yaşayan 3 milyon civarında Kürdistanlı ve Türkiyeli göçmenin yaklaşık 1,4 milyonu Alman vatandaşıydı. Genç göçmenlerin, özellikle 2000 ve sonrası doğumluların ezici çoğunluğu ise çifte vatandaşdır. Alman vatandaşı olan Türkiyeli göçmenlerin 893 bini seçme-seçilme hakkına sahip, yani Almanya’daki seçmen nüfusunun yüzde 1,5’i Kürdistan veya Türkiye kökenli. 2015 yılında yapılan bir araştırma Türkiyeli göçmenlerin yaklaşık yarısının SPD’ye, yüzde 17’lik bir kesiminin ise muhafazakâr CDU/CSU’ya oy vermek istediklerini ortaya çıkarmıştı. Aynı araştırma 2019 yılında yapıldığında sayılar tam tersini gösteriyordu. Buna göre CDU/CSU Türkiyelilerin yüzde 53’ünün oyunu alırken, SPD’ye yüzde 13’lük bir destek söz konusuydu. 2021 Eylül’ünde yapılan Federal Parlamento Seçimleri sonrasında Almanya’da seçmen olan tüm göçmenler arasında yapılan bir anket, oy dağılımını şöyle gösteriyordu: CDU/CSU yüzde 17; SPD yüzde 39; Yeşiller yüzde 15; Sol Parti yüzde 13; FDP yüzde 5 ve ırkçı-faşist AfD partisi yüzde 2. ırkçı-faşist AfD partisine oy veren göçmenlerin ezici çoğunluğunu Rusya asıllı Almanlar oluşturmaktaydı.

Bu bağlamda 24 Haziran 2018’de Türkiye’de yapılan Cumhurbaşkanlığı Seçimlerinde yurtdışında verilen oy oranları da açıklayıcı olacak: AKP yüzde 51,75 ile birinci sırayı alırken, CHP ve HDP yüzde 17’lik oranlarla ikinci sırayı paylaşıyorlardı. 1 Kasım 2015 seçimlerinde ise yurtdışından AKP yüzde 54, CHP yüzde 24 ve HDP yüzde 10 oy almışlardı. Almanya ve Türkiye seçimlerinde ortaya çıkan sayıları karşılaştırdığımızda, Almanya’da yaşayan Türkiyeli göçmenlerin yaklaşık yarısının hem Almanya hem de Türkiye seçimlerinde sağa oy verdiklerini tespit edebiliriz. Bu sayılar “Türkiye’de sağcı, Almanya’da

solcu” söyleminin toplumsal gerçeklerle hiçbir alakası olmayan boş söylem olduğunu kanıtlamaktadır.

Nihâyetinde Almanya’da yaşayan Türkiyeli göçmenlerin – ki ister Alman ister Türk vatandaşı olsunlar – siyasi tercihlerinin sınıfsal konumlarınca belirlendiğini tespit edebiliriz. Bir kere Türkiyeli göçmenlerin bugünkü kuşakları, 1960’lı ve 1970’li yıllarda olduğu gibi nitelsiz işçilerden oluşmamaktadırlar. Yerleşik toplumun parçası olan göçmenler Almanya’daki toplumun genelinde olduğu gibi, eğitimli ve nitelikli işgücü hâline gelmiş, orta katmanları oluşturan iyi gelirli kesimler arasında girmiş, hatta sıkça ifade edildiği gibi “Almanlardan daha Alman” olmuşlardır.

Türkiyeli göçmenler bir zamanlar olduğu gibi, büyük kentlerin fabrikalarının yakınlarındaki gettolarda ikamet etmek yerine ya daha varlıklı mahallelerde ya da banliyölerdeki müstakil evlerinde yaşamaktadırlar. “Nöbetleşe yoksulluk” bağlamında, büyük kentlerin gettoları mültecilere ve yoksul kesimlere kalmıştır. Elbette Kürdistanlı ve Türkiyeli göçmenler arasında yoksul kesimler de bulunmaktadır, ancak bu oran Almanya’daki ortalama orandan farklı değildir. Sosyolojik açıdan bakıldığında, çoğunluğu oluşturan muhafazakâr Türkiyeliler siyasi tercihlerini muhafazakâr Alman partilerinden yana, azınlıktaki muhafazakâr olmayanlar da SPD, Yeşiller ve Sol Parti’den yana kullanarak, Almanya toplumunun olağan görüntüsünü vermektedirler.

Türkiyeli göçmenlerin çoğunlukla AKP’ye destek çıkmalarının temel nedeni de gelir durumlarına bağlıdır. AKP-Saray-Rejiminin neoliberal politikaları ve bunun sonucunda Türk lirasının değer kaybı, Türkiye’de yatırım yapan göçmenler için son derece çekici gelmektedir. Her ne kadar Türkiye genel anlamda hâlâ bir tatil ülkesi olarak görülüyor olsa da Türkiye’nin

gayri menkul piyasasındaki Euro avantajları, Türkiyeli göçmenlerin orta ve uzun vadeli yatırımlarını belirlemektedir. Bu yatırım avantajları da AKP’ye desteği gerekçelendirmektedir.

Bununla birlikte AKP-Saray-Rejimi Almanya’da hiç küçümsenemeyecek bir örgütlenmeye sahiptir. AKP-Saray-Rejimi kurulan federasyonlar, DİTİB camileri, ebeveyn birlikleri ve çeşitli derneklerle hem Türkiyeli göçmenler üzerindeki etkisini artırmakta, hem de Alman devletinin sunduğu katılım olanaklarıyla doğrudan Alman hükümetlerinin Türkiyeliler konusundaki muhatapı hâline gelmiştir. Oluşturulan Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı’nın sunduğu sosyal, kültürel, hukuki ve ekonomik desteklerle AKP’nin yurtdışı örgütleri kökleştirilmekte, Türkiye’den görevlendirilen imamlar, öğretmenler ve Federal Hükümetin tasdik ettiği gibi, Almanya’da faaliyet gösteren 8 bin MİT elemanı ile Türkiyeli göçmen kitlesi AKP-Saray-Rejiminin kontrolü altına alınmaktadır. Rejim sağladığı burslar, Türkiye gezileri, mali teşvikler ve konsolosluk çalışmaları üzerinden özellikle göçmenlerin son kuşaklarını siyasi kıskaç almıştır.

Sonuç itibariyle milliyetçi ve muhafazakâr Türkiyeli göçmenler gerek Alman gerekse de Türk devletinin istedikleri yöne manevra edebildikleri bir kitle hâline gelmişlerdir. Milliyetçi ve muhafazakâr Türkiyeli göçmenler aynı zamanda AKP-Saray-Rejiminin gönüllü lobiciliğini üstlenerek, rejimin iç ve dış politikalarını Alman kamuoyu nezdinde savunmakta ve Alman emperyalizminin Türkiye politikalarına destek çıkmaktadırlar. Hatta Kürt düşmanlığına varan ırkçılığın bu kesimler arasında Türkiye’de olandan daha yaygın olduğunu iddia edersek, yanılmış olmayız.

Devrimci-demokratik göçmen örgütleri, Almanya’da örgütlü Alevi dernekleri ve Kürt kurumları bu gelişmeye maalesef etkin bir yanıt vermekten uzaktırlar. Kısa süreli eylem birlikleri, tekil çıkarılara yönelik örgütsel yapılar, Alman devletinin teşviklerine göz diken “projecilik” anlayışı ve kendi kabuğuna çekilme, bu olumsuz gelişmeyi tersine çevirecek basiretli yaklaşımı gösterme olanaklarını kısıtlamaktadır. Nihâyetinde yüzünü işçi sınıfına dönen, enternasyonalist, antifaşist, antiemperyalist ve devrimci bir göçmen örgütlenmesi inşa edilmediği müddetçe, meydan “kurtlara” bırakılmaya devam edilecektir.■

TKP eski Politbüro üyesi Veysi Sarısözen::

“Devlet Krizinin” “Devrimci Krize” Dönüşme Şartları Var

14 Mayıs seçimleri gerçekleşir ve yeni bir 7 Haziran-1 Kasım süreci yaşanmazsa, ilk kez “askeri darbe” olmadan bir değişim yaşanmış olacak. Bu değişimin sadece sandık sonuçlarına bağlı olmadığı deneyimle sabit olan bir gerçek. “Demokrasinin beşiği” Batı’da bile artık sandık sonuçlarına sokakta sahip çıkmak gerekiyor.

Kuşkusuz bizi ilgilendiren bu değişimin işçi sınıfından, emekçilerden, kadınlardan, Kürt halkından, Alevilerden, doğadan yana ne kadar gerçekleşeceği ve de gerçekleştirilebileceğidir. Bu konuda sosyalist hareket içindeki tartışmalar önümüzdeki dönemde karşılaşılabileceğimiz riskler ve olanakların görülmesi bakımından son derece önemli.

Yasaklı TKP’nin eski Politbüro üyesi Veysi Sarısözen, “devlet krizinin” “devrimci krize” dönüşme şartlarının oluştuğunu ileri sürerken, “Millet İttifakının kaderi Kürt özgürlük mücadelesinin seçim sonrasında müttefiki sosyalist güçlerle rövanşist faşist saldırıyı göğüslemesine bağlı kalacaktır” diyor.

Politika: Türkiye’nin kimine göre “100 yılın krizi” kimine göre “neoliberalizmin krizi” ya da birikim modeli krizi veya hepsi bir arada bir kriz yaşadığı hem egemenler cephesinden hem de sol-sosyalist güçler tarafından ifade ediliyor. Buna dayanarak da 14 Mayıs seçimleri ya krizin derinleşmesi ya da çözümün kapısını açacak eşik olarak kritik hal alıyor. Siz Türkiye’nin krizini nasıl tanımlıyorsunuz?

V. Sarısözen: Birçok sosyalist ve bilim insanı Türk kapitalizminin krizini inceliyor. Ben “ekonomist” değilim. Yapılan incelemelere değer veriyorum. Bu incelemelerin sonucu olarak bugünkü krizin “neo-liberalizmin” krizi olduğuna dair tezlere de katılıyorum.

Ancak bu tezler politik mücadele bakımından kapitalizmin bir “tercihine” karşı işlevli olsa da, işçi sınıfının ve emekçilerin aktüel görevlerine yeterince ışık tutmuyor. “Neo-liberalizme” karşı eleştirinin bir ucu sosyalizmi işaret etse de, diğer ucu “devletçi kapitalizmin” ya da “Keynesçiliğin” savunusuna açılıyor. Zaten kendilerine “komünist” diyen bazıları da, devletçiliği “kamuculuk” terimiyle perdeleyerek “neo-liberalizmin” krizinden çıkış arıyor. Şu anda Rusya ve Çin’e baktığımız zaman, kapita-

lizmin yalnızca “neo-liberal” varyantından farklı bir şey görüyoruz. “Neo-iberalizmin krizi” saptaması kapitalizmin “yarım” eleştirisidir. Krizde olan küresel kapitalizmdir.

Türk kapitalizminin krizi ise, bölgesel emperyalizmin “Pazar” krizidir. AKP, ABD ile birlikte 2010 yılında Arap Baharını fırsat bilerek Ortadoğu, Kuzey Afrika ve Kafkasya’da “hegemonya” savaşına katıldı. Sonunda Kobane savaşı ile birlikte ağır bir yenilgiye uğradı ve mevcut pazarlarının da çoğunu kaybetti. Çarpık ekonomik yapı bu nedenle “sıcak para” için de cazibesini kaybetti.

Sorunu böyle koymak, gerçeği yansıttığı gibi AKP’nin “emperyalist dış düşman” demagojisiyle emekçi halkı şaşırtmasını önler. Sosyalist hareketi “sosyal-patriotizmden” korur. Anti-emperyalizm, herşeyden önce kendi ülkenin emperyalizmiyle mücadele demektir. Bunu yapan küresel emperyalizmle gölge savaşı yerine gerçekten mücadele etmiş olur. Türkiye’den “yabancı emperyalistler” ancak onların ortağı Türk emperyalizmini yenerek ülkeden kovulabilir. Bunun dışındaki “ulusalcı anti-emperyalizm” söylemi Türk bölgesel emperyalizmiyle “sınıf işbirliğine” götürür.

Bu yazılanlar krizin sosyo-ekonomik yanıyla ilgilidir. Krizin bir de sosyo-politik ve sosyo-psikolojik yanı var. Ve asıl dikkatlerin çevrilmesi gereken de burasıdır.

Şu anda yaşadığımız kriz “devlet krizinin” “devrimci krize” dönüşme şartlarının

oluşturduğunu gösteriyor. Bugünkü ortam her an “devrimci duruma” dönüşebilir. Beklenmedik bir an ve nedenle ülke çapında büyük bir halk kabarması yaşanabilir. Bu ise aynı anda “devrim ve karşı devrim” diyalektiğinin işlenmesi demektir.

“Devlet krizi”, “egemenlerin eskisi gibi yönetememesi” durumudur. Bu kriz henüz devlet aygıtını, egemen sınıfları yeterince ayırtırmamış olsa da, devrimci müdahale bunu hızlandırabilir. Şu anda “ezilenler de eskisi gibi yaşamak istemediklerini” her gün eylemleriyle gösteriyorlar. Newroz kutlamaları ve giderek yayılan grevler bunu gösteriyor.

Krizle ilgili akademik tartışmalar elbette yapılmalıdır. Ancak politik partiler “akademi” değil, mücadele örgütleridir. O nedenle dikkatlerimizi krizin yarattığı imkan ve tehlikelere çevirmeliyiz. Neo-liberalizmi yerden yere vurmalyız, ancak şu anda “anti-kapitalist propaganda” döneminde olmadığımızı, Türk bölgesel emperyalist kapitalizmine ve onun faşist iktidarına karşı “ajitasyon ve eylem döneminde” olduğumuzu akıldan çıkarmamalıyız.

Üstelik “devlet krizine” yol açanın Kürdistan’daki savaş olduğunu, Kürt halkının Türkiye devrimci sürecinde ve tüm Ortadoğu devrimci sürecinde tarihi bir öncülük misyonu üstlendiğini, bu güçle organik bir cepheyle birleşmeden, devrimci süreçte “sübjektif faktör”ün sağlanamayacağını da akıldan çıkarmamalıyız.

Politika: Türkiye’nin yaşadığı krizden çıkması için egemen güçler arasında farklı değişim programları (“restorasyon”) tartışması sürüyor. Bu burjuva değişimin sağcı bir temelde gerçekleşemeyeceği, sola açık olması gerektiği görüşü ya da beklentisi var. Sizce Mİ’nin öngördüğü burjuva değişim programının ekonomik ve siyasi programı “sola açık” bir demokrasi öngörüyor mü?

V. Sarısözen: Eğer devrimci bir müdahale olmazsa, ne kadar derin krizde olursa olsun, Türk kapitalizmi de krizden er ya da geç çıkar. Devrimci müdahale olmaksızın tarih kapitalizmin yıkılıp gidişine şahit olmadı.

Krizden reformist yolla ya da Millet İttifakının programıyla ve “güçlendirilmiş parlamenter rejimle” çıkış yolu kapalıdır. Eğer iktidara gelebilirse Millet İttifakı ya faşist güçlerin, mafyanın, onlara destek veren küresel “otokratik” güçlerin sabotajı ile kısa zamanda yıkılır ya da AKP nasıl reformculuk yolundan devlet terörüne dayandıysa, Millet İttifakı da aynı dönüşüme uğrar. Hiç kimse bu ittifakta MHP’nin tıpkısı bir İyi Parti’nin yer aldığını unutmamalı.

Bu açıdan bakarsak, Millet İttifakı’nın programını analiz etmenin hiçbir anlamı olmadığını görürüz.

Millet İttifakının kaderi Kürt özgürlük mücadelesinin seçim sonrasında müttefiki sosyalist güçlerle rövanşist faşist saldırıyı göğüslemesine bağlı kalacaktır. Eğer Millet İttifakı, artık seçim sandığının değil sokağın belirleyici olacağı seçim sonrasında, oy kaygısını bir yana atıp savaşı durdurur ve Emek ve Özgürlük İttifakı güçleriyle bu sayede birleşirse, faşist karşı devrimin yenilgisi mümkün olabilir.

Aksi halde krizden faşizmin tüm yükü amansız bir devlet terörüyle işçi sınıfının, Kürt yoksullarının ve hatta orta sınıfların sırtına yüklemesiyle aşılır. Aynı zamanda faşist çıkış yolu eğer Batılı küresellerden kopuş ve Rus-Çin eksenine kayışla birleşirse Batı yanlısı tekeller de tasfiyeye uğrar. Devrimci değişim dışında reel ihtimal böyledir.

O halde Millet İttifakı’nın programına bakıp, kolay yoldan “restorasyon” ve reform” beklentisi yeni bir “Umudumuz Ka-raoğlan” trajedisine yol açar.

Türkiye’nin geleceği, devrimci güçle-

rin birliğine ve kararlı mücadelesine bağlıdır. Bu güçlerin öncülüğünde henüz devrim gerçekleşme de, devrimci sürecin “yan ürünleri” olarak egemen güçler “reformlar” yapabilirler. Eğer bugünden Millet İttifakından beklentiye girilmemişse, bu reformlarla “devrimci süreci” çalmak mümkün olmaz. Tersî durumda, yani “beklenti” konformizmi tuzağına düşülürse devrimci süreç parçalanır, devrimci öncü yalnızlaşır ve devrimci sürecin saflarındaki reformizme eğilimli legalist, parlamentarist güçler egemenlerin reformist kanadıyla birleşir.

Ama bu birleşme birkaç tas mercimek çorbasına imkan verse de devrimci süreç zayıfladığı için, tepeden tırnağa suça bulaşmış olan faşist güçlerin önünü açar, ya iktidardakiler Alman Sosyal Demokrat Noskeler gibi halkın kanını dökerek ayakta kalmaya çalışır ya da o Noskelerin ülkesinde olduğu gibi Hitlerin benzerleri topunu tepeler.

Kriz eğer gerçekten derinse, işte olacak-

lar böyledir.

Politika: *Öyle ya da böyle burjuva değişim süreci ister siyasi ve ideolojik hegemonyanın tesisi olarak ister zor yoluyla birikim modelinin hayata geçirilmesi olarak gerçekleşsin, orta ve uzun vadede sol-sosyalist hareket açısından nasıl bir durum yaratır? Ve sol-sosyalist hareket bu durumda nasıl bir hazırlık yapmalı?*

V. Sarısözen: Karşımızda herhangi bir “burjuva değişim” süreci yok. Türk devleti, egemen sınıflar ve onların politik güçleri Üçüncü Dünya Savaşında yenik düşmüş olan Türkiye’yi, tıpkı Birinci Dünya Savaşında olduğu gibi “kurtarma” derdine düşmüşlerdir. AKP-MHP iktidarı tıpkı Saltanat gibidir. İçeride zorbalıkla egemenliğini sürdürebilmek için galip devletlerden kendileri gibi otokratların yönettiği devletlere sığınmanın yollarını arıyor. Millet İttifakı da farksız. Onlar da yenilmiş ülkelerini Batılı devletlere ellerindeki reform programıyla

sevimli görünmeye çalışarak teslim olmaya hazırlanıyor.

Aradaki fark henüz dünya savaşının sona ermemiş olmasıdır. Bu fark da kime sınırlarsa sığsınlar, Türkiye’nin yakasını bu savaş bataklığından kurtaramayacağını gösteriyor. Yani “yurtta sulh cihanda sulh” denecek bir durum bu defa yok. İster Millet İttifakı kazansın, isterse Erdoğan iktidarda kalsın devletin hiçbir fraksiyonu bu savaşın dışında kalamaz. O halde krizin asıl nedeni savaş olduğu için, hiç biri de krizden çıkmaz.

Buradan çıkan sonuç, Türkiye’nin kuruluş yolunun “üçüncü yol” olduğudur. Kürt ve Türk halkları Ortadoğu’da Konfederal devrim yolunda birleştiği gün, hem Türkiye’yi, hem de Kürdistan parçalarının yer aldığı Suriye’yi, Irak’ı ve İran’ı küresel güçlerin “ucuz asker kışlası” olmaktan kurtarabilirler. Bunun dışında bu ülkelerin hiç biri kendi başına savaşın yıkıcı etkilerinden

kurtulamaz. Konfederal Ortadoğu Ortak Evi, halklar için ucu nükleer savaşa açılan bugünkü savaşta yegane sığınak olmakla kalmayacak; savaş dışına çıkan bu halklar dünya halklarına da barış yolunu göstermiş olacaklardır.

Özetle kriz ve savaş koşullarında biricik alternatif seçimin gecesine ve sonrasına, seçimlerde güç biriktirerek devrimci süreci derinleştirmeye hazırlanmaktadır.

Tarihte muzaffer devrimler istisnadır. Ama devrimci süreçler her zaman ortaya çıkar. Şu anda ise Rojava’da devrim gerçekleşmiştir ve Kürdistan’ın bütün parçalarında devrimci durum ya da ona dönüşecek krizler derinleşmiştir. Ve bu krizin dalgaları bütün parçalardaki egemen ulusların emekçilerini de esinlendiriyor. Bu defa halkların önüne çıkan tarihi fırsatı heba etmemeliyiz. ■

CEMİL AKSU / POLİTİKA HABER

www.politikahaber.com

İslam ve Sosyalizm...

 Baştarafı 15. sayfada

devam etti. Şekilsel modernleşme zorlamaları bir yana bırakılırsa, burjuva cumhuriyetin attığı adımlar olması gerektiği şekildedir ve yanlış değildi. Burada sorun; bu reform hareketlerinin kitlelerin üretimle ve toprakla olan ilişkilerine dayanmaması, -işçi ve köylülerin-sınıfsal konumları konusunda süregelen sömürü düzeninde kayda değer bir iyileştirme sağlamaması, demokrasi ve özgürlükler açısından yeni bir yasaklar düzeni oluşturması, ülkede ilan edilen cumhuriyet coşkusunun geniş kitleleri içine alıp kapsayamamasıydı.

*

Yeni kurulan burjuva cumhuriyette en önemli sosyolojik sorunlardan birisi de laiklik sorunuydu. Laiklik, bilindiği üzere burjuvazinin tarih sahnesine çıktığı günden bu yana, yaşı onun yaşıyla birlikte anılan bir kavramdır. Tüm Batı dünyasında yüzyıllar boyunca kendini din ve mezhep savaşları olarak gösteren mücadeleler, gerçekte sınıf savaşlarının bir başka görünümü olmuştu. Avrupa’da 16. yüzyıldaki reform hareketleriyle doruğa çıkan mücadeleler, en başında sınıf çıkarlarını dini öğretiler şeklinde formüle eden burjuvazi ile feodal sınıflar ve mevcut düzene başkaldıran köylü isyanlarına kadar uzanır. Burjuvazinin yükseliş dönemlerinde “dine ve kiliseye” sorgusuz kulluğu dayatan feodalizmle karşı; devrimci burjuvazi -din de dahil- bütün bağımlılık ilişkilerinin ortadan kaldırılması taraftarı oldu. Burjuva devrimler, Hristiyanlığı revize ederek egemen üretim biçimi olan kapitalizmle uyum içinde yaşamasını sağladı. Din ve devletin ayrışması ya da devletin din karşısında tarafsızlığı kavramı bu dönemde ortaya çıktı ve laikliğin omurgasını oluşturdu. Bu süreç Batı’da burjuva devletin din karşısında üstünlüğünün pekiş-

mesiyle farklı coğrafyalarda değişik nüanslarla kendini gösterdi.

Bizde ise laiklik, -görünürde- dinin devlet tarafından kontrol altına alınması biçiminde ortaya çıktı. Ancak Kemalistler, toplumda devrimci bir dönüşüm yerine dinsel bağları çok güçlü olan feodal sınıflarla -toprak ağaları ve eşrafla- ittifak ortağı olduğundan din üzerinden iktidarlarının örgütlenmesine giriştiler. Sünni Müslümanlık, 1924 yılında kurulan Diyanet İşleri Başkanlığı ile devletin resmi bir kurumu olarak “kuruluştaki” yerini aldı. Farklı inanç kesimleri; değişik Hristiyanlar mezhepleri ve Aleviler bu örgütlenmede yok sayıldılar.

*

Sosyalistler/komünistler açısından -burjuva demokrasilerinde- din sorunu; bütün insanlar için tamamen kişisel ve özel bir sorundur. Kimsenin inancı, inançsızlığı ve ibadeti sorgulanamaz, neye ve kime inanması veya inanmaması gerektiği dayatılamaz. Devlet; inançlar ve din karşısında tarafsız kalmalıdır, herhangi bir inanç kesiminin bir başkası üzerinde açık ve örtülü olarak baskı kurmamasının garantörü laik devlet olmalıdır. Din ve devlet işleri ile din ve eğitim işleri tamamen birbirinden ayrılmalıdır. Devlet; dini siyasal bir baskı, örgütlenme ve istismar aracı olarak kullanamaz ve bu konudaki hiçbir girişime izin vermez. Devlet, bu kimliği ile laik olur. Laisizm diğer yandan, başlangıcından bugüne kadar aynı zamanda -onun bir bileşeni olarak- bir demokrasi mücadelesidir. Sosyalistler/komünistler; emperyalizmin ve burjuva sınıflarının, din ve dinseliliği günümüz dünyasında kapitalist sömürü ve zulmün bir parçası olarak kullandığını ve kitleleri bu sömürü düzeninin ezeli ve ebedi olduğu yalanına inandırmak için dine sarıldıklarını göz ardı edemez.

*

Bu gerçekler karşısında sorun günümüz-

de nasıl ele alınabilir ve neler yapılmalıdır? Gerek yirmi birinci yüzyılın ilk çeyreğinde Türkiye’de öne çıkan toplumsal ve sosyolojik sorunlar, gerekse de yirmi iki senedir Türkiye’yi yöneten İslamcı burjuvazinin ülkeyi boğduğu karanlık sorunu daha karmaşık ve önemli hale getirmiştir.

Ancak kitleleri aydınlatma, örgütlenme ve devrimci dönüşümlere hazırlama misyonu üstlenen kişiler, örgütler ve partiler inançlı yığınları etkilemek ve onları kazanmak mücadelesini yalnızca sınıf temelli bir programla başarabilirler mi?

Din; burjuvazinin elinde, boyun eğmeyi salık vererek mevcut düzeni ustaca sürdürmenin bir aletidir. Diğer yandan dinin; toplumda ekonomik yardımlaşmayı ve dayanışmayı, ahlaklı ve vicdanlı olmayı, haksızlıklara ve zulme uğrayanlara yardım etmeyi, dürüst olmayı, yalandan uzak durmayı vb. öğütleyen bir yapısı da vardır.

Burjuvazi, düzenin sağladığı devasa imkanlarla, dinin bu ikinci işlevini yozlaştırıp, çarpıtıp, içini boşaltarak, dini; kitlelerin “düzene teslim olmasında” bir manivela indirgemektedir.

Burjuvazinin bu oyununu deşifre etmek ve bunu tersine çevirmek; dinin bu ikinci işlevini hatırlatmak; İslam’ın reformcu, barışçı kesimleri ile devletle bütünleşmiş gerici burjuvazinin hükmedici ideolojik hegemonyasını sorgulayan kesimlerini desteklemek; bunu, bütüncül demokrasi mücadelesine bağlamak önemlidir. Bu konuda ilk yapılacak şeylerden biri sosyalist ve komünistlerin toplumun bütün kesimleri nezdinde sağlayacakları güven sorunudur.

Toplumda mağdur kesimlerin seslerinin duyurulması ve haklarının savunulması konusunda son yıllardaki en önemli pratik HDP’nin

bu konudaki politikasıdır. Kendi alanında birikimli ve inançlı Müslüman insanların, Hristiyan ve azınlık halklardan saygın isimlerin, sivil toplum sözcülerinin, muhalif seslerin milletvekili yapılarak tüm toplumda uyandırdıkları güven cesaret vericidir.

Burjuvaziye rağmen, burjuva demokrasisinin bütün kurumlarıyla işlemesi sorunu kadar, İslam’ı beton katılığıyla savunanlara karşı İslam’ın reformu sorunu da günümüzde “demokrasi” kavramının içindedir ve bu mücadeleyi sırtlayanların omuzlarındadır. ■

Kaynaklar:

(*) Hamit Erdem, *Emek Tarihi Yazıları, Sel Yayıncılık, İstanbul 2020. Aşağıdaki makaleler: Osmanlı / Türkiye Sosyalist Fırkası ve (İştirakçi) Hüseyin Hilmi, Sf. 67-83; Türkiye Halk İştirakiyun Fırkası ve Katib-i Umumisi Nazım Resmor, Sf. 133-148; Türkiye Komünist Fırkası ve Mustafa Suphi, Sf. 85-110.*

(**) İhsan Ilgar, *Rusya’da Birinci Müslüman Kongresi Tutanakları, Kültür Bakanlığı Yayınları 1904, Kültür Eserleri Dizisi, Ankara 1990, Sf. XIII ve 394.*

(***) Emine Muhittinova, *(Kazan, 6 Eylül 1893 – Sibirya-Yeniseysky, 26 Aralık 1944)*

Hukuk uzmanı, politikacı, devrimci. Kazan Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nden mezun olan ilk kadın. İlk Tatar kadın Bolşeviklerden. Emine Muhittinova, Kazan Müslüman Sosyalist Komitesi Başkan Yardımcılığı ve Kazan Hükümeti Sekreterliği, Adalet ve Halk Eğitimi Komiser Yardımcısı, Kırım Yüksek Mahkemesi Savcısı, Yüksek Mahkeme Yönetim Kurulu Üyesi görevlerinde bulundu. 1936 yılında kavuşturmaya uğradı. Eşi, benzeri bir suçtan kurşuna dizildi. Soruşturma, 1921 yılında (Bolşeviklerin hükümet ortağı) Sol SR ile iş birliği yapmasını dayanak alıyordu. 1939 yılında hüküm giydi. 26 Aralık 1944’te Sibirya sürgününde menenjit ve tifüsten öldü. 1956’da hakkındaki suçlamalar düşürüldü. İade-i itibarı, ölümünden sonra geldi.

Süreklilikler ve Kesintiler Işığında Seçim Süreci

□ Cemil AKSU

14 Mayıs seçimlerine giderken, bu seçimlerin bir dönemin sonu olabileceği kadar bir dönemin de devam olacağını bildiğimize göre, süreklilikler ve kesintiler üzerine yoğunlaşmak gerekiyor. Olası iktidar değişimlerinden bağımsız olarak devam edecek olan yapısal hareketler ve kesintiye uğrayacak ya da başka türlü devam edecek hareketler de olacak. Yine herkesin bildiği gibi, Cumhurbaşkanı kim olursa olsun, bu yapısal ve siyasal güçlerin elverdiği oranda siyaset yapabilecektir. Bununla beraber kamuoyundaki “Erdoğan gitsin de ne olursa olsun” beklentisi 14 Mayıs’ın “tarihsel bir an” olarak ele alınması için tazyikte bulunduğu da bir gerçektir. Yapılması gereken sağduyuya teslim olmadan “somut durumun somut tahlili”ni yapmaktır. Bunun için de, an’daki güç dağılımını anlamak için sürece bakmak, hangi gelişmelerin sonucunda şimdi pozisyonların oluştuğunu ve önümüzdeki dönemde mevcut pozisyonların değişmesini getirecek nesnel/yapısal eğilimlerin neler olduğunu anlamaya çalışmak zorundayız.

İçinde debelendiğimiz krizin çok boyutlu olduğu aşikar. Küresel olarak kapitalizmin 2008’den beri yaşadığı ekonomik gel-gitlerin tüm dünyada neoliberalizmin ideolojik ve politik krizlere neden olması ve küresel düzeyde ABD/AB ile Rusya ve Çin ekseninde bir “yeniden paylaşım” kavgası devam etmektedir. Bununla bağlantılı olarak da Cumhuriyet’in Kürt Sorunu, Alevilik ve laiklik sorunu gibi 100 yıllık sorunlarında “çözumsuzlük/çatışma” siyasetinin ürettiği toplumsal hareketlere, inşaata dayalı neoliberal birikim modelinin yarattığı hem burjuvazi arasında bölünmeler hem de devasa gelir adaletsizliğinin yarattığı memnuniyetsizliğe duyulan öfkenin eklenmesinin yarattığı Türk burjuvazisinin “beka sorunu” yaşanmaktadır. “Restorasyon” tartışmasının aslı astarı, Türk burjuva egemenliğinin beka sorununu çözecek sermaye birikim modelinin ve ideolojik hegemonyanın tesisidir.

Bunu 2002’de AKP yapmıştı. Kemal Derviş Yasaları olarak aklımızda kalan “Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı” IMF ve DB programı için gerekli hukuki düzenlemeler yapılmıştı. 1998’deki Güney Asya’dan başlayan ekonomik krizin yarattığı etkiyle Türkiye’de yaşanan ekonomik krizden dolayı

esnafların eylemlerini, Başbakanlık konutuna yazarkasa fırlatma gibi tepkileri görmüştük. Emekçilerin ve küçük esnafın yaşadığı yıkıma karşı eylemleri yükselirken devrimci sol harekete karşı cezaevleri merkezli geliştirilen “Hayata Dönüş Operasyonları” bir toplumsal darbe olarak uygulandı. Cezaevlerindeki uygulanan dehşet verici operasyon, çevik kuvvet polislerinin yürüyüşleri bir “devlet terörü” yaratmıştı. Dönemin başbakanı Ecevit’in dediği “F Tipi Cezaevlerine geçilmeden bu program (Kemal Derviş’in getirdiği IMF programı) uygulanamaz” sözü akıllardadır. “Hayata Dönüş Operasyonu” ile cezaevlerinde gerçekleştirilen 19-21 Aralık katliamı ile yaşanan ekonomik, siyasi krizi emekçi halklar lehine bir inkilaba çevirebilecek devrimci güçler bastırılmış, ekarte edilmiş oldu. Aynı dönemde PKK önderi Abdullah Öcalan’ın uluslararası bir komplo ile Türkiye’ye getirilmesi de Kürt sorununda yeni bir dönemin başlamasına neden olmuştu.

Bu sürecin siyasi aktörleri olan DSP-MHP-ANAP 2002 seçimlerinde baraj altında kalmışlardı. AKP ise hatırlanacağı gibi, AB ile uyum, “açılım siyaseti”, “ileri demokrasi” vaatleriyle yirmi yıl sürecek iktidar koltuğuna oturmayı başarmıştı.

AKP’nin “ileri demokrasi” söylemi ile inşaat üzerinden sermaye birikimi modeli arasındaki uyumsuzluk hatta çelişki daha ilk andan kendini göstermişti. “İleri demokrasi” vaadinin öngördüğü, MGK’nın devlet yapısı içinde rolünün değiştirilmesi, polisin haklarının sınırlandırılması, gözaltı, tutuklama ve uzun süreli yargılama gibi alanlarda AB’ye uyum atraksiyonları ile birikim modelinin öngördüğü, taşeronluk sistemi, sendikaların ele geçirilmesi ya da yandaş sendikaların palazlandırılması, yeni çalışma hukuku ile inşaat faaliyetlerinin hızlı ve sorunsuzca sürdürülmesi için gerekli olan çevre, tarım, orman vb. alanlarla ilgili koruma kanunlarının budanması gibi icraatların yan yana yürütmesi mümkün olamazdı, olmadı da. Birikim modeline karşı halk direnişleri geliştikçe “ileri demokrasi”den ricat ettiler. Yine küresel 2008 krizinin etkisiyle “mega inşaat projeleri” için küresel piyasalardan ucuz kredi bulma sorunu baş göstermesi ve “Arap Baharı”, Suriye’de IŞİD’in ortaya çıkması, Rojava’da YPG önderliğinde gelişen direniş, ABD’nin AKP, Mısır’da Müslüman Kardeşler gibi “İlmimli İslamcı” hareketler üzerinden geliştirdiği “Büyük Ortadoğu Projesi” krize girmesi de

içerideki birikim rejimine karşı mücadelenin gelişimi Kürt siyasi hareketinin Suriye’de ve Türkiye’de güçlenmesinin aynı momentte olması ve HDK, sonrasında HDP’nin kurulması faşist MHP liderinin diline pelesenk ettiği “beka sorunu”nu yarattı.

Nitekim sonrasında bu beka sorunu yaratan öznelere karşı dizginsiz bir şiddet süreci başlatıldı. Suruç, Ankara katliamlarından onbinlerce kişinin tutuklandığı polis operasyonları, SİHA ve İHA teknolojileri gerçekleştirilen alan üstünlüğü sayesinde sınır ötesi saldırılar, işgal...

Özetle verilen bu sürecin farklı momentlerinde dost ve düşman siyasi öznelere başarı ve başarısızlıklarını objektif olarak değerlendirilmezse bugünkü durum anlaşılamayacağı gibi, sadece bugünkü durumu esas alarak belirlenecek taktiklerin, planların da istenilen sonuçları üretmemesi sorunu ile karşılaşabiliriz.

Bugün de 1999-2002 momentine benzer bir durumla karşı karşıyayız. Benzer noktalar şunlardır: En başta solun ve emek hareketinin ve Kürt hareketinin zayıf düşürülmüş olmasıdır. İkinci olarak toplumun umudunun Millet İttifakı’na ve onun adayı Kemal Kılıçdaroğlu’na bağlanmış olmasıdır. Millet İttifakı’nın programında daha TUSİAD’ın istediği teknoloji ağırlıklı sektörler üzerinden sermaye birikimi modeline geçiş öngörülürken Kürt sorunu, kadınların, Alevilerin ve diğer toplumsal kesimlerin taleplerine dair açık hiçbir vaat yoktur. Bunun yerine CHP çevrelerinin dile getirdiği İstanbul Sözleşmesi’nin yürürlüğe sokulması, (Figen Yüksekdağ değil ama) Selahattin Demirtaş’ın, Osman Kavala’nın tahliye edileceği gibi bazı vaatler söz konusudur. Kamu ihalelerinde şeffaflık, yargı-yasama-yürütme arasındaki kuvvetler ayrımı gibi burjuva hukuk ilkelerinin tesisi gibi siyasal liberal vaatlerle sınırlıdır.

Bununla beraber, fabrika Ağustos Böceği gibi, yerinde, zamanında yapması gerekenleri yapmayan ve yapmaması gerekenleri yapan solun halkın “Erdoğan gitsin de...” talebine yaslanarak, Mİ’na yedeklenmesi durumu söz konusudur. Halktaki “Erdoğan gitsin de...” sağduyusu “doğal” değil, bir sürecin, belli koşulların sonucu oluş(turul)muş bir bilinçtir. Son 20 yılda, kadın, ekoloji gibi toplumsal hareketlerin gelişimi, Gezi ve HDK şahsında Türkiye ve Kürdistan halklarının, emekçilerinin ortaklığının kurumsal düzeyde

vücut bulmasına rağmen sol, sosyalist parti ve örgütler emek ve halk hareketleri içinde güçlü toplumsal örgütler inşa edemediler. En azından 2015’e kadar bunun güçlü olanakları olduğuna kimse itiraz edemez sanırım. Bunu başaramadığımız için 2015’ten sonraki şiddet dalgası da göğüslenemedi. Şimdi ise, 1+2+4 (CHP + Deva - Gelecek Partisi + İYİP - SP - M.Yavaş - E.İmamoğlu) şeklinde bölünmüş Millet İttifakı’na umut bağlamış bir halk gerçekliği tablosu ile karşı karşıyayız.

Bu tabloyu bozabilecek tek girişim Emek ve Özgürlük İttifakı idi. Kuruluşu üzerinden 7 ay geçmesine rağmen, bir “ittifak” olmayı beceremediği ortadadır. Bu yedi ay içinde Amasra’daki madenci katliamı, sınır ötesi operasyonlarda kimyasal silah kullanımına dair açıklamalar ve TTB başkanı Şebnem Korur Fincancı’nın tutuklanması, 6 Şubat depremleri gibi çok önemli gelişmelerde EÖİ, ittifak gibi hareket edemedi. Kendi programını açıklamasına rağmen kendi Cumhurbaşkanını adayını açıklayamadı. İttifak’ın yerellerde ayaklarının örülmesine girilmedi. Sonrasında da seçimlere tek liste-çoklu liste olarak mı girileceği tartışmaları da EÖİ’nin bir ittifak olmadığını gösterdi.

14 Mayıs seçimlerinin egemen sınıf bloklarında yeni güç dengelerinin oluşmasına neden olacağı kesin. Cumhurbaşkanlığını Mİ alması, AKP’nin TBMM’de anamuhalefet hatta çoğunluk parti olması, ittifaklar içindeki farklı çıkarların seçim sonrasında yeni ittifakların oluşmasına vesile olması, pata pat durumunun en azından birkaç yıl daha mevcut istikarsızlığı, krizi derinleştirme ihtimali kuvvetli gözüküyor. EÖİ, geçtiğimiz 7 ayı heba ettiği gibi, önümüzdeki iki ayı da liste tartışmaları ile geçirecek gibi. Henüz muhtemel dalgalı sürece dair bir hazırlık görünmüyor. Sevelim sevmeyelim, Adorno’nun “yanlış hayat doğru yaşanmaz” aforizmasını doğrulayan bir sürecin içindeyiz. Hiçbir özne yapması gerekeni yapabilecek durumdan uzak ama oraya gitmesini sağlayacak bir yönelim içinde değil. Bu durumda yapılacak olan kendimizi suyun akışına bırakmak. Su akar yolunu bulur elbette ama her zaman değil. Bazen su akamaz, birikir, körelir ve çürür. Suyun akışını engelleyen sadece düşman değil. Sol, kendi tarihinin tekrarına düşmemesi için geçtiğimiz dönemde neler yaptığını neleri yapmadığının muhasebesini yapmak zorunda. Mevcut durumu veri kabul etmemesi gerekir. ■

Baştarafı 24. sayfada

linde olmalıdır. Zaten başta kadın özgürleşmesini temel almayan ve demokrasinin vazgeçilmez ilkelerini gözetmeyen her birleşme başarılı olmaktan uzaktır. Bu yılki Newroz'da da ulusal birlik dileklerinin sıkca dile getirildiği bir süreci yaşadık. Tüm bu isteklere rağmen ciddi gelişmelerin yaşanmamasını nasıl izah edebiliriz. Bu konuda Kürt siyasi hareketlerinin bölgesel ve uluslararası güçlerin bölge üzerindeki oyunlarını tam olarak boşa çıkaracak bir birlikten yoksun olmalarına bağlamak gerekir. Birlik konusunda sadece iyi niyetin yeterli olmadığını şimdiye kadar atılan adımlardan bilmekteyiz. Kürt siyasi güçleri arasında farklı yaklaşımların var olması, sorunların çözümünde biraraya gelmesinde önemli engellerden biridir. Asgari müştereklerde birleşmenin yolu açık olmasına rağmen, var olanı korumakla yetinme anlayışı nedeniyle uzun vadeli çıkarları temel alan adımlar atılmamaktadır.

Bu cendereden Kürtlerin kurtulmaları gerekmektedir. Bölge üzerinde oyun kurucu olmak isteyen TC ve İran rejiminin Kürtler üzerindeki oyunları boşa çıkarılmadan veya geriletmeden birliğin yolunun açılması oldukça zor görünmektedir. Her iki rejimin bölgesel emperyalist emellerinin saç ayağı haline getirilmek istenen Kürtlerin bundan kurtulmaları birliği de getirecektir. TC ve ya İran rejimi ile var olan ilişkiler sadece komşuluk ile açıklanamaz. Kürtlerin özgürlük mücadelesinde ilişki kurması gereken bu rejimler altında özgürlüklerinden yoksun bırakılmış halklarıdır. Bölge halkları ile kurulacak ilişkiler bu rejimlerin de sonunu getirecektir. Kürt özgürleşmesi halkların özgürleşmesi ile daha başka bir anlam kazanacaktır.

Newroz anlamına uygun bir gelişmeye süründürülmek isteniyorsa yeni bir Kawa beklenmemelidir. Kürtler her bir parçada yaktıkları direniş ateşleri ile Kawa'nın yolunu çoktan açtılar. Mücadele yüzlerce Kawa ortaya çıkardı. Özgürlük adımlarının kesintiye uğramadan başarı ile yoluna devam edebilmesi için öncelikle her bir parçanın kendi içinde bir birliğe gitmesi gerekmektedir. Başur Kürdistan'da hala Kürt bayrağı altında yönetim ve silahlı güçler alanında bir birliğin sağlanmamış olması Kürtler açısından büyük bir kayıptır. Bu bakımdan Başur ve Rojava kendi özgün koşullarını gözeterek birliğe giden adımları atmalıdırlar. Birlik için şimdiye kadar yapılanların yetersiz olduğunu anlamalıdırlar ve iyi niyetin ötesine geçmelidirler. İyi niyet beyan etmenin yetmediği ve giderek ağırlaşan sorunları çözmediği, gizlenemeyecek bir şekilde açığa çıkmıştır. Kürtlerin özgürlük mücadelesinin tüm tarafları bu konuda bir kez daha düşünmeye ve adım atmaya hazır olmalıdırlar. Kürt halkına karşı sorumlulukları bunu gerektirmektedir. Bu süreci birliğe giden yolda, Kürtler için kazanıma dönüştürmek bugün kendisini dayatan görevlerin başında gelmektedir.

Uluslararası destek her zamankinden daha güçlü

Uluslararası desteğe bakıldığında Kürtler önemli bir konuma gelmişlerdir. Birçok alanda mücadelelerine destek gelmektedir. Avrupa ve dünyanın birçok alanında Kürtlerin dostları ve demokratik çevreler Kürtlere desteklerini açıktan sunmaktadırlar. Uluslararası bu dayanışma Kürtlerin mücadelesi açısından önemli bir kazanımdır. Rojava mücadelesi ve kadın direnişi uluslararası desteği bir seviye daha yukarı taşımıştır. Uluslararası kamuoyunun Kürtlerin özgürlük mücade-

lesine sempatileri son yıllarda artış göstermiştir. Bilim adamlarından sanatçılara kadar bir çok demokratik güç desteklerini kamuoyuyla paylaşmış ve çağrılar yapmışlardır. Kürtlerin yeterli olmasa da giderek genişleyen bir uluslararası destek arkalarında mevcuttur. Bu bakımdan yakınma zamanı değil bu desteği çoğaltma ve özgürlük mücadelesine katkısı en azamiye çıkarma zamanıdır.

Bu uluslararası desteği özgürlük mücadelesinin gelişmesine kanallandırmak için birlik en başa alınmalıdır. Kuzey Kürdistan'ın ve Özgürlük Hareketinin üzerinde önemli bir sorumluluk mevcuttur. TC'nin Başur Kürdistan'a yerleşme ve buradan KDP'yi ve bağlı güçleri kullanarak Kürtler arasında 'Bırakujyi' yeniden devreye koyma çabasına karşı Kürtler birlik olarak çıkmalıdırlar. Federal yönetimin başında bulunan Barzani-lerin geçmiş direniş geleneklerine sahip çıkmaları ve TC ile Kürtlerin kazanımlarına karşı olan ilişkilerden uzaklaşmaları ile Kürtler arasında bir birlik ile mümkündür. Birliğin gerçekleşmesi gündemden çıkarılmamalı ve bu konuda usanmaz bir şekilde çaba gösterilmelidir. Ancak bu şekilde başarılı olunur ve Kürtlerle birlikte bölgenin de özgürleşmesinin yolu açılmış olur. Birbirlerine uzattıkları eller kavuşmadan Kürtlerin özgürlük mücadelesinde başarılı olmaları bir başka yüzyıla ertelenebilir. Tarihten ders çıkarmak istersek, şimdiye kadar ki isyanların başarısızlığının bölgesel kalmalarından kaynaklandığını görürüz. Fakat bu gün bu aşılmış ve Kürtler her alanda özgürlük mücadelesinin ateşini yükseltmektedirler. Parça olarak kayıplar yaşamamak için birlikte, TC ve İran rejimi ile Suriye ve Irak'taki gerici güçlerin oyunlarına karşı durulmalıdır. Newroz ateşleri birleştiğinde Kürtlerin yolu açılacak ve özgürlük gelecektir. ■

Politika Gazetesi'ni bulabileceğiniz adresler

Siz de il ve ilçelerinizde uygun gördüğünüz Kıtabevi ve Gazete Bayileri ile ilişki kurarak onların isim, adres ve telefon numaralarını Gazete Merkezimize iletebilirsiniz.

İSTANBUL

Anadolu Yakası:

Kadıköy: *Mephisto Kıtabevi*: Asım Gündüz Cad. No:23
Kadıköy: *Üç Deniz Kıtabevi*: Pavlonya Sok. No:10 Kadıköy
Kadıköy: *Yaykoop*: Caferağa Mh. Tellalzade Sk. No:30

Avrupa Yakası:

Beyoğlu: *Mephisto Kıtabevi*: Kuloğlu Mh. İstiklal Cad. No:125
Beşiktaş: *Mephisto Kıtabevi*: Sinanpaşa Mh. Köyiçi Myd. 15
Beyoğlu: *Semerkan Kıtabevi*: Süslü Sakı Sk. No:5 Tarla başı
Osmanbey: *Beyaz Adam Kıtabevi*: Halaskargazi Cd. 17/A
Mecidiyeköy: *Karaduman Gazete Bayii*:
Eyüp: *Özgür Büfe*: Karadolap Mah. Veysel Karani Cd. No: 16/A
Sefaköy: *Boran Kırtasiye*: Halkalı Cd. Kocabıyık Sk. No:3/A.

ANKARA

Kızılay: *Doruk Kıtabevi*: M.paşa Cd. 28/A
Kızılay: *Tayfa KitapKafe*: Meşrutiyet Mah. Selanik Cad. 82/32
Kızılay: *Turhan Kıtabevi*: Yüksel Cd. No: 8

İZMİR

Alsancak: *Yakın Kıtabevi*: Kıbrıs Şehitleri Cd. No:104/A
Buca: *Emek Kıtabevi*: Vali Rahmi Bey, Uğur Mumcu Cd. No:2,

ANTALYA

Merkez: *Kitapkurdu Sahaf*: Elmalı Mh. 25. Sk. No:5/A M.paşa

TRABZON

Merkez: *RA Kıtabevi*: Uzun Sk. Saray Çarşısı No:60 Trabzon

RİZE

Fındıklı: *Arkadaş Kitap-Kırtasiye*: Cumhuriyet Cd. N: 50/B

MARDİN

Kızıltepe: *Aldemir Basım Dağıtım*: Orduvî Karşısı No:6 D:6

DİYARBAKIR

Yenişehir: *Vilaf Kıtabevi*: Koop. Mh. Akkoyunlu 4 Sk. Mekan Apt No:11/B
Yenişehir: *Özde Büfe*: Ofis Ekinçiler Cad. Devran Apt Altı

EDİRNE

Merkez: *Bellek Kıtabevi*: Sabuni Mh. M. Günel İş Mrk.D:Z-08, Balıkpazarı

ESKİŞEHİR

Odunpazarı: *İnsancıl Kıtabevi*: İstiklal Mh. Yeşiltepe Sk. 24/A,

HATAY

Merkez: *Yeni Dünya Tanıtım*: Cumhuriyet Mh. Gündüz Cd. Kentarma Sk./Antakya

BANDIRMA

Ozan Sanat Evi, İhsaniye Mh. İstiklal Cd. 44. Sk. No:51/B
Seriven Kıtabevi, Günaydın Mh. Eski İtfaiye Cd.

AYDIN

Didim: *Emek Büfe*: Mavi Şehir Belediye Halk Pazarı, Didim

MALATYA

Merkez: *Fidan Kıtabevi*: Kığılı Cami, No:1

SAMSUN

İlkadım: *Penguen Kıtabevi*: Çiftlik Mh. Ümraniye Sk. No:27/A

ŞIRNAK

Merkez: *Kelepir Kıtabevi*: Sökmenler Plaza, Zemin Kat, No:4

KARAMAN

Merkez: *Danış Kıtabevi*: Külhan Mah. 2.İstasyon Cad No:5

KIRŞEHİR

Merkez: *Gül Kıtabevi*: Ahi Evren Mh. 735. Sk. No: 10

MANİSA

Akhisar: *Kültür Kıtabevi*: Tahir Ün Cad. No:150 / A

ÇANAKKALE

Gölge Kıtabevi: Kemalpaşa MH. Tarla Sk. No:30/32 A Merkez- Çanakkale

Kurucu Sahibi ve İlk Sorumlu Müdürü: K. Tayfun Benol
(10.10.2015'de Ankara Katliamı'nda Kaybettik)

Önemli not: İşsiz, emekli, engelli, öğrenci ve devrimci siyasi tutsaklara ücretsiz abonelik

Newroz Ateşi ile Kürtler Birliğe Giden Yolu Açmalıdırlar!

Van

□ Mehmet DEMİR

Kürtler bu yüzyılı nasıl kazanacak sorusu, bugün her zamankinden daha fazla gündemi işgal etmektedir. Newrozlar, Kürtler açısından umutların tazelenişi ve yeni başlangıçlar için değerlendirildiği dönemler olmaktadır. Bu yılki Newroz'da benzer duygular ile karşılanmaktadır. Kürt Özgürlük Hareketi bu süreci iyi bir şekilde değerlendirip yeni atılımların ve gelişmelerin başlangıcı yapabilirse, Kürtler bu yüzyılı kaybetmeyeceklerdir. Kürt Özgürlük Mücadelesinin bölge gelişmelerini etkileme gücü bilinmektedir. Bölgemizin sorunları ve halkların çıkarları öylesine içiçe geçmiş bir durumdadır ki zincirin en zayıf halkasından kırılmaya başlanmalıdır. Orta yerde çözüm bekleyen sorunlar devrimci bir müdahaleyi gerekli kılmaktadır. Mezopotamya hilali dediğimiz ve çevresini kapsayan bölgedeki halklar eskisi gibi yönetilmek istenmedikleri her fırsatta dile getirmektedirler. Bu Kürtlerin özgürlükleri için de yeni kapılar açmaktadır. İran ve Rojhilat Kürdistan'ında "Jin,

Newrozlar, Kürtler Özgürlük Mücadelelerini birlikte taçlandırdıklarında daha bir anlam kazanacaktır. Bu ulusal bir görev olarak her Kürdün önünde kaçınılmayacak bir şekilde durmaktadır.

Jiyan, Azadi" haykırışları ile başlayan kadın direnişi, Kürtlerin kadın özgürlüğü temelinde bir mücadele ile bölgeyi değiştirebileceklerinin kıvılcımlarını da yakmıştır.

TC ve İran'ın eski imparatorluk geleneklerinden kaynaklı bölge üzerinde egemenlik sürdürmeye yönelik oyunları bölgenin demokratikleşmesi önünde ciddi engellerden biridir. Her iki güç aralarındaki çelişiklere rağmen konu Kürt Özgürlük Mücadelesi olunca gizli ve açık anlaşmalara girmektedirler. Kürtlerin bu yüzyılı kazanmaları her iki egemen gücün oyunlarını bozmasına önemli derecede bağlıdır. Her iki sömürgeci güç egemenliklerini ve oyunlarını Irak, Suriye, Azerbaycan, Ermenistan ve hatta Lübnan'a

kadar yayarak Kürtlerin özgürlüklerine karşı yeni engeller çıkarmak istemektedirler. Bu çabalarına emperyalist güçlerin desteğini de alarak başarılı olmak istemektedirler. Bölgesel ve uluslararası bir Kürt karşıtı koalisyon yaratmaya çalışmaktadırlar. Bunun başarılı olamaması halinde Kürtler bir yüzyıl daha beklemek zorunda kalırlar mı? Bu bilinmez ama Özgürlük Mücadelesinin başarıya ulaşması ve bölgenin demokratikleşmesine dönük beklentilerin bir süre daha ertelenmesine yol açacaktır.

Newroz ulusal birliğe giden yol

Kürtlerin içerisine çekilmek istendikleri girdap-tan çıkabilmelerinin yolu, Kürtlerin birlik yolunda atacakları ve atması gereken adımlara bağlı olduğunu her Kürt bilmektedir. Bafıl Talabani'nin "Kürt bayrağı altında birleşmeliyiz" yönlü açıklaması Kürtlerin özgürleşmek için atacakları adımlar açısından önemli bir iyi niyet göstergesidir. Bu birleşme özgürleşme ve demokratik bir toplum yaratma mücadelesinin teme-

Devamı 23. Sayfada ➡